

Terrafame Oy

Kolmisopen vesistöjärjestelyt

101011324

28.5.2021

AFRY
Ä F P Ö Y R Y

AFRY Finland Oy
Infrapalvelut, Oulu
Elektroniikkatie 13
FI-90590 Oulu
Tel. +358 10 3311
E-mail: etunimi.sukunimi@poyry.com
www.afry.com

DI Marko Lehmikangas

DI Kaisa Kettunen

DI Heli Harju

DI Sami Kuoppamaa

Sisältö

1	Johdanto.....	5
2	Vesistöjärjestelyjen yleisperiaatteet.....	5
2.1	Vaihtoehto A	5
2.2	Vaihtoehto B	6
3	Kolmisopen nykyinen säännöstely	7
3.1	Säännöstelyn lupaehdot.....	7
3.2	Säännöstelyrakenteet.....	7
3.3	Kolmisopen säännöstelytilavuus ja kokonaistilavuus.....	8
3.4	Kolmisopen tuleva virtaama	8
3.5	Terrafamen veden tarve	10
3.6	Säännöstely	10
3.6.1	Nykytila	10
3.6.2	Akkukemikaalitehdas (NiSu)	10
4	Uudet uomat	11
4.1	Uomien mitoitus	11
4.2	Hakonen-Kuusijoki uoma	12
4.3	Kalliojoen uoma.....	12
4.4	Kalliojärven täyttökanaava	13
4.5	Nurminiemen ohitusuoma	13
5	Kolmisopen sulkupadot	13
5.1	Suunnittelun lähtökohdat.....	13
5.2	Pohjaolosuhteet.....	13
5.2.1	Tehdyt tutkimukset	13
5.2.2	Pohjasuhdekuvaus	14
5.2.3	Pohjasedimentin ja pohjamaan pilaantuneisuus	14
5.3	Valmistelevat toimenpiteet.....	14
5.4	Sulkupadon tyyppirakenne.....	15
5.5	Sulkupadon rakentamisen periaate ja vaiheistus.....	15
5.6	Vesistövaikutusten vähentäminen	16
5.7	Vaihtoehto A: Hovinlahden sulkupato	16
5.7.1	Vaihtoehtoa A.....	16
5.8	Vaihtoehto B: Aittolahden ja Niskalanlahden sulkupadot	16
5.8.1	Aittolahden sulkupato	16
5.8.2	Niskalanlahden sulkupato.....	17
5.9	Sulkupadon alustava stabiliteetti- ja suotovesitarkastelu.....	17
6	Kolmisopen kuivattaminen	17
6.1	Vesien purku Kolmisopesta	17
6.2	Kolmisopen säännöstelypatorakenne.....	18

6.3	Kuivattavan järvialueen tyhjennys	18
7	Kolmisopen ruoppaus ja massojen läjitys	18
7.1	Ruoppausalue ja massamäärät	18
7.1.1	Patoalueiden ruoppaukset	18
7.1.2	Vaihtoehto A	18
7.1.3	Vaihtoehto B	18
7.2	Ruoppauksen toteuttaminen.....	18
7.3	Ruoppausmassojen läjittäminen	19
7.4	Louhospatovaihtoehto	19
8	Kalliojärven säännöstelyallas	20
8.1	Kalliojärven säännöstely	20
8.2	Kalliojärven patoaminen	20
9	Kolmisopen uusi säännöstely	21
9.1	Säännöstelyvaihtoehto A	23
9.2	Säännöstelyvaihtoehto B	23

Liitteet

Liite 1	Kolmisopen säännöstelyraportti (päivitys 17.5.2021)
Liite 2	Kolmisopen sedimenttitutkimus
Liite 3	Sulkupadon stabiliteetti- ja suotolaskelma

1 Johdanto

Terrafamen kaivostoiminnan laajentaminen ja Kolmisopen avolouhoksen käyttöönotto muuttavat alueen luontaisia vesien virtausreittejä sekä veden varastoitumista. Uusi avolouhos ulottuu Kolmisopen Hovinlahden alueelle ja laajimmillaan lähes koko länsiosan alueelle. Louhoksen käyttöönottamiseksi Kolmisoppijärvi joudutaan kuivattamaan osittain. Kuivattaminen edellyttää patorakenteita Kolmisoppeen.

Pääosa Kolmisopen valumavesistä tulee järven länsipuolelta Kalliojoen kautta. Kolmisopen kuivattaminen edellyttää Kalliojoen vesien johtamisen kuivatettavan järvialueen ohi Tuhkajokeen. Kolmisopen eteläosan Hovinlahteen laskevien Hakosen ja Pikku-Hakosen vedet on myös johdettava uuden avolouhoksen ohi. Kolmisoppeen laskevat valumavedet johdetaan painovoimaisesti kuivattavan järvialueen ohi vesialueeksi jäävälle Kolmisopen alueelle ja edelleen Tuhkajokeen. Tämä edellyttää uusien virtausreittien rakentamista Kolmisopen valuma-alueelle huomioiden myös kaivosalueen tulevat toiminnot.

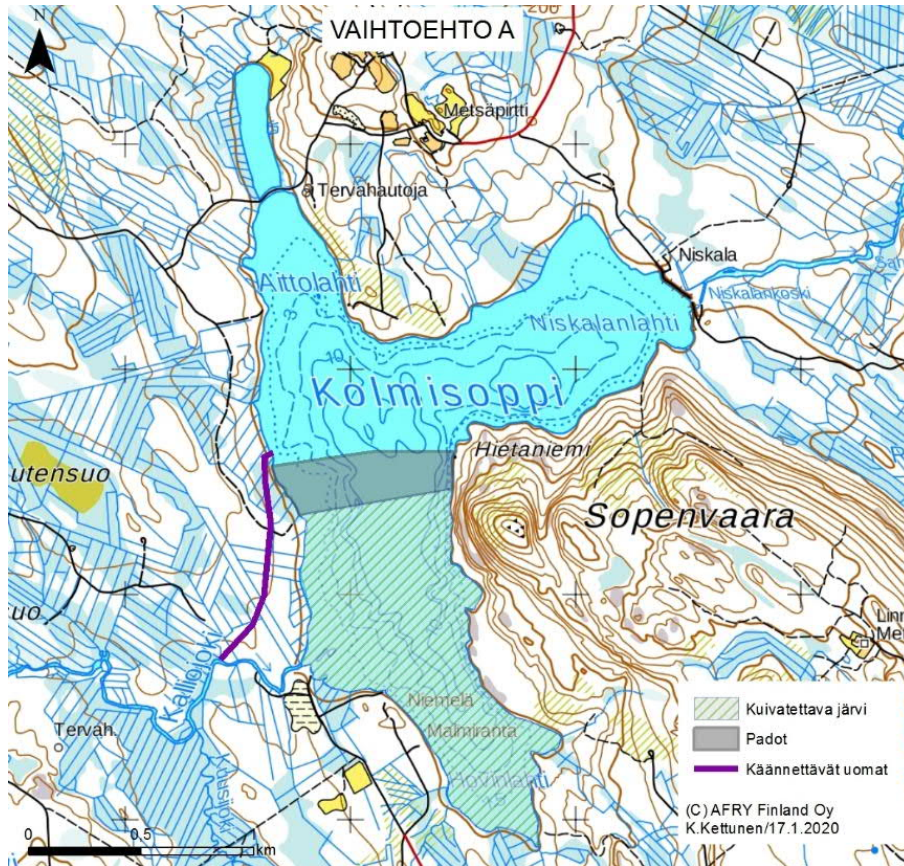
Kolmisopen osittainen kuivattaminen pienentää luontaista vesien varasto- ja tasausallasta, mikä vaikuttaa Tuhkajoen virtaamiin. Virtaamavaihtelujen tasaamiseksi sekä yli- ja alivirtaamien säätelyä tarkastellaan Kolmisopen yläpuolisen Kalliojärven muuttamista vesien säännöstelyaltauksi.

2 Vesistöjärjestelyjen yleisperiaatteet

2.1 Vaihtoehto A

Hovinlahden erottaminen sulkupadolla muusta järvestä. Tässä vaihtoehdossa sulkupato sijoittuu itä-länsisuunnassa Kuusiniemen ja Hietaniemen väliin, iso osa Kolmisopesta jää vesialueeksi. Kalliojoki käännetään kuivattavan järvialueen ohi. Vaihtoehdossa tarkastellaan myös Kalliojärven säännöstelyä riittävän säännöstelytilavuuden varmistamiseksi.

Vaihtoehdon A yleiskartta on esitetty piirustuksessa 101011324-01.

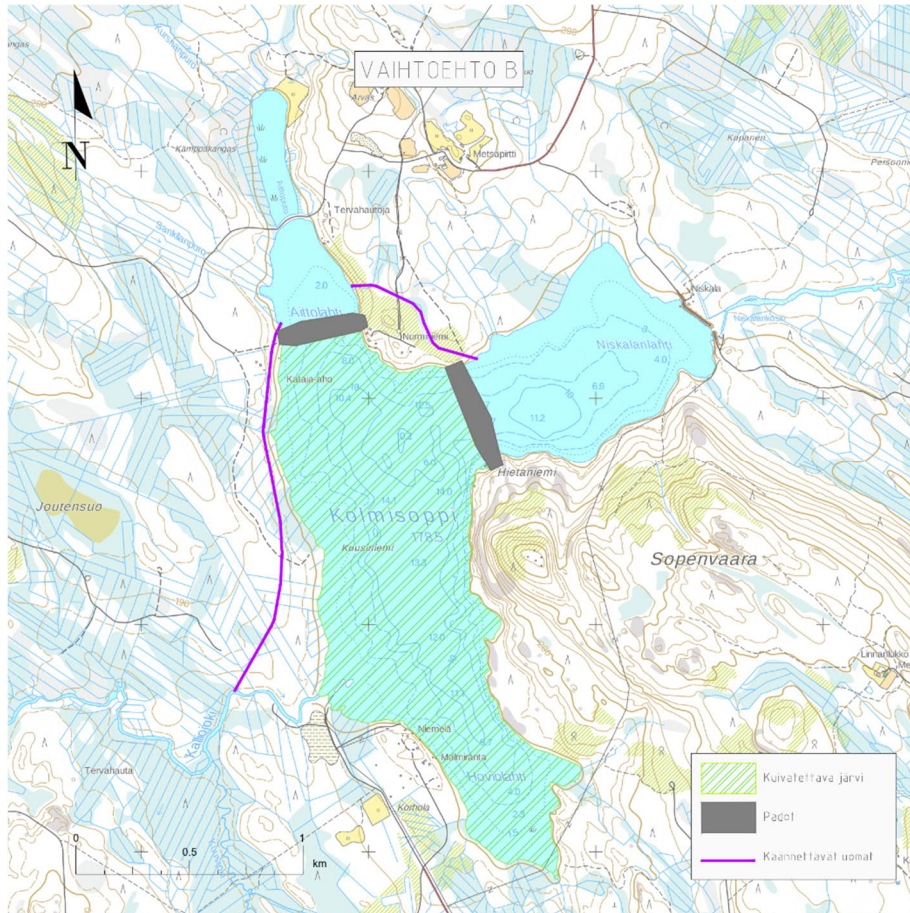

Kuva 2-1. Vaihtoehdon A mukainen Kolmisopen Hovinlahden kuivattaminen. Kuvassa on esitetty kuivatettava järvialue, sulkupatojen sijaintialue ja Kalliojoen uusi käänntöuoma.

2.2 Vaihtoehto B

Tässä vaihtoehdossa Kolmisopen avolouhos ulottuu Kolmisopen vesialueella pidemmälle pohjoiseen kuin vaihtoehdossa A. Niskalanlahti ja Aittolahti erotetaan sulkupadoilla kuivatettavasta järvialueesta, jolloin suurempi osa Kolmisoppea kuivataan. Tässä vaihtoehdossa sulkupadot sijoittuvat pohjois-eteläsuunnassa Hietaniemen ja Nurminiemen väliin sekä itä-länsisuunnassa Nurminiemen ja Katajahon väliin. Kalliojoen vedet johdetaan kuivatettavan järvialueen ohi Aittolahteen ja edelleen uutta uoma pitkin Niskalanlahteen. Vaihtoehdossa tarkastellaan myös Kalliojärven säännöstelyä riittävän säännöstelytilavuuden varmistamiseksi.

Vaihtoehdon B yleiskartta on esitetty piirustuksessa 101011324-14.

Kuva 2-2. Vaihtoehto B, Kolmisopen laaja kuivattaminen. Kuvassa esitetty kuivatettava järvialue, sulkupätojen alustava sijoittuminen ja Kalliojoen uusi käänntöuoma vaihtoehtoineen

3 Kolmisopen nykyinen säännöstely

3.1 Säännöstelyn lupaehdot

Kolmisopen luvan mukaiset säännöstelyrajat ovat +175,70...+179,70 m. Säännöstelyn hätä HW-taso on +180,70 ja tekninen NW taso noin +174,70. Nykyisen luvan mukaan Kolmisopesta on juoksutettava Tuhkajokeen 1.10.–30.4. välisenä aikana vähintään 300 l/s ja 1.5.–30.9. välisenä aikana vähintään 700 l/s. Poikkeuksellisen kuivina kausina, kun Kalliojoen havaittu virtaama alittaa 200 l/s, minimivirtaama Tuhkajokeen on oltava vähintään 1,3-kertainen Kalliojoen virtaamaan verrattuna.

3.2 Säännöstelyrakenteet

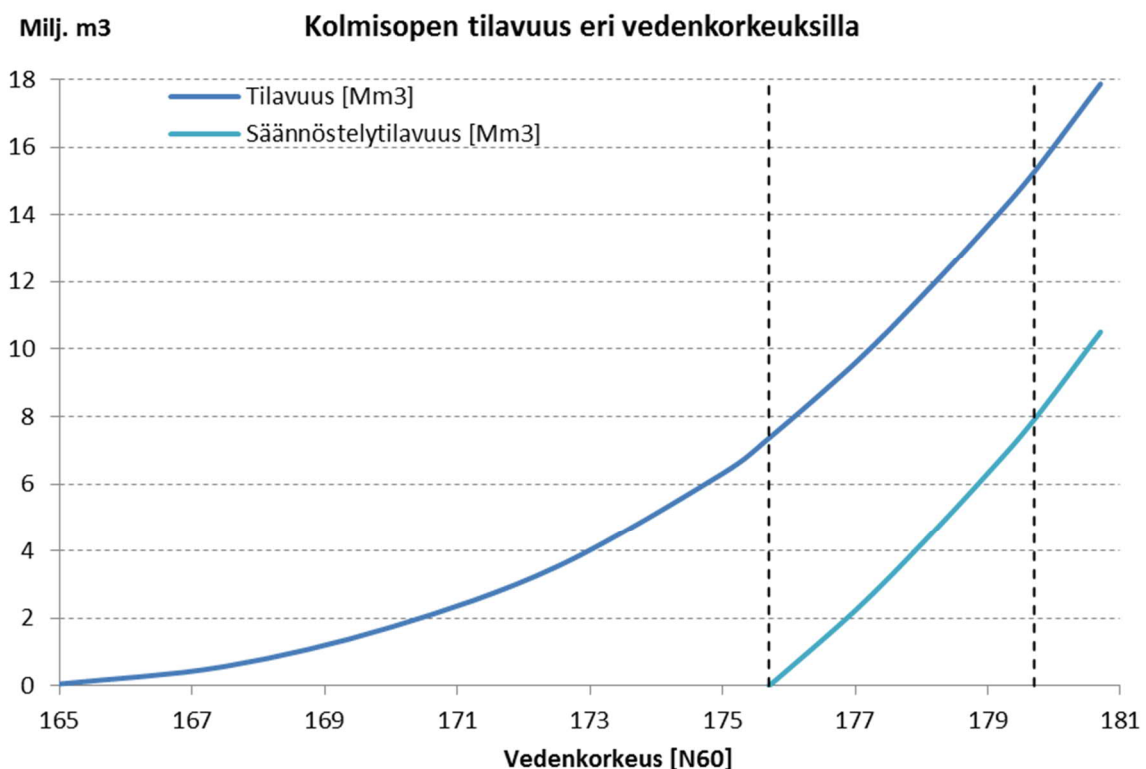
Normaalitilanteen juoksutukset Kolmisopesta Tuhkajokeen hoidetaan putki- ja pumppausjärjestelyin siten, että kaikissa tilanteissa Tuhkajokeen voidaan juoksuttaa luvan mukainen minimivirtaama. Kolmisopen puoleiselta ottokaivosta vesi ohjataan venttiileillä varustettujen halkaisijaltaan 800 mm ja 1000 mm olevien putkien kautta

Tuhkajokeen. Pienemmällä putkella vesi ohjataan pumppaamon kautta Tuhkajokeen, millä voidaan varmistaa minimivirtaamat myös alhaisilla vedenkorkeuksilla.

Säännöstelypadon yhteydessä on myös kiinteä ylivuotokynnys, jonka yli vesi purkautuu vedenpinnan noustessa tason +180 yläpuolelle.

3.3 Kolmisopen säännöstelytilavuus ja kokonaistilavuus

Kolmisopen tilavuudet on määritetty vuonna 2019 tehdyn syvyysluotauksen mukaan. Kolmisopen arvioitu kokonaistilavuus säännöstelyvälillä NW-HW vaihtelee välillä 7,36–15,27 milj.m³. Kolmisopen säännöstelytilavuus (NW-HW) on noin 7,91 milj.m³ (Kuva 3-1). Nykyisillä säännöstelyrakenteilla Kolmisopesta voidaan poistaa vettä huomattava määrä kokonaistilavuudesta, mikäli virtaamat eivät ylitä säännöstelyrakenteiden juoksutuskapasiteettia. Juoksutuskapasiteetti on rajallinen, joten ylivirtaamatilanteissa pelkästään nykyisten säännöstelyrakentein vedenpintaa ei voida pitää säännöstelyn alarajalla.

Kuva 3-1. Kolmisopen tilavuus ja säännöstelytilavuus eri vedenkorkeuksilla.

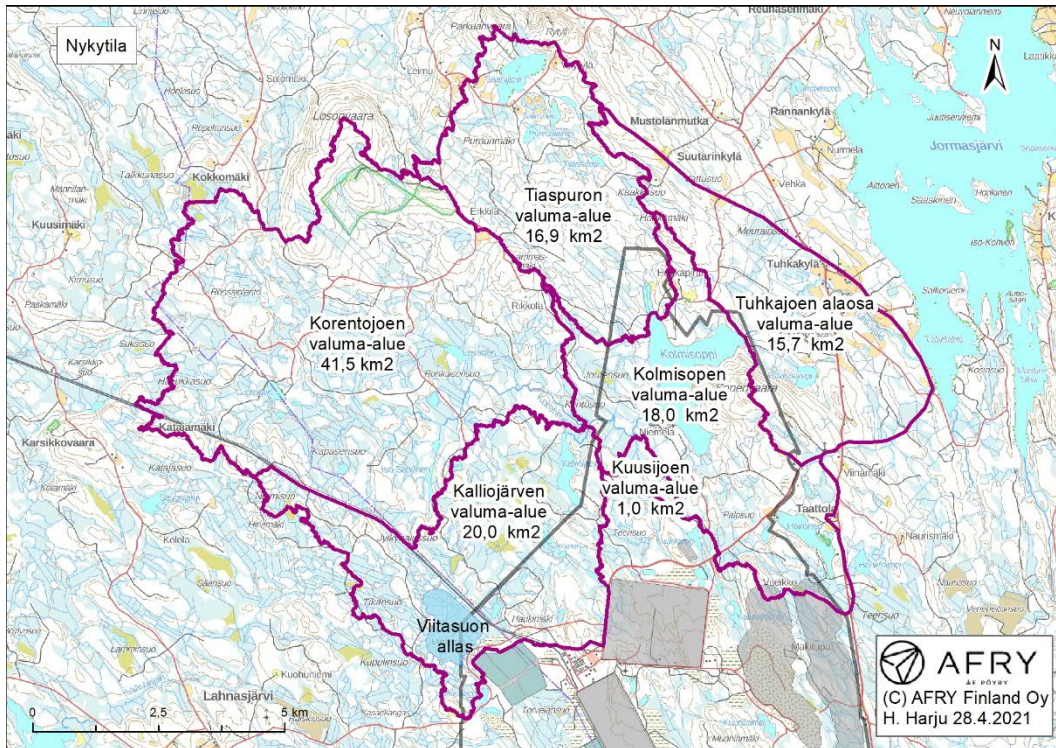
3.4 Kolmisopen tuleva virtaama

Kolmisoppeen laskee kolmelta suunnalta vesiä. Eniten vesiä tulee lännestä Korentojoen valuma-alueelta Kalliojoen kautta, lisäksi vesiä tulee pohjoisesta Tiaispuurosta ja etelästä Hakopurosta. Valuma-alueen koko on yhteensä n. 98 km². (Kuva 3-2) Lisäksi Terrafamen suunnasta puretaan vesiä Kolmisopen kautta.

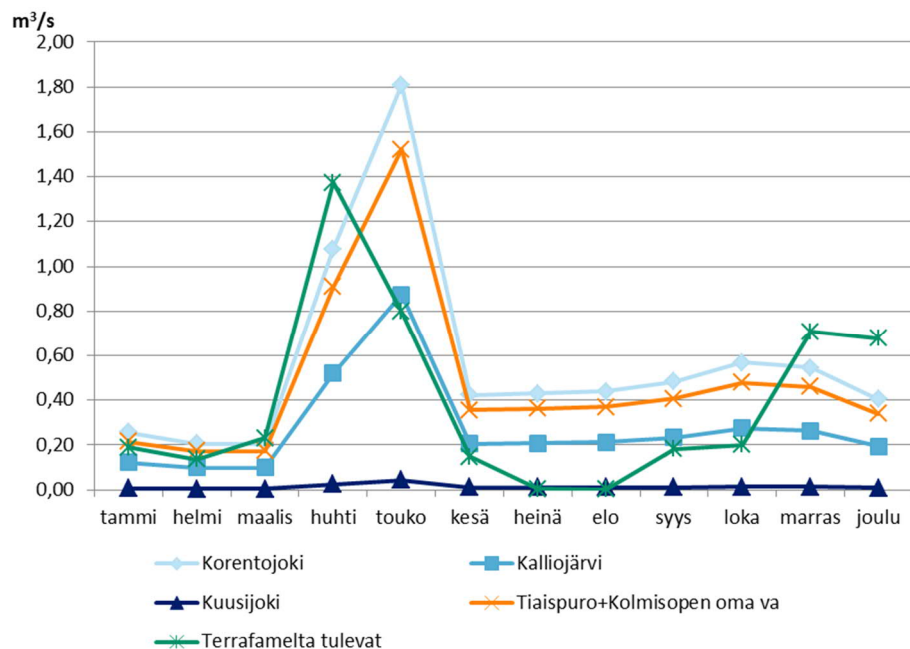
Tuleva virtaama on arvioitu vesistömallin simuloitu-data -aineiston valunta-arvolla (Tuhkajoki 59.885 qr) sekä valuma-alueiden koon perusteella. Lisäksi Terrafamen

alueelta kuukausittain tuleva virtaama on arvioitu Kalliojoen mitattujen virtaamien perusteella. Kolmisoppeen tuleva virtaama on siten vuositasolla arviolta $6\,240\text{ m}^3/\text{h}$ ($1,73\text{ m}^3/\text{s}$). (Kuva 3-3)

Kuva 3-2. Kolmisoppeen tulevat valuma-alueet

Kuva 3-3. Kolmisoppeen tuleva virtaama eri valuma-alueilta keskimääräisenä vuonna

3.5 Terrafamen veden tarve

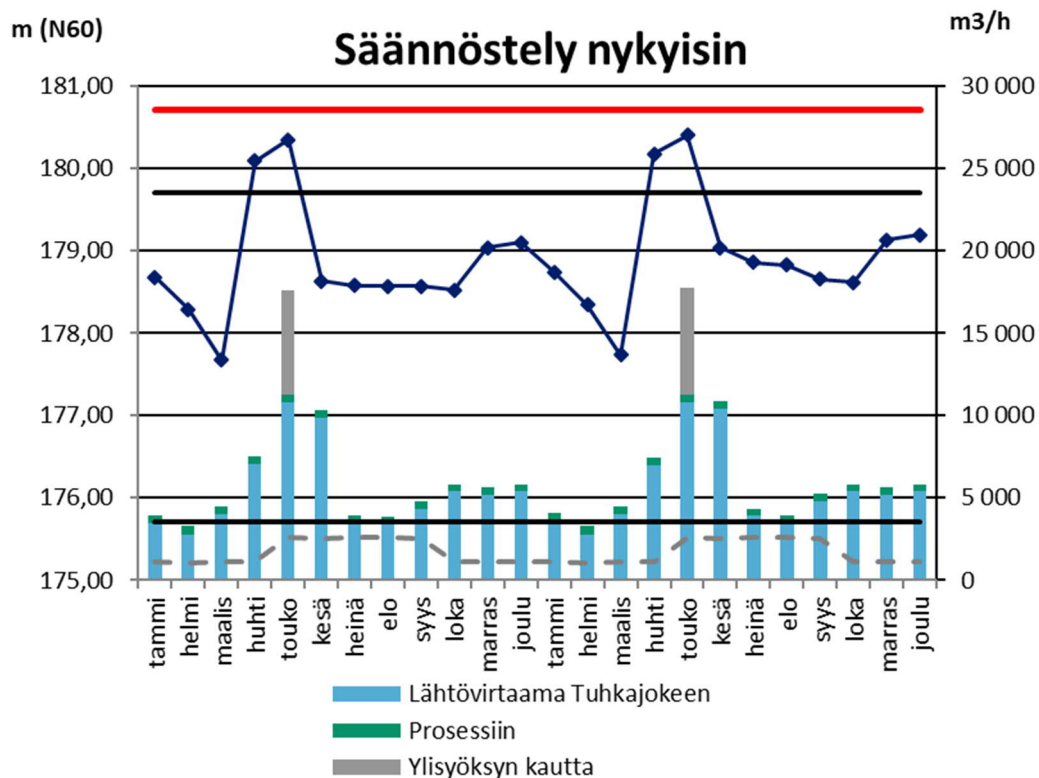
Terrafame ottaa Kolmisopesta vettä prosessiin ja korvausvedeksi yhteensä n. 460 m³/h eli n. 0,13 m³/s.

3.6 Säännöstely

Purkautumiskäyrän mukaan säännöstelyrakenteiden kautta voidaan juoksentaa vedenkorkeuden ollessa tasolla 175,7...177,5 m (N60) noin 5 200 m³/h (1,44 m³/s). Vedenkorkeuden ollessa ylärajan tuntumassa 177,5...179,99 m (N60), Kolmisopesta voidaan juoksentaa 10 400 m³/h (2,9 m³/s) verran. Näiden lisäksi järnessä on ylivuotokynnys, jonka yli menee vettä, kun vedenkorkeus ylittää tason 180 m (N60).

3.6.1 Nykytila

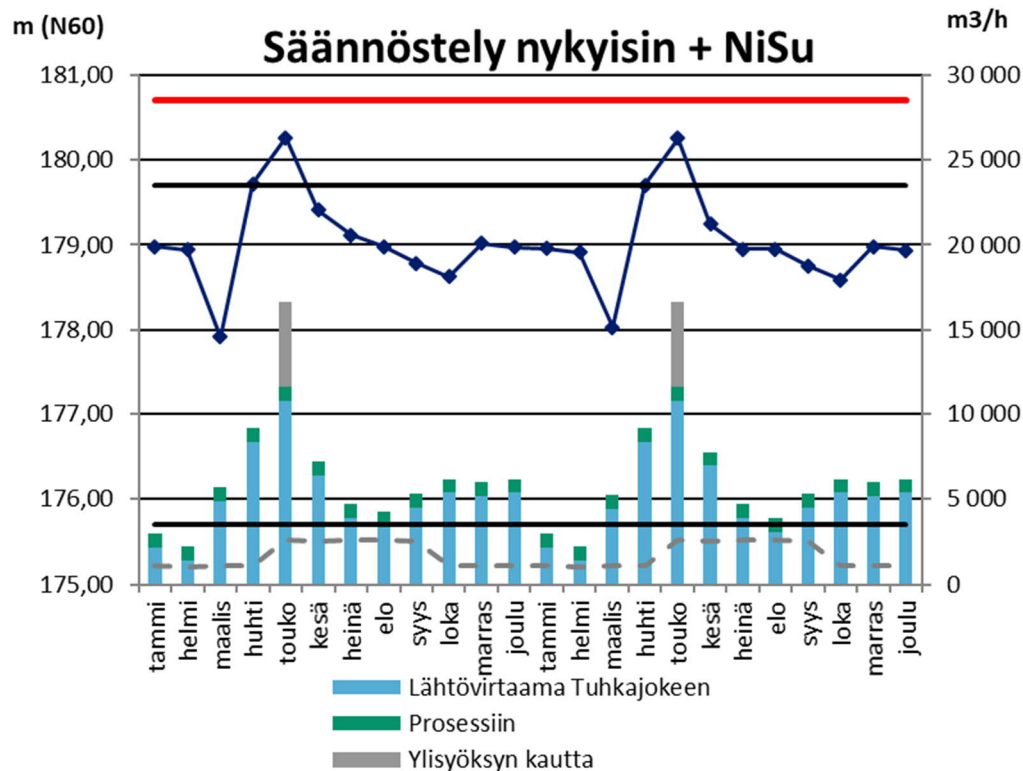
Säännöstelyä hoidetaan nykyisin siten, että vedenpinta pidetään mahdollisimman korkealla jatkuvasti. Varsinaista kevätalennusta ei välttämättä tehdä. Keväisin vesi nousee yleensä yli ylärajan, jolloin vettä purkautuu myös ylivuotokynnyksen kautta Tuhkajokeen. Tällöin hätä-HW tason ei pitäisi ylittyä missään vaiheessa.

Kuva 3-4. Kolmisopen säännöstely kahtena keskimääräisenä vuonna

3.6.2 Akkukemikaalitehdas (NiSu)

Prosessivedentarve määrittää Kolmisopen vedenkorkeutta. Alla on esitetty tilanne, jossa nykyisen veden oton lisäksi Kolmisopesta otetaan akkukemikaalitehtaalle Nikkelisulfaatin (NiSu) valmistukseen 350 m³/h.

Kuva 3-5. Kolmisopen säännöstely kahtena keskimääräisenä vuonna NiSu:n vedenoton kanssa

4 Uudet uomat

4.1 Uomien mitoitus

Kolmisopen osittainen kuivattaminen ja tulevat kaivostoiminnot edellyttävät yläpuolisten vesien uudelleen reitittämistä. Kolmisopen valuma-alueella tehtävien uomamuutosten ja uusien uomien mitoitusta varten selvitettiin nykyisen käyttötilanteen mukaiset valuma-alueet.

Uudet uomat on mitoitettu nykyisen käyttötilanteen mukaan määritetyillä mitoituusvirtaamalla. Mitoituksessa ei ole huomioitu virtaamien pienenemistä toiminnan laajetessa. Uomat rakennetaan alkuvaiheessa pääosin jo ennen Kolmisopessa tehtäviä kuivatustoimenpiteitä, jolloin virtaamat ovat nykytilanteen mukaisia. Uomat on mitoitettu kerran sadassa vuodessa toistuvan ylivirtaaman (HQ_{1/100}) mukaan hyödyntäen nomogrammeja mm. valuma-alueen koon ja järvisyyden perusteella (mm. Maankuivatuksen ja kastelun suunnittelu, SYKE, raportti 23/2007). Mitoitusvirtaaman määrittämisessä on huomioitu myös Kalliojoen mitatut virtaamat sekä vesistömallista saadut valumat. Tässä esitettyjen uomien mitoituksessa ei ole huomioitu mahdollista Kalliojärven säännöstelyä, millä on mahdollista hieman pienentää Kalliojoen ja Kolmisopen uomien ylivirtaamia toiminnan aikana. Uomien tyyppi- ja poikkileikkaukset on määritetty siten, että uoman poikkileikkaus on riittävä mitoitustulvatilanteessa. Tyyppi- ja poikkileikkauksessa on esitetty uoman minimimitoitus yksinkertaisella poikkileikkauksella. Maaston korkeus

ja kaltevuus vaihtelevat, joten tyyppipoikkileikkauksen mukainen uoma sovitetaan maaston mukaan. Tarkemman suunnittelun yhteydessä uoman tyyppipoikkileikkausta on mahdollista sovittaa maastoon sekä alueen muuhun rakentamiseen huomioiden esimerkiksi tulvatasanteiden mahdollisuus.

Esitettyjen uusien uomien kohdalla ei ole tehty maaperätutkimuksia eikä mahdollisesta kallion pinnan tasosta tai kaivumaiden laadusta ole tietoa. Jatkovaiheessa uomien kohdalle tulee tehdä maaperätutkimuksia pohjaolosuhteiden selvittämiseksi.

4.2 Hakonen-Kuusijoki uoma

Pikku-Hakosesta kaivetaan uusi uoma Latosuon tulevan patoaltaan pohjoispuolelta Kuusijokeen. Uuden kaivettavan uoman kokonaispituus on noin 2 km ja kokonaispudotusta Pikku-Hakosesta Kuusijokeen on noin 24 m.

Luontaisen valuma-alueen koko ennen Kuusijokea on noin 4,3 km², minkä perusteella uoman mitoittava ylivirtaama HQ1/100 = 1,0 m³/s. Laskennallinen keskivirtaama MQ = 0,05 m³/s ja keskiylivirtaama MHQ = 0,5 m³/s.

Uusi uoma on esitetty siten, että uoman poikkileikkaus kasvaa alavirtaan päin mentäessä. Uoman leveys vaihtelee välillä 2 – 4 m ja luiskat kaivetaan kaltevuuteen 1:2. Esitetyn uoman kaivussyvyys on enimmillään noin kolme metriä ja arvioidut kaivumassat noin 24 000 m³. Nykyisen Hakopuron ja Kuusijoen kohdalla tulee tehdä pengerrys, millä estetään vesien purkautuminen nykyisten uomien suuntaan.

Uoman sijainti on esitetty suunnitelmapiirustuksessa 101011324-03, uoman pituusleikkaus ja tyyppipoikkileikkaus piirustuksessa 101011324-04.

4.3 Kalliojoen uoma

Kalliojoen luontaisen valuma-alueen koon (82 km²) perusteella uoman mitoittava ylivirtaama HQ1/100 = 33 m³/s, laskennallinen keskivirtaama MQ = 1,0 m³/s ja keskiylivirtaama MHQ = 16 m³/s.

Kalliojoen uuden kääntöuoman kautta ohjataan vedet Kolmisopen kuivattavan järvialueen ohi. Uuden uoman pituus ja liittymiskohta Kolmisoppeen riippuvat tarkasteltavasta vaihtoehdosta A tai B. Vaihtoehdossa A uuden uoman pituus on noin 1 030 m. Vaihtoehdossa B uusi uoma ulottuu Kolmisopen Aittolahteen, jolloin uoman pituus on noin 1690 m. Molemmissa vaihtoehdoissa kokonaispudotus on noin 2,5 m. Loppuosalla Kalliojoen vierelle, kuivattavan järvialueen puolelle, rakennetaan pato, jolla estetään veden purkautuminen järvialueelle tulvatilanteessa.

Uoman pohjan leveydeksi on esitetty 8 m ja luiskakaltevuudet 1:2. Arvioidut kaivumassat ovat noin 66 000 m³ vaihtoehdossa A ja noin 89 000 m³ vaihtoehdossa B. Tulvavirtaamilla virtausnopeudet kasvavat sen verran suuriksi, että uusi uoma eroosiosuojataan pienlouheella. Uoman kaltevuus on pieni, joten tulvan aikaista vedenkorkeutta on mahdollista pienentää tulvatasanteilla.

Uoman sijainti vaihtoehdossa A on esitetty suunnitelmapiirustuksessa 101011324-05, uoman pituusleikkaus ja tyyppipoikkileikkaus piirustuksessa 101011324-06.

Uoman sijainti vaihtoehdossa B on esitetty suunnitelmapiirustuksessa 101011324-16, uoman pituusleikkaus ja tyyppipoikkileikkaus piirustuksessa 101011324-17.

4.4 Kalliojärven täyttökanava

Kalliojärvi otetaan myös mukaan säännöstelyyn. Normaalitylanteessa Kalliojärveen saadaan vettä järven omalta valuma-alueelta säännöstelytilavuuden verran. Lisäksi varaudutaan lisävedenottoon Korentojoesta. Kalliojärven tulokanava tehdään maastomuodoiltaan alavaan kohtaan. Tulokanava lähtee Korentojoesta Lapakonkosken alapuolelta ja tulokanavan yläosaan rakennetaan säännöstelypato, joka mahdollistaa kanavan käyttämisen ja Kalliojärven täyttämisen tulva-aikana. Kalliojärveen voidaan leikata osa Korentojoen tulvahuipusta, mutta pääosa vedestä saadaan Kalliojärven omalta valuma-alueelta. Kuivana aikana säännöstelypato on kiinni, jolloin Korentojoesta ei johdeta vettä Kalliojärveen. Tulokanavan pituus on noin 1,6 km, uoman pohjan leveydeksi on esitetty 7 m ja luiskakaltevuudet 1:2. Kaivumassoja muodostuu noin 50 000 m³. Uoman sijainti on esitetty suunnitelmapiirustuksessa 101011324-27 ja uoman pituusleikkaus ja tyyppipoikkileikkaukset piirustuksessa 101011324-31.

4.5 Nurminiemen ohitusuoma

Vaihtoehdossa B Aittolahdelta Niskalanlahteen kaivetaan uusi uoma Nurminiemen poikki. Kokonaisuudessaan uoman yläpuolisen valuma-alueen koko on noin 95 km². Valuma-alueen kokoon perustuva mitoittava ylivirtaama $HQ1/100 = 37 \text{ m}^3/\text{s}$. Laskennallinen keskivirtaama $MQ = 1,1 \text{ m}^3/\text{s}$ ja keskiylivirtaama $MHQ = 18 \text{ m}^3/\text{s}$.

Suunnitellun uoman pituus on noin 750 m. Uoman pohjan leveydeksi on esitetty 7 m ja luiskakaltevuudet enintään 1:2. Tällä perusteella arvioituna kaivumassat ovat noin 150 000 m³.

Uoman sijainti on esitetty suunnitelmapiirustuksessa 101011324-18 ja uoman pituusleikkaus ja tyyppipoikkileikkaukset piirustuksessa 101011324-19.

5 Kolmisopen sulkupadot

5.1 Suunnittelun lähtökohdat

Patojen suunnittelun lähtökohdaksi on, että osa järvestä voidaan kuivattaa ja erottaa avolouhoskäyttöön turvallisesti. Osa Kolmisopesta jää vesialueeksi ja yläpuoliset vedet voidaan ohjata kuivatun järvioltaan ohi Tuhkajokeen. Rakennettavien sulkupatojen tulee täyttää patoturvallisuuslain edellyttämät vaatimukset.

Suunniteltujen patojen kohdalta on käytettävissä järven syvyytiedot ja pohjatutkimustietoja.

5.2 Pohjaolosuhteet

5.2.1 Tehdyt tutkimukset

Kaikkien suunniteltujen sulkupatovaihtoehtojen kohdalle on tehty pohjatutkimuksina kahden talven aikana (v. 2019 – 2020) puristinheijari- ja siipikairauksia sekä otettu näytteitä jään päältä. Syvimät kairaukset ulottuivat noin 33 m syvyyteen jään pinnalta. Lisäksi koko järven alueelle on tehty matalataajuusluotaus kolmella eri taajuisella laitteella, jolloin on voitu arvioida sekä järven syvyyttä että alapuolisten pehmeiden kerrosten rajapintoja.

5.2.2 Pohjasuhdekuvaus

Pääpiirteissään kaikkien patojen kohdalla on vaihtelevan paksuisesti pehmeää liejua. Paksuimmillaan pehmeän liejukerroksen paksuus on noin 15 m. Näytteiden perusteella liejukerroksen vesipitoisuus vaihtelee noin välillä 400 – 800 % ja orgaanisen aineen määrä välillä 20 – 25 %. Siipikairalujuus vaihtelee välillä 1 – 3 kPa ja häiritty leikkauslujuus on käytännössä 0 kPa.

Liejukerroksen alla on vaihtelevasti savista silttiä tai savea. Näytteiden perusteella vesipitoisuus on noin 30 – 50 % ja siipikairalujuus noin 10 kPa.

Saven alla on moreenia, mikä näytteiden perusteella vaihtelee hiekkaisesta silttimoreenista silttiseen hiekkamoreeniin. Vesipitoisuus moreeninäytteillä oli välillä 7 – 20 %. Pintaosasta moreeni on tyypillisesti löyhää, mutta muuttuu syvemmälle keskittiiviiksi ja tiiviiksi.

Luotauksella arvioidut rajapinnat ovat suuntaa antavia, mutta kairaustuloksiin verrattuna hyvin saman suuntaisia. Patolinjojen välisillä alueilla pehmeiden ruopattavien massojen kokonaismääriä on arvioitu luotauksen perusteella määritettyjen kerrosrajojen mukaan.

Pohjatutkimuspisteet ja tutkimustulokset on esitetty liitteen pohjatutkimuskartalla 101011070-1 ja pohjatutkimusleikkauksissa 101011070-2...6.

5.2.3 Pohjasedimentin ja pohjamaan pilaantuneisuus

Kolmisopesta on otettu sedimenttinäytteitä 15 näytepisteeltä sedimenttitutkimuksia varten. Myös patolinjalta A syvemmältä otetuille sedimentti- ja maanäytteille on tehty haitta-ainetutkimus.

Pintasedimentissä havaittiin Vn214/2007 alemman ohjearvon ylittäviä sinkkipitoisuuksia. Lisäksi sedimentissä oli kynnystason ylittäviä pitoisuuksia nikkeliä, kadmiumia ja paikoin arseenia. Normalisoiduista pitoisuuksista nikkeli ylitti ruoppaus- ja läjitysohjeen raja-arvotason 2, minkä ylittyessä sedimenttiä ei suositella läjitettäväksi veteen. Sinkin osalta yksittäiset näytteet ylittivät raja-arvotason 2. Muilta osin haitta-ainepitoisuudet olivat pieniä vastaten luonnontilaisen sedimentin laatua.

Ruoppaus- ja rakennustöissä tulee estää kiintoaineksen leviämistä ja sen kulkeutuminen Tuhkajokeen. Myös läjitysalueilla vesienhallintaan ja niiden johtamiseen tulee kiinnittää huomiota.

Sedimenttitutkimukset on esitetty tarkemmin liitteen 2 raportissa.

5.3 Valmistelevat toimenpiteet

Ennen sulkupatojen rakentamista yläpuoliset vesistöjärjestelyt tulee olla tehtynä siten, että Kolmisoppeen laskevat vedet voidaan ohjata kuivattavan järviolueen ohi.

Ruoppausta ja patojen rakentamista varten Kolmisopen vesipinta lasketaan säännöstelyn alarajalle. Vesistövaikutusten vähentämiseksi Tuhkajokeen, työalueiden alapuolelle asennetaan silttiverho.

Ennen patojen rakentamista patoalueelta imuruopataan pehmeää liejua ja savea. Massat läjitetään erillisille läjitysalueille (kpl 7).

5.4 Sulkupadon tyyppirakenne

Sulkupadot rakennetaan louhetukirunkoisina ja tiivisrakenteena käytetään moreenia. Moreenitiiviste sijoittuu louhetukirungon vesialueeksi jäävälle puolelle. Louhetukirungon ja moreenin väliin tulee suodatinrakenne.

Korkeimmilla pato-osuuksilla pato on suunniteltu kaksiosaisena siten, että pato koostuu kahdesta peräkkäisestä erillisestä ja erikorkuisesta padosta. Tällä rakenteella suotovedenpinta ja vedenpaine lasketaan kahdessa vaiheessa, mikä lisää patorakenteen turvallisuutta. Näiden erillisten, mutta yhdessä toimivien patorakenteiden välissä on hallittu suotovesien keräys. Lähtökohtaisesti suotovedet pumpataan toiminnan aikana takaisin vesialueelle tai vaihtoehtoisesti prosessiin.

Matalilla pato-osuuksilla patorakenne koostuu vain yhdestä patorakenteesta ilman matalampaa patoa.

5.5 Sulkupadon rakentamisen periaate ja vaiheistus

Louhetukipenkereet rakennetaan ruopatulle alueelle veteen täyttönä kiilamaisena ylikorkeana päätypengerryksenä. Louhepengeri myös syrjäyttää pehmeitä ruoppaamattomia massoja asettuen alkuvaiheessa luiskakaltevuuteen 1:1 ... 1:1,2. Liejunkeroksen paksuuden ollessa pieni, louhetukipengertä voidaan rakentaa myös ilman ruoppausta tai apukaivuja, jolloin louhepengeri syrjäyttää pehmeät kerrokset. Louhepengeri tiivistyy ja painuu rakentamisen aikana.

Ennen suodatinrakenteen rakentamista louhetukipenkereen luiska kiilataan pienlouheella ja sen päälle rakennetaan suodatinrakenne murskeesta veteen täyttönä. Suodatinrakenteen päälle levitetään painotettuna suodatinkangas N4.

Moreenitiiviste levitetään luiskaan louhetukipenkereen päältä. Moreenikerros rakennetaan reilun paksuna kerroksena, jolloin voidaan varmistua riittävän paksusta tiivistyskerroksesta joka alueella. Moreenitiivisteen päälle rakennetaan vielä eroosiosuojauskerros.

Korkeimmilla pato-osuuksilla, missä on esitetty kaksivaiheinen patorakenne, rakentamisen vaiheistus voidaan toteuttaa seuraavasti.

- Kolmisopen vedenpinnan alentaminen ja pinnan pitäminen mahdollisimman alhaalla rakennustöiden aikana (voi edellyttää työnaikaista poikkeuslupaa Tuhkajoen minimijuoksutuksiin)
- ruoppaukset patoalueelta
- ensimmäisen vaiheen korkeamman padon rakentaminen
- vedenpinnan alentaminen kuivatettavalta järviolueelta pumppauksin
- matalamman louhetukipenkereen rakentaminen
- Louhetukipenkereiden välialueen ruoppaus ja syrjäytyneiden massojen poisto
- Matalamman padon suodatinrakenteiden ja moreenitiivisteen rakentaminen
- Välialueen muotoilu ja suotovesien hallintarakenteet

Rakennettaessa veteen erityisesti suodatinrakennetta ja moreenitiivistettä, rakennekerrospaksuuksien varmistaminen on erittäin tärkeää. Suuri merkitys laadunvarmistuksen suhteen on jo rakennettujen kerrosten luiskien kartoittaminen esimerkiksi monikeilauksella.

Rakentamisen ajaksi voi olla tarpeen hakea lupaa voimassa olevan luvan mukaisista Tuhkajoen juoksutusmääristä poikkeamiseen.

5.6 Vesistövaikutusten vähentäminen

Kiintoainekuormitusta ja samentumaa aiheuttavat ruoppaukset ja veteen rakentaminen tehdään silttiverhon suojassa. Vesistövaikutusten osalta kriittisin vaihe on patoalueiden ruoppaukset ja ensimmäisten sulkupatojen rakentaminen. Samentumaa aiheuttavia töitä pyritään tekemään muulloin kuin suurten virtaaminen aikana. Sulkupatojen takana tehtävät ruoppaukset ja rakentaminen tehdään jo suljetulla vesialueella eikä kiintoainekuormitusta pääse Tuhkajokeen.

Vaikka ruoppausmassojen läjitysalueella on reilusti tilavuutta alkuvaiheessa, myös läjitysalueen ylitevesien käsittelyyn tulee varautua ennen niiden palauttamista Kolmisoppeen. Silttiverhon toimintaa ja kiintoaineen/samentuman leviämistä vesialueella voidaan vesianalyysien lisäksi tarkkailla esimerkiksi ilmasta käsin drone-kuvauksin.

5.7 Vaihtoehto A: Hovinlahden sulkupato

5.7.1 Vaihtoehtoa A

Patolinjan paikkaa ja tarvittavien patomassojen on mietitty vuosina 2019-2020 kahdellakin hieman eri vaihtoehdolla Hovilahden kohdalla, joista jatkosuunnitteluun on valittu hieman pohjoisempi vaihtoehto.

Valitussa A vaihtoehdossa patolinjan keskiosalla järven pohja taso vaihtelee välillä +166 - +172. Liejukerroksen paksuus on enimmillään noin 5 m ja moreenin taso syvimmillään noin tasolla +160.

Rakennettavan sulkupadon pituus on noin 880 m ja pato liittyy Kalliojoen alaosalle rakennettavaan reunapatoon. Kaksiosaista patorakennetta rakennetaan noin 500 m matkalle. Kaikkiaan patomassat ovat noin 930 000 m³.

Padon kohdalta ruopattava liejumäärä on noin 320 000 m³ ja pehmeitä savikerroksia on poistettava noin 190 000 m³.

Hovinlahden sulkupato on esitetty suunnitelmakartalla 101011324-07, padon pituusleikkaus piirustuksessa 101011324-08 ja tyyppipoikkileikkaus piirustuksessa 101011324-09.

5.8 Vaihtoehto B: Aittolahden ja Niskalanlahden sulkupadot

5.8.1 Aittolahden sulkupato

Aittolahden sulkupadolla Aittolahti erotetaan kuivatettavalta järvalueelta. Patolinjalla järven pohja on keskiosalla syvimmillään tasolla +173. Liejukerroksen paksuus on enimmillään noin 6 m ja moreenin taso syvimmillään noin tasolla +166.

Rakennettavan sulkupadon pituus on noin 375 m ja pato liittyy Kalliojoen alaosalle rakennettavaan reunapatoon. Pato rakennetaan yhdellä louhetukirungolla. Kaikkiaan patomassat ovat noin 220 000 m³.

Padon kohdalta ruopattava liejumäärä on noin 105 000 m³ ja pehmeitä savikerroksia on poistettava 85 000 m³.

Aittolahden sulkupato on esitetty suunnitelmakartalla 101011324-20, padon pituusleikkaus piirustuksessa 101011324-21 ja tyyppipoikkileikkaus piirustuksessa 101011324-22.

5.8.2 Niskalanlahden sulkupato

Niskalanlahden sulkupadolla Niskalanlahti erotetaan kuivatettavalta järviolueelta. Patolinjalla järven pohja on keskiosalla syvimmillään tasolla +170. Liejukerroksen paksuus on enimmillään noin 7 m ja moreenin taso syvimmillään noin tasolla +162.

Rakennettavan sulkupadon pituus on noin 510 m. Kaksiosaista patorakennetta rakennetaan noin 250 m matkalle. Kaikkiaan patomassat ovat 380 000 m³.

Padon kohdalta ruopattava liejumäärä on noin 180 000 m³ ja pehmeitä savikerroksia on poistettava 70 000 m³.

Niskalanlahden sulkupato on esitetty suunnitelmakartalla 101011324-20, padon pituusleikkaus piirustuksessa 101011324-23 ja tyyppipoikkileikkaus piirustuksessa 101011324-24.

5.9 Sulkupadon alustava stabiliteetti- ja suotovesitarkastelu

Tyyppirakenteen mukaiselle sulkupadolle on tehty stabiliteetti- ja suotovirtaustarkastelu korkeimman patoleikkauksen mukaan. Perustettaessa pato moreenin varaan, padon laskennallinen kokonaisvarmuus liukupintasortumaa vastaan on riittävä, kokonaisvarmuuskerroin $F > 1,5$. Padon äkillinen vedenpinnan lasku toiminnan aikana on käytännössä vedenpinnan lasku nopeasti säännöstelyn ylärajalta säännöstelyn alarajalle. Myös tässä tilanteessa padon stabiliteetti on riittävä, $F > 1,3$.

Padon läpi suotautuvan veden määrää on arvioitu tyyppipoikkileikkaukseen perustuvalla suotovirtausmallilla. Korkeimmalla patoleikkauksella padon läpi suotautuvan veden laskennallinen määrä Kolmisopen ollessa HW-tasolla on noin 1,8 m³/vrk/pato-m. Esimerkiksi Hovinlahden padossa kaksiosaisen padon pituus on noin 500 m. Pääosin Hovinlahden padon korkeus on pienempi kuin suotolaskentapoikkileikkauksessa. Arvioitaessa suotovirtaaman suuruusluokkaa käyttäen patopituutta 500 m ja suurimman patokorkeuden suotovirtaamaa, saadaan kokonaissuotomääräksi noin 900 m³/vrk eli noin 10 l/s.

Patorakenteen ollessa tyyppileikkauksen mukaan kaksiosainen, suurin osa suotovedestä purkautuu patojen väliselle alueelle. Alapuolinen matalampi patorakenne nostaa suotoveden tasoa ja siten pienentää suotovirtauksen kokonaisgradienttia ja suotoveden kokonaismäärää.

6 Kolmisopen kuivattaminen

6.1 Vesien purku Kolmisopesta

Nykyiset säännöstelyrakenteet eivät mahdollista veden pitämistä jatkuvasti lähellä säännöstelyn alarajaa. Pelkästään purkuputkien ja pumppauksen kautta Kolmisopesta voidaan juoksentaa säännöstelyn alarajalla enimmillään noin 1,0 m³/s. Työn alkuvaiheessa vedenpinnan pitämiseksi alhaalla, voidaan varautua pumppaamaan vettä työnaikaisella tilapäispumppauksella.

Nykyinen säännöstelypatorakenne yksistään ei mahdollista säännöstelyä ja veden pinnan pitämistä mahdollisimman alhaalla rakentamisen aikana eikä se mahdollista myöskään säännöstelyä louhoksen toiminnan aikaisessa tilanteessa.

6.2 Kolmisopen säännöstelypatorakenne

Nykyinen säännöstelypato tulee korvata uudella säännöstelypadolla, joka mahdollistaa säännöstelyn tulevassa tilanteessa. Säännöstelypadossa tulee olla säädettävä patorakenne, joka mahdollista nykyistä suuremmat juoksutukset sekä ylivirtaamakynnys, jolla vedenpinta voidaan pitää säännöstelyvälialueella ylivirtaamatilanteissa.

Säädettävä pato voi olla esimerkiksi säädettävä tasoluukku, jonka kautta vesipinta Kolmisopessa voidaan laskea säännöstelyn alarajalle myös suuremmilla virtaamilla kuin nykytilanteessa. Tämä mahdollistaa tarkemman säännöstelyn ja paremman varautumisen myös poikkeustilanteisiin, esimerkiksi nopean vedenpinnan laskun.

6.3 Kuivattavan järviolueen tyhjennys

Kolmisopen kuivattava vesialue tyhjenetään pumpaamalla sen jälkeen, kun sulkupadot on rakennettu ja vesien ohitusjärjestelyt ovat käytössä. Ennen rakentamistöitä Kolmisopen vesipinta lasketaan säännöstelyn alarajalle ja pyritään pitämään mahdollisimman alhaalla rakennustöiden aikana. Veden pinnan pitäminen alhaalla pienentää myös kuivattavalta järviolueelta pumpattavaa vesimäärää.

Alueen kuivatuspumppeusten aikana patorakenteiden seuranta tulee olla jatkuvaa. Patorakenteet instrumentoidaan ja varustetaan automaattimonitoinnilla, jolla seurataan patorakenteiden painumia, siirtymiä sekä huokosvedenpinnan tasoja. Patoja tulee tarkkailla myös silmämääräisesti, jolloin voidaan havaita mm. poikkeukselliset suotovirtaamat tai suotovirtauksessa tapahtuvat muutokset.

7 Kolmisopen ruoppaus ja massojen läjitys

7.1 Ruoppausalue ja massamäärät

7.1.1 Patoalueiden ruoppaukset

Patoalueilla ruoppauksia tehdään ennen patojen rakentamista. Arvio ruopattavien massojen määrästä patokohtaisesti on esitetty kappaleissa 5.8 ja 5.9.

7.1.2 Vaihtoehto A

Vaihtoehdossa A kuivattavalla järviolueella ruopattavan liejun arvioitu määrä on noin 2,9 Mm³ ja poistettavan saven määrä noin 2,55 Mm³. Massamääräarvio perustuu patolinjojen kairauksiin ja tehtyyn luotaukseen.

7.1.3 Vaihtoehto B

Vaihtoehdossa B kuivattavalla järviolueella ruopattavan liejun arvioitu määrä on noin 4,1 Mm³ ja poistettavan saven määrä noin 3,4 Mm³. Massamääräarvio perustuu patolinjojen kairauksiin ja tehtyyn luotaukseen.

7.2 Ruoppauksen toteuttaminen

Sulkupatojen rakentamisen jälkeen vedenpintaa kuivatettavalla alueella lasketaan pumpaamalla, mikä paljastaa ranta-alueita ja pienentää vesisyvyyyttä keskialueella. Keskialueelta pehmeitä massoja poistetaan imuruoppaamalla. Ruoppauksen edetessä vedenpintaa alueella lasketaan edelleen, mikä paljastaa ranta-alueita

laajemmin. Paljastuneilla ranta-alueilla pohjan kuivuminen sekä liejun sulamiskonsolidaatio tiivistävät ja kiinteyttävät liejua. Tämä mahdollistaa liejun poistamisen ja läjittämisen normaalilla maansiirtokalustolla. Liejun kuivuminen myös pienentää massan tilavuutta. Ranta-alueita pehmeiden maiden poisto etenee kuivumisen mukaan. Massoja voidaan poistaa myös talvella, jolloin jäätynyt pohja helpottaa liikkumista.

7.3 Ruoppausmassojen läjittäminen

Imuruopattavat massat ja pehmeät liejut läjitetään Kolmisopen länsipuolelle rakennettaville läjitysalueille. Läjitysalue koostuu paikalta kaivettavasta moreenista rakennetusta allaskokonaisuudesta. Läjitysalueita voidaan rakentaa vaihteittain ruoppaustyön etenemän mukaan ja lopullinen laajuus riippuu toteutettavasta Kolmisopen kuivatusvaihtoehdosta. Allastus toteutetaan ketjutettuna siten, että läjitysalueen vedet poistuvat altaiden välillä aina ylitevetenä ja erillisen selkeytysaltaan kautta takaisin Kolmisoppeen. Alueelta takaisin Kolmisoppeen johdettavan veden laatua tulee tarkkailla. Mikäli veden laadun perusteella vettä ei voida johtaa Kolmisopen vesialueelle, ruoppaustyön aikana ylitevedet voidaan ohjata/pumpata takaisin sulkupadoilla erotetulle ruoppausalueelle. Ylitevesien käsittelyyn tulee myös varautua tarvittaessa.

Läjitysalueet sijoittuvat moreenialueelle, joten tätä aluetta voi olla mahdollista hyödyntää moreenin ottoalueena myös muuta rakentamista varten ennen ruoppausmassojen läjittämistä.

Ruoppausmassojen läjitysalue vaihtoehdossa A on esitetty suunnitelmakartalla piirustuksessa 101011324-13 ja vaihtoehdossa B piirustuksessa 101011324-26.

7.4 Louhospatovaihtoehto

Molemmilla Kolmisopen kuivatusvaihtoehdolla A ja B on tarkasteltu vaihtoehtoa, missä alkuvaiheen louhoksen lähelle on rakennettu ns. louhospato. Tämän padon tarkoitus on pienentää ruoppausmassamäärää ainakin alkuinvestointivaiheessa. Varsinainen Kolmisopen sulkupato tai sulkupadot rakennetaan, kuten edellä on esitetty. Louhospadon pääasiallinen tarkoitus on padottaa pehmeitä sedimenttejä ja estää niiden purkautuminen louhokseen. Louhospadon harjan tasoksi on esitetty +172,50 eli noin 10 m sulkupadon harjan tasoa alemmas.

Louhospadon arvioitu patomassamäärä on noin 250 000 m³. Tällä voidaan kuitenkin pienentää merkittävästi ruopattavien massojen määrää. Sulkupatojen ja louhospatojen väliseltä alueelta massoja ei ruopata tason +170 alapuolelta.

Vaihtoehdossa A ruopattavien massojen määrää voidaan erillisellä louhospadolla vähentää noin 3 Mm³. Yleiskartta vaihtoehdon A louhospadon sijainnista ja ruopattavien massojen määrästä on esitetty piirustuksessa 101011324-10. Pituusleikkaus louhospadosta on esitetty 101011324-11 ja tyypileikkaus piirustuksessa 101011324-12.

Vaihtoehdossa B louhospato vähentää alkuvaiheen ruoppausmassamäärää yli 4 Mm³. Louhoksen laajetessa pohjoiseen näiden massojen ruoppaaminen tulee ajankohtaiseksi huomattavasti myöhemmin. Yleiskartta vaihtoehdon B louhospadon sijainnista ja ruopattavien massojen määrästä on esitetty piirustuksessa 101011324-25. Patorakenne on vastaavanlainen kuin vaihtoehdossa A.

8 Kalliojärven säännöstelyallas

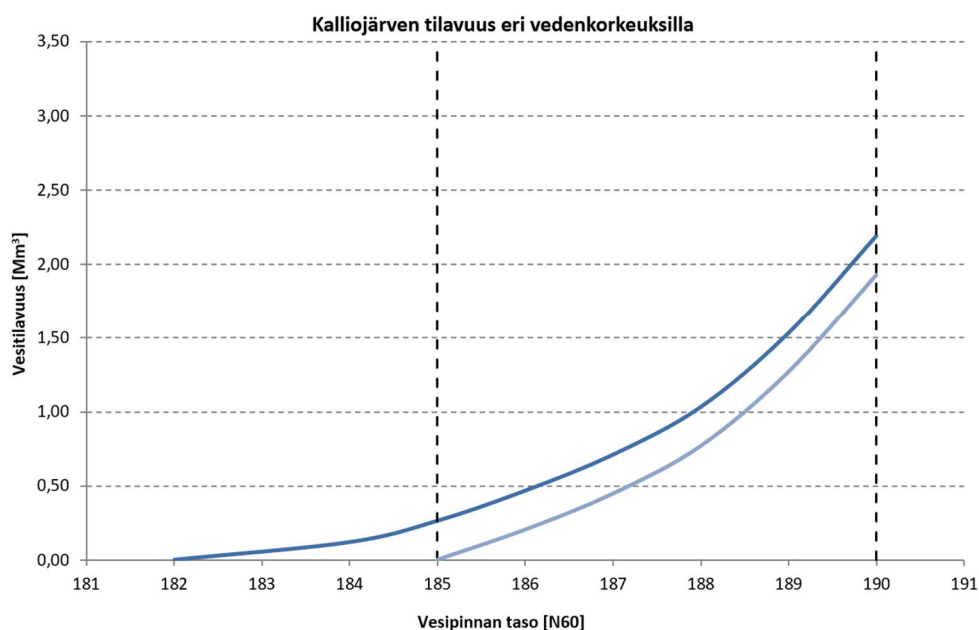
8.1 Kalliojärven säännöstely

Säännöstelylaskelmien perusteella kaikkien säännöstelyvaihtoehtojen kanssa kuivana vuonna olisi vaikeuksia saada luvan mukaista määrää vettä Tuhkajokeen. Tämän takia on säännöstelyvaihtoehtoihin otettu mukaan Kalliojärven säännöstely (Liite 1).

Kalliojärven patoaminen toteutetaan nykyisen järven luusuan kohdalle. Tällä järjestelyllä Kalliojärven vedenpinta on mahdollista nostaa enimmillään tasolle +190 m (N60), kun nykyinen vedenpinta on tasolla +186 m (N60). Tällöin suurin mahdollinen säännöstelyväli olisi 5 metriä välillä +185...190 m (N60), mikä tarkoittaisi noin 1,93 Mm³ säännöstelytilavuutta (kokonaistilavuus n. 2,19 Mm³) (Kuva 8-1).

Kalliojärven säännöstelyn oletus oli, että talven ja kevään aikana järveä täytetään ja kesän ja syksyn aikana tyhjennetään.

Kalliojärven säännöstelyaltaan yleiskartta on esitetty piirustuksessa 101011324-27.

Kuva 8-1. Kalliojärven tilavuus ja säännöstelytilavuus eri vedenkorkeuksilla

8.2 Kalliojärven patoaminen

Kalliojärven patoaminen edellyttää noin 770 m pitkän padon rakentamisen. Pato esitetään rakennettavan moreenipadona. Padon märkäpuolen luiskassa käytetään hienoainesmoreenia, joka toimii ensisijaisena tiivisrakenteena. Kuivalla puolella voidaan käyttää karkeampaa moreenia, jonka ensisijainen tehtävä on toimia padon tukirunkona. Kuivan puolen luiskaan rakennetaan vaakasuodatin suotovesien vastaanottorakenteeksi. Luiskat eroosiosuojataan. Alustavan massalaskennan perusteella padon kokonaismassat ovat noin 29 000 m³. Pato perustetaan kantavan moreenin varaan. Patolinjalta ei ole maaperätietoja ja tarkempaa suunnittelua varten patolinjalle tulee tehdä maaperäkairauksia sekä näytteenottoja.

Kalliojärven padon suunnitelmakartta on esitetty piirustuksessa 101011324-28, padon pituusleikkaus piirustuksessa 101011324-29 ja tyyppipoikkileikkaus piirustuksessa 101011324-30.

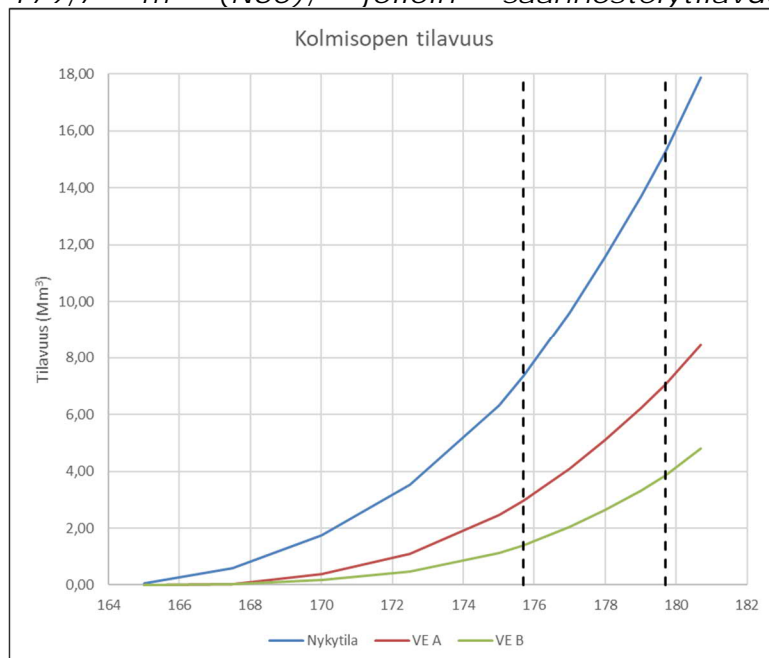
Kalliojärven säännöstelyn tehostamiseksi Korentojoesta kaivetaan tulokanava, jolla varmistetaan vesien virtaus nykyisen järvioltaan alueelle myös alhaisilla vedenkorkeuksilla. Nykyistä Kalliojärvestä laskevaa uomaa syvennetään tarvittaessa alimman esitetyn säännöstelytason +185 varmistamiseksi.

Tulevalta vesialueelta poistetaan puusto ja kannot sekä poistetaan pintamaat ja turpeet. Vaihtoehtona turpeen laajamittaiselle poistolle on turpeen painottaminen maa-aineksella. Ilman painotusta pohjalle jäävät turpeet voivat nousta lauttoina pintaan ja aiheuttaa ongelmia mm. säännöstelyrakenteille.

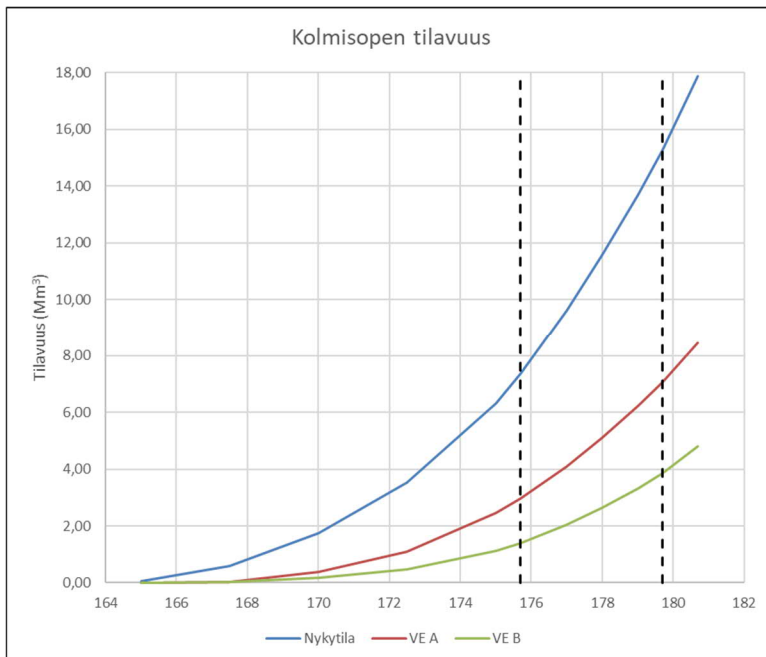
Kalliojärvestä vedet juoksutetaan uuden rakennettavan säännöstelypadon kautta. Säännöstelypato tulee olla sellainen, että säännöstely voidaan toteuttaa esitettyjen säännöstelyrajojen puitteissa. Pato tulee olla varustettuna esimerkiksi säädettävällä luukulla tai säätöputkilla, kuten Kolmisopen säännöstelypato nykyisin. Lisäksi säännöstelypadon yhteydessä tulee olla ylivuotokynnys, jolla estetään veden haitallinen nousu tulvatilanteessa.

9 Kolmisopen uusi säännöstely

Säännöstelyskenaariot on kuvattu liitteessä 1. Kolmisopen säännöstelyn lähtökohdat perustuvat nykyisin vallitsevaan tilanteeseen, eli ala- ja yläraja ovat samat ja lähtevä virtaama perustuu olemassa oleviin rakenteisiin ja lupaehtoihin. Kolmisopen nykyinen säännöstely tapahtuu välillä 175,7–179,7 m (N60), jolloin säännöstelytilavuus on 7,91 Mm³. (

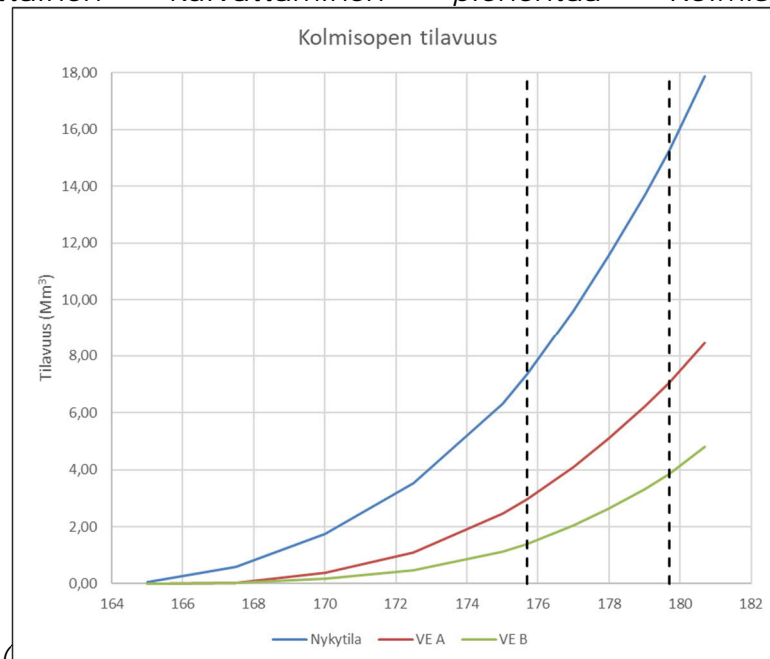

Kuva 9-1)

Kuva 9-1. Kolmisopen arvioitu vesitilavuus eri vedenkorkeuksilla eri vaihtoehdoilla.

Kolmisopen osittainen kuivattaminen pienentää Kolmisopen

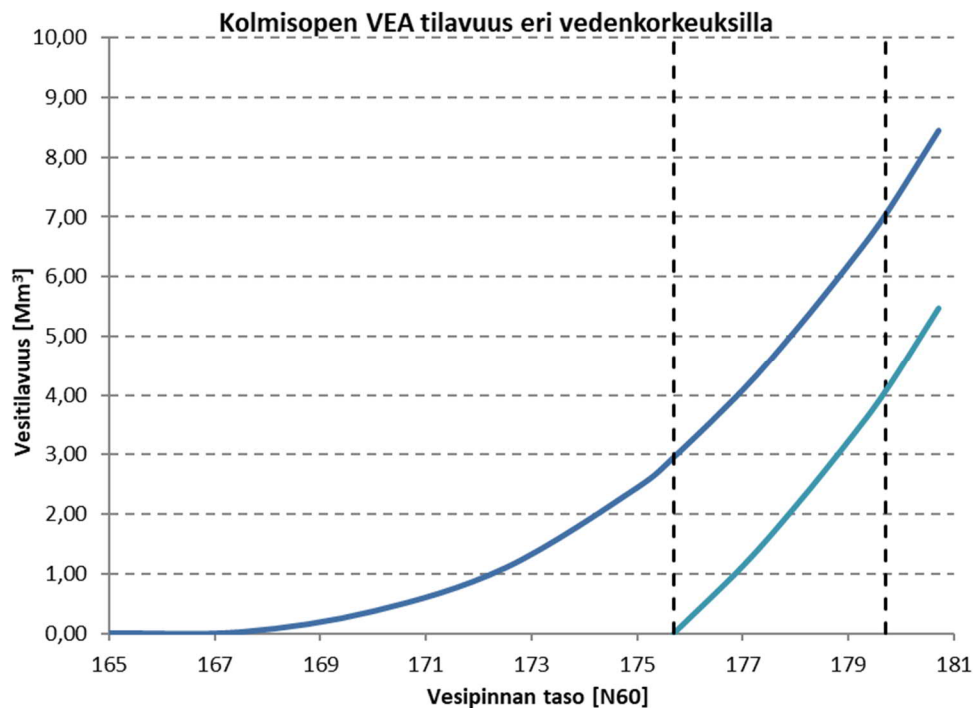

kokonaistilavuutta (

Kuva 9-1) ja säännöstelytilavuutta (Kuvat Kuva 9-2...9-3). Vaihtoehdoissa A ja B kuivan vuoden aikana Kolmisopen alivedenraja alittuu, kun juoksetetaan nykyisen luvan mukainen minimijuoksutus Tuhkajokeen, joten näiden vaihtoehtojen toteutuessa Kalliojärven säännöstely on pakollinen. Kalliojärven säännöstely mahdollistaa luvan mukaiset minimijuoksutukset Tuhkajokeen myös tulevassa tilanteessa.

9.1 Säännöstelyvaihtoehto A

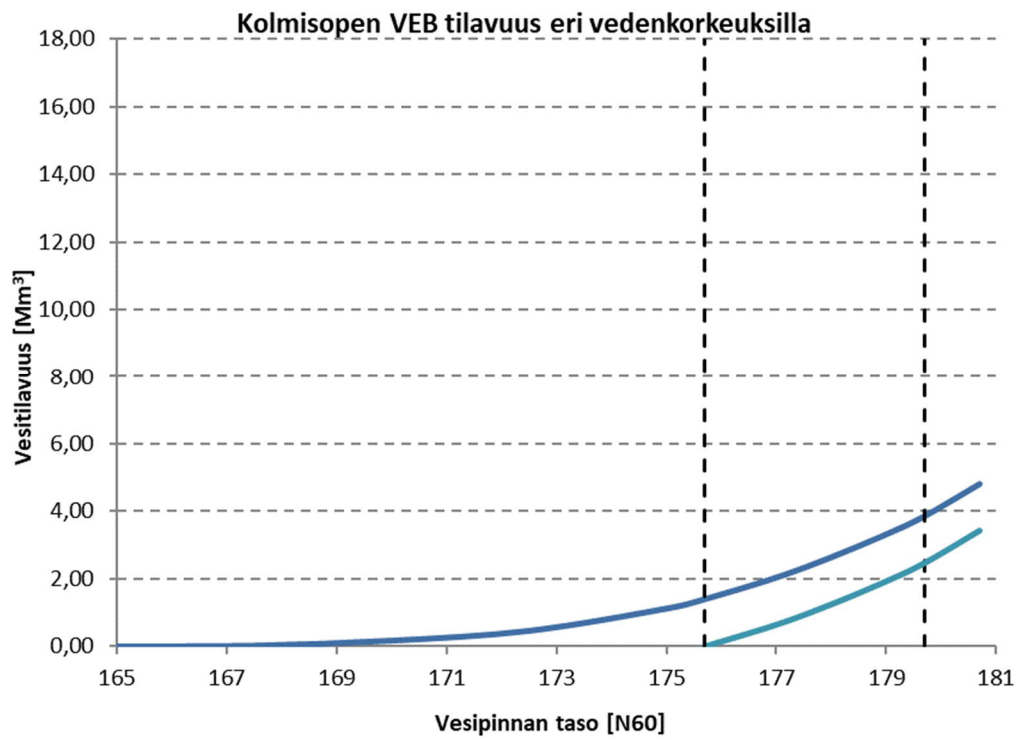
Vaihtoehdossa A patosijaintivaihtoehto oli sellainen, että Kolmisopen arvioitu kokonaistilavuus säännöstelyvälillä NW-HW vaihtelee välillä 2,97–7,05 milj.m³. Kolmisopen säännöstelytilavuus (NW-HW) on siis noin 4,08 milj.m³. (Kuva 9-2)

Kuva 9-2. Kolmisopen tilavuus ja säännöstelytilavuus eri vedenkorkeuksilla vaihtoehdossa A.

9.2 Säännöstelyvaihtoehto B

Vaihtoehdossa B Kolmisopen pinta-ala pienenee huomattavasti. Kolmisopen arvioitu kokonaistilavuus säännöstelyvälillä NW-HW vaihtelee välillä 1,40–3,86 milj.m³. Kolmisopen säännöstelytilavuus (NW-HW) on siis noin 2,46 milj.m³. (Kuva 9-3)

Kuva 9-3. Kolmisopen tilavuus ja säännöstelytilavuus eri vedenkorkeuksilla vaihtoehdossa B.

Terrafame Oy

Liite 1. Kolmisopen säännöstelyraportti

Kolmisopen vesistöjärjestelyt

Päivitys 17.5.2021

Yhteystiedot

Kaisa Kettunen

Heli Harju

Marko Lehmikangas

Elektroniikkatie 13

FI-90590 OULU

Finland

Kotipaikka Vantaa, Finland

Y-tunnus 0625905-6

Puh. +358 10 3311

www.afry.fi

AFRY Finland Oy

Kaikki oikeudet pidätetään Tätä asiakirjaa tai osaa siitä ei saa kopioida tai jäljentää missään muodossa ilman AFRY Finland Oy:n antamaa kirjallista lupaa.

Sisältö

1	Lähtöaineisto	7
1.1	Valuma-alueet.....	7
1.2	Lähtöaineisto	10
1.3	Valunta	11
1.4	Kalliojoen virtaama	12
2	Tulo- ja lähtövirtaama Kolmisoppeen	13
2.1	Keskimääräinen hydrologinen vuosi	16
2.2	1/100a märkä vuosi	16
2.3	1/100a kuiva vuosi	16
3	Säännöstely.....	17
3.1	Kolmisoppi.....	17
3.2	Kalliojärvi	17
3.3	Laskenta	18
3.3.1	Kolmisoppi	18
3.3.2	Purkautumiskäyrä ohjuksutuskanavasta	18
3.3.3	Kalliojärvi	20
4	Tulokset.....	20
4.1	Lähtövirtaama nykytilassa	21
4.1.1	Keskimääräinen	21
4.1.2	Kerran 100 vuodessa toistuva märkä.....	22
4.1.3	Kerran 100 vuodessa toistuva kuiva	23
4.2	Vaihtoehto 0+ 2028	24
4.2.1	Keskimääräinen	24
4.2.2	Kerran 100 vuodessa toistuva märkä.....	24
4.2.3	Kerran 100 vuodessa toistuva kuiva	25
4.3	YVA Vaihtoehto 1A ja 2A 2028 +Kalliojärvi	26
4.3.1	Keskimääräinen	26
4.3.2	Kerran 100 vuodessa toistuva märkä.....	28
4.3.3	Kerran 100 vuodessa toistuva kuiva	30
4.4	Vaihtoehto 2A 2045 +Kalliojärvi	32
4.4.1	Keskimääräinen	32
4.4.2	Kerran 100 vuodessa toistuva märkä.....	34
4.4.3	Kerran 100 vuodessa toistuva kuiva	36
4.5	Vaihtoehto 2B 2028 +Kalliojärvi	38
4.5.1	Keskimääräinen	38
4.5.2	Kerran 100 vuodessa toistuva märkä.....	40
4.5.3	Kerran 100 vuodessa toistuva kuiva	42
4.6	Vaihtoehto 2B 2045 +Kalliojärvi	44

4.6.1	Keskimääräinen	44
4.6.2	Kerran 100 vuodessa toistuva märkä.....	46
4.6.3	Kerran 100 vuodessa toistuva kuiva	48
5	Epävarmuudet	50
6	Yhteenveto.....	51

Liitteet

Liite 1.....	Tuhkajoen virtaama eri vaihtoehdoilla

Kuvat

Kuva 1-1. Nykyisin Kolmisoppeen tulevat valuma-alueet	7
Kuva 1-2. Tuotannon laajentuessa Kolmisoppeen tulevat valuma-alueet, tuotannon laajennuksen alustava layoutsuunnitelma (VE0+).	8
Kuva 1-3. Tuotannon laajentuessa Kolmisoppeen tulevat valuma-alueet, tuotannon laajennuksen alustava layoutsuunnitelma (YVA VE1A, VE2A ja VE2B vuonna 2028). ..	9
Kuva 1-4. Tuotannon laajentuessa Kolmisoppeen tulevat valuma-alueet, tuotannon laajennuksen alustava layoutsuunnitelma ja VEB mukaiset padot Kolmisopessa.	10
Kuva 1-5. Tulovirtaama-arvio nykytilanteessa eri kuukausina keskimäärin	11
Kuva 1-6. Valunta-arvot eri toistuvuuksilla kuukausittain.....	12
Kuva 1-7. Kalliojoen mitatut virtaamat.....	13
Kuva 3-1. Ylisyöksypato 17.6.2019 © AFRY Finland Oy 2020	19
Kuva 3-2. Kolmisopen ylisyöksyn purkautumiskäyrä	19
Kuva 4-1. Säännöstely nykyisin keskimääräisessä hydrologisissa olosuhteissa, katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama	21
Kuva 4-2. Säännöstely nykyisin kerran 100 vuodessa toistuvassa määrässä tilanteessa, katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama	22
Kuva 4-3. Säännöstely nykyisin kerran 100 vuodessa toistuvassa kuivassa tilanteessa, katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama	23
Kuva 4-4 Säännöstely VE0+ keskimääräisessä tilanteessa, katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama	24
Kuva 4-5 Kolmisopen säännöstely kerran 100 vuodessa toistuvana märkänä vuonna YVA vaihtoehdossa 0+, katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama	25
Kuva 4-6 Kolmisopen säännöstely kerran 100 vuodessa toistuvana kuivana vuonna YVA vaihtoehdossa 0+, katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama	26
Kuva 4-7. Säännöstely YVA vaihtoehdoissa 1A ja 2A vuonna 2028 keskimääräisissä hydrologisissa olosuhteissa Kalliojärven kanssa, katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama	27

Kuva 4-8. Kalliojärven säännöstely YVA vaihtoehdossa 1A ja 2A vuonna 2028 keskimääräisissä hydrologisissa olosuhteissa.....	28
Kuva 4-9. Kolmisopen säännöstely kerran 100 vuodessa toistuvana märkänä vuonna YVA vaihtoehdoissa 1A ja 2A vuonna 2028, katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama	29
Kuva 4-10. Kalliojärven säännöstely kerran 100 vuodessa toistuvana märkänä vuonna YVA vaihtoehdoissa 1A ja 2A vuonna 2028.....	30
Kuva 4-11. Kerran 100 vuodessa toistuvan kuivan vuoden Kolmisopen säännöstely YVA vaihtoehdoissa 1A ja 2A vuonna 2028, katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama	31
Kuva 4-12. Kerran 100 vuodessa toistuvan kuivan vuoden Kalliojärven säännöstely YVA vaihtoehdoissa 1A ja 2A vuonna 2028.....	32
Kuva 4-13. Säännöstely vaihtoehdossa 2A vuonna 2045 keskimääräisissä hydrologisissa olosuhteissa Kalliojärven kanssa, katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama	33
Kuva 4-14. Kalliojärven säännöstely vaihtoehdossa 2A vuonna 2045 keskimääräisissä hydrologisissa olosuhteissa	34
Kuva 4-15. Kolmisopen säännöstely kerran 100 vuodessa toistuvana märkänä vuonna vaihtoehdossa 2A vuonna 2045, katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama	35
Kuva 4-16. Kalliojärven säännöstely kerran 100 vuodessa toistuvana märkänä vuonna vaihtoehdossa 2A vuonna 2045.....	36
Kuva 4-17. Kerran 100 vuodessa toistuvan kuivan vuoden Kolmisopen säännöstely vaihtoehdossa 2A vuonna 2045, katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama	37
Kuva 4-18. Kerran 100 vuodessa toistuvan kuivan vuoden Kalliojärven säännöstely vaihtoehdossa 2A vuonna 2045.....	38
Kuva 4-19. Keskimääräisissä hydrologisissa olosuhteissa Kolmisopen säännöstely Kalliojärven kanssa YVA vaihtoehdolla 2B vuonna 2028. Katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama	39
Kuva 4-20. Kalliojärven säännöstely keskimääräisissä hydrologisissa olosuhteissa YVA vaihtoehdolla 2B vuonna 2028.	40
Kuva 4-21. Kerran 100 vuodessa toistuvan märän vuoden Kolmisopen säännöstely YVA vaihtoehdolla 2B vuonna 2028. Katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama	41
Kuva 4-22. Kerran 100 vuodessa toistuvan märän vuoden Kalliojärven säännöstely YVA vaihtoehdolla 2B vuonna 2028.....	42
Kuva 4-23. Kerran 100 vuodessa toistuvan kuivan vuoden Kolmisopen säännöstely YVA vaihtoehdolla 2B vuonna 2028. Katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama	43
Kuva 4-24. Kerran 100 vuodessa toistuvan kuivan vuoden Kalliojärven säännöstely YVA vaihtoehdolla 2B vuonna 2028.....	44
Kuva 4-25. Keskimääräisissä hydrologisissa olosuhteissa Kolmisopen säännöstely Kalliojärven kanssa YVA vaihtoehdolla 2B vuonna 2045. Katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama	45
Kuva 4-26. Kalliojärven säännöstely keskimääräisissä hydrologisissa olosuhteissa YVA vaihtoehdolla 2B vuonna 2045.	46
Kuva 4-27. Kerran 100 vuodessa toistuvan märän vuoden Kolmisopen säännöstely YVA vaihtoehdolla 2B vuonna 2045. Katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama	47

Kuva 4-28. Kerran 100 vuodessa toistuvan märän vuoden Kalliojärven säännöstely YVA vaihtoehdolla 2B vuonna 2045.....	48
Kuva 4-29. Kerran 100 vuodessa toistuvan kuivan vuoden Kolmisopen säännöstely YVA vaihtoehdolla 2B vuonna 2045. Katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama	49
Kuva 4-30. Kerran 100 vuodessa toistuvan kuivan vuoden Kalliojärven säännöstely YVA vaihtoehdolla 2B vuonna 2045.....	50

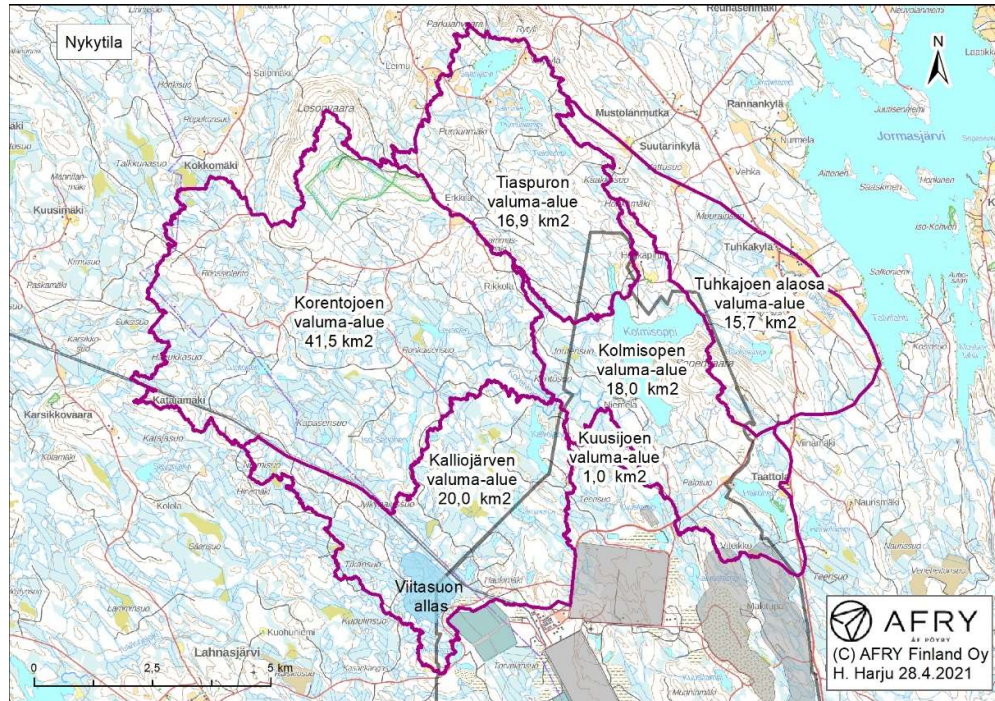
Taulukot

Taulukko 1-1. Valuntadata eri skenaariorissa eri vuoden aikana.....	11
Taulukko 2-1. Nykyisillä valuma-alueilla laskettu tulovirtaama-arvio sekä lähtövirtaama minimissään.....	14
Taulukko 2-2. Tuotannon laajentuessa laskettu tulovirtaama-arvio (YVA VE0+) sekä lähtövirtaama minimissään.....	14
Taulukko 2-3. Tuotannon laajentuessa laskettu tulovirtaama-arvio (YVA VE1A 2028, VE2A 2028 ja VE2B 2028) sekä lähtövirtaama minimissään	15
Taulukko 2-4. Tuotannon laajentuessa laskettu tulovirtaama-arvio (YVA VE2A 2045 ja VE2B 2045) sekä lähtövirtaama minimissään	15
Taulukko 3-1. Säännöstelytilavuudet eri vaihtoehdoilla.	17
Taulukko 3-2. Kolmisopen säännöstelylaskelmissa käytetyt reunaehdot.....	18
Taulukko 4-1. Eri säännöstelyvaihtoehtojen vaikutukset Tuhkajoen virtaamiin vuositasolla	20

1 Lähtöaineisto

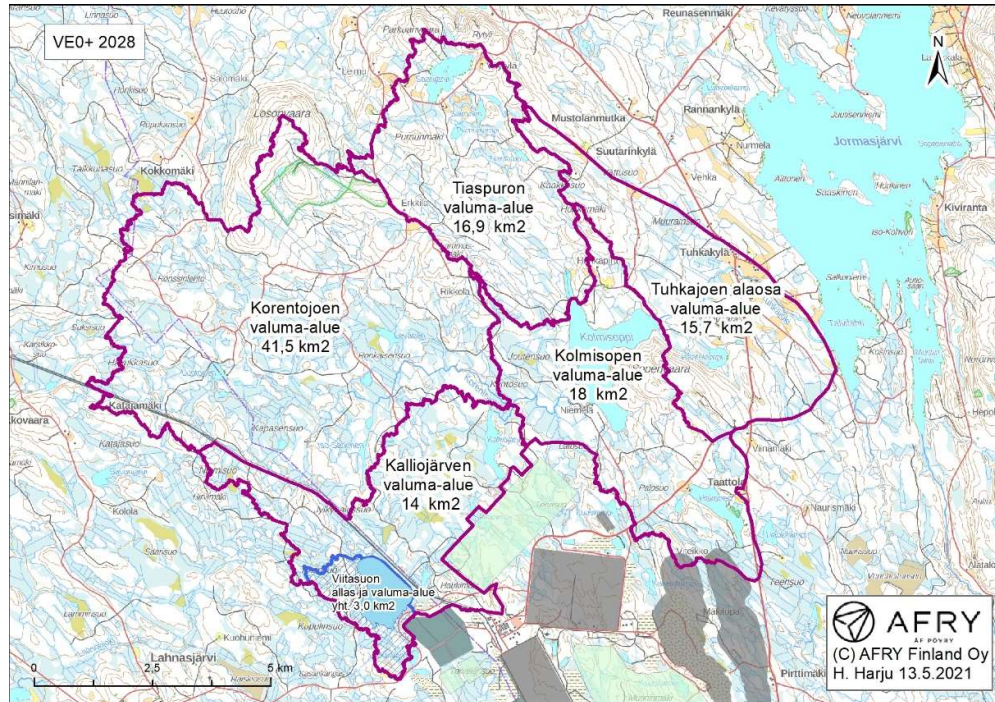
1.1 Valuma-alueet

Kolmisoppen tulevaa vedenmääräarviota varten valuma-alueet on arvioitu ArcGIS:n Watershed-työkalulla. Kolmisoppen laskee nykyisin alla olevan kuvan (Kuva 1-1) mukaiset valuma-alueet. Valuma-alueiden avulla on laskettu Kolmisoppen tulevaa virtaamaa.

Kuva 1-1. Nykyisin Kolmisoppen tulevat valuma-alueet

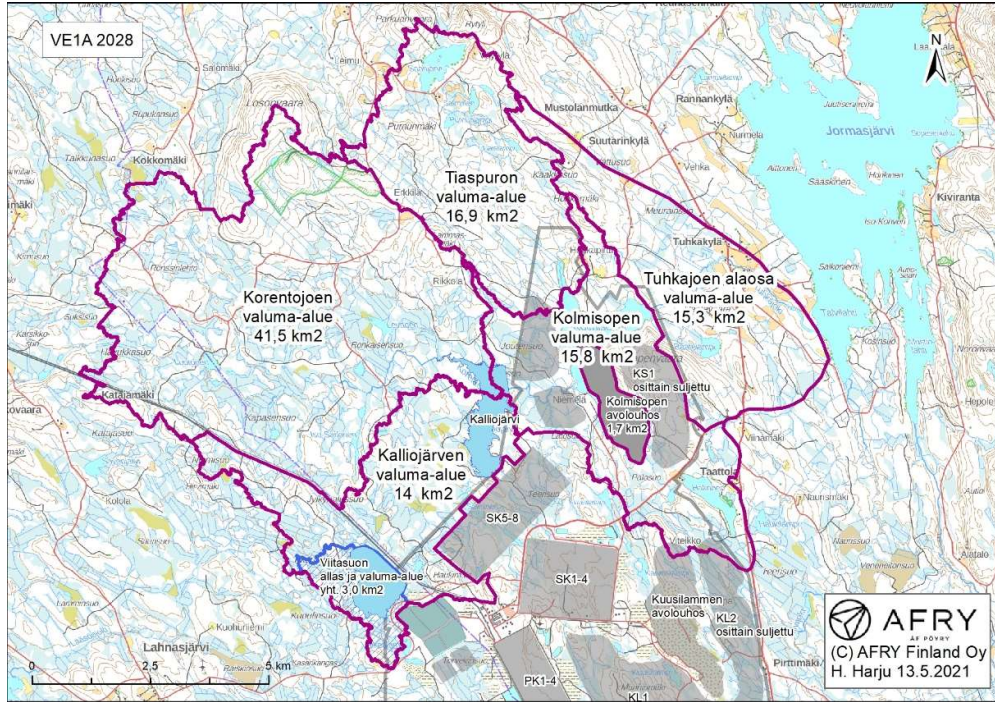
YVA vaihtoehdossa V0+ tarkastellaan tilannetta, jossa toiminnot sijoittuvat nykyisen kaivospiirin sisäpuolelle ja nykytilanteeseen nähden lisätään vain sekundäärikasan laajennus. Nykytilanteeseen nähden Kalliojärven ja Kolmisopin valuma-alueet pienenevät.

Kuva 1-2. Tuotannon laajentuessa Kolmisopeen tulevat valuma-alueet, tuotannon laajennuksen alustava layoutsuunnitelma (VE0+).

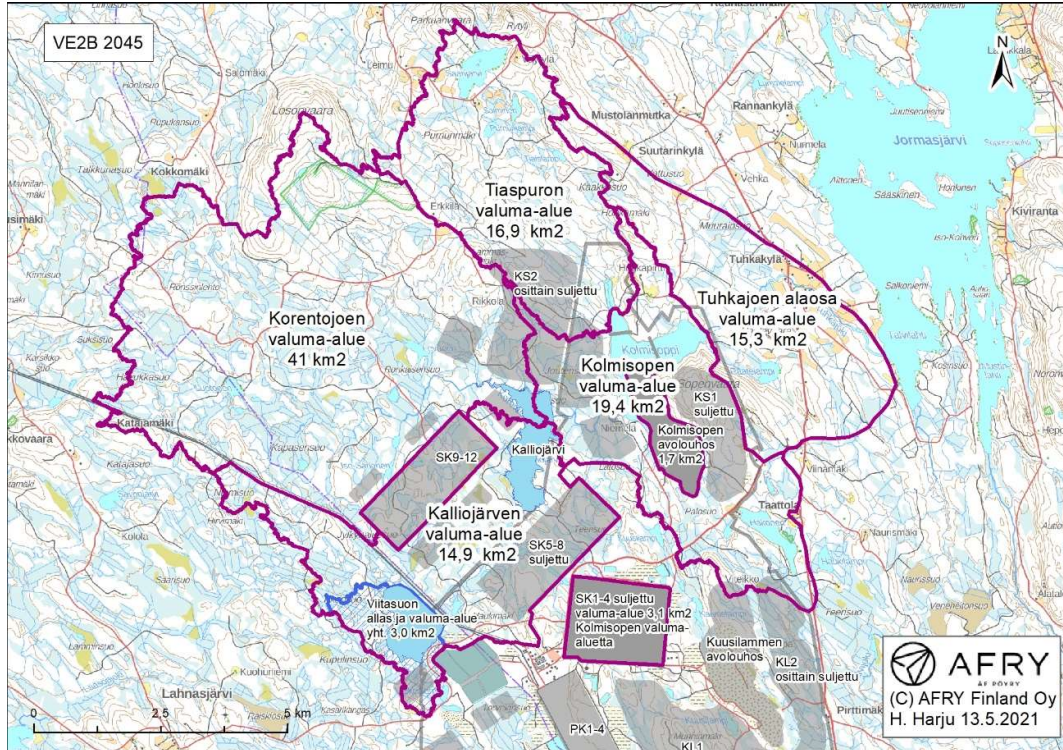
Tuotannon laajentuessa valuma-alueet muuttuvat. Kuvassa 1-3 on arvio tulevien valuma-alueiden koosta YVA vaihtoehtojen 1A, 2A ja 2B mukaisissa tilanteissa vuonna 2028. Tuotannon laajennus kuvaa tilannetta, jossa toiminnot sijoittuvat nykyisen voimassaolevan kaivospiirin sisäpuolelle.

Kuva 1-3. Tuotannon laajentuessa Kolmisopeen tulevat valuma-alueet, tuotannon laajennuksen alustava layoutsuunnitelma (YVA VE1A, VE2A ja VE2B vuonna 2028).

YVA vaihtoehtojen 2A ja 2B tuotannon laajentuessa valuma-alueet muuttuvat. Kuvassa (Kuva 1-4) on arvio tulevien valuma-alueiden koosta YVA vaihtoehtojen 2A ja 2B mukaisissa tilanteissa vuonna 2045. Tuotannon laajennus kuvaa laajinta mahdollista vaihtoehtoa Kolmisopen avolouhoksen avaamisen yhteydessä.

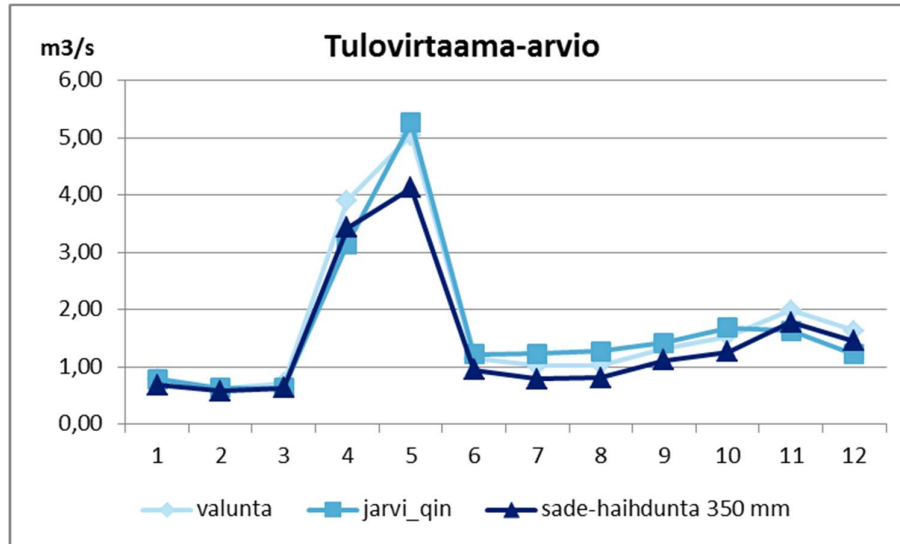

Kuva 1-4. Tuotannon laajentuessa Kolmisoppeen tulevat valuma-alueet, tuotannon laajennuksen alustava layoutsuunnitelma ja VEB mukaiset padot Kolmisopessa.

1.2 Lähtöaineisto

Tulovirtaama-arvio laskettiin kolmella eri tapaa. Vesistömallin (SYKE 2019) simuloitujen datat-aineistosta: Tuhkajoen 59.885 valunta (qr), Tuhkajoen alueelta tuleva virtaama (jarvi_qin) sekä arvio sadannasta ja haihdunnasta. Alueella sataa n. 600–700 mm vuosittain ja haihdunta on arviolta 300 mm. Tulovirtaama-arvio on laskettu 650 mm sadannalla. Jokaisella aineistolla tulee hieman eri tulos.

Vesistömallin simuloitujen datan ”Valunta” keskiarvo sijoittuu kahden muun tuloksen väliin, joten laskennoissa sitä käytetään lähtöaineistona. (Kuva 1-5)

Kuva 1-5. Tulovirtaama-arvio nykytilanteessa eri kuukausina keskimäärin

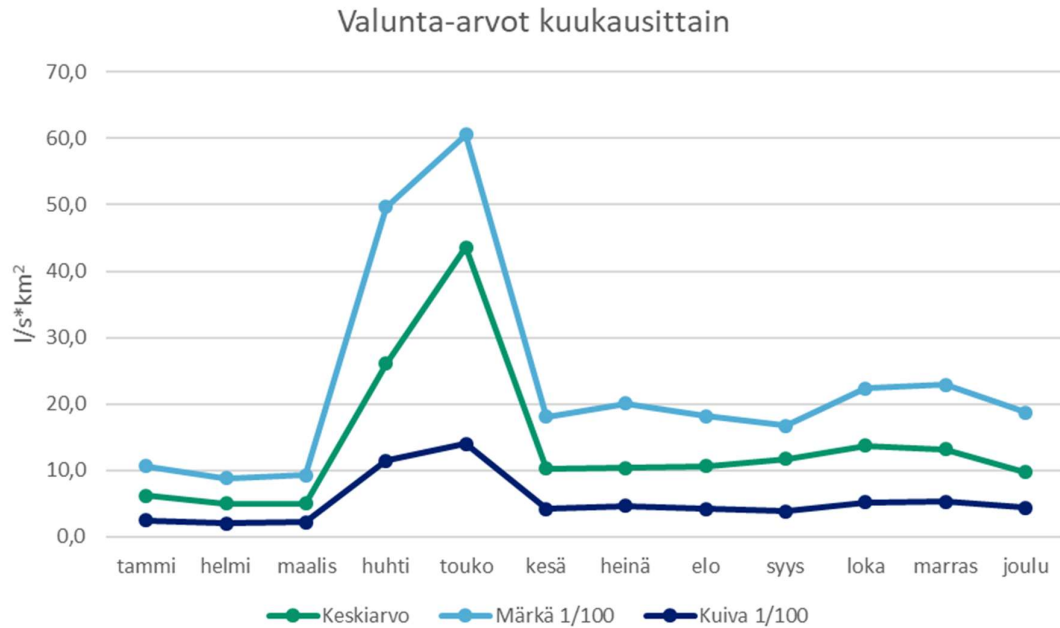
1.3 Valunta

Alueen kuukausittainen valunta on esitetty alla olevassa taulukossa (Taulukko 1-1) ja kuvassa (Kuva 1-6). Kerran 100 vuodessa toistuva märän ja kuivan vuoden valunta-arvo on määritetty toistuvuusanalyysin avulla soveltaen Gumbelin menetelmää. Kuukausittaiset arvot on arvioitu suhdeluvun avulla. Kerran 100 vuodessa toistuva märkä vuosi on arviolta 1,7-kertainen keskimääräiseen nähden ja kerran 100 vuodessa toistuva kuiva vuosi on 0,4-kertainen keskimääräiseen nähden.

Tuhkajoen valuma-alueella (59.885) keskimääräinen valunta on vuosien 1990-2019 välisenä aikana 13,8 l/s*km², nettosadannaksi muutettuna se tarkoittaa 435 mm/vuosi. Arvio nettosadannasta kerran 100 vuodessa toistuvana märkänä vuonna on 725 mm/a ja kerran 100 vuodessa toistuvana kuivana vuonna 167 mm/a.

Taulukko 1-1. Valuntadata eri skeenariorissa eri vuoden aikana.

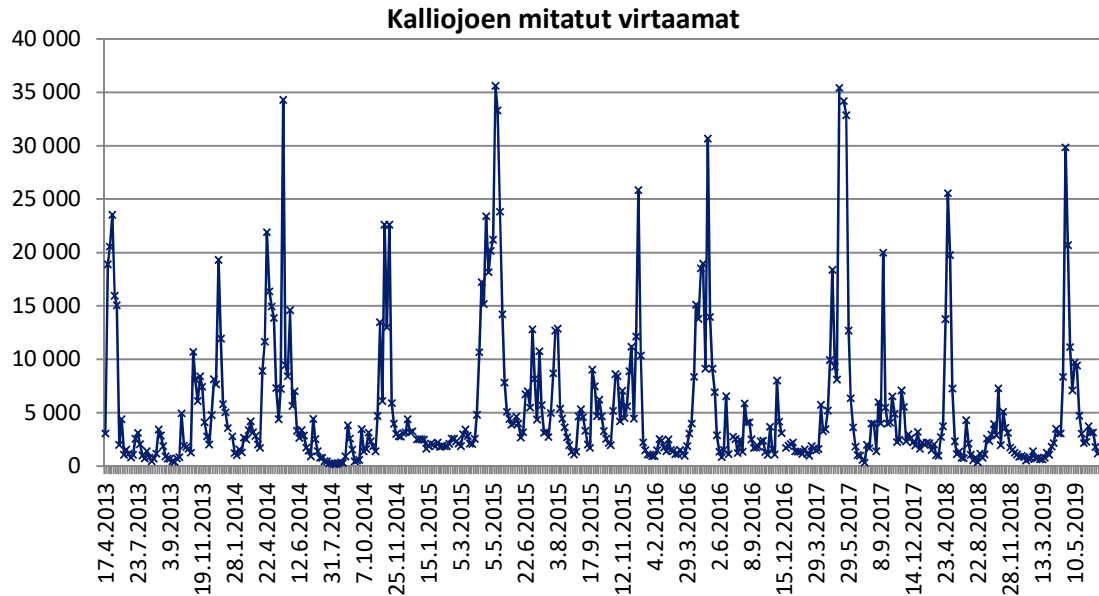
	tammi	helmi	maalis	huhti	touko	kesä	heinä	elo	syys	loka	marras	joulu	Keskiarvo
Valunta q (l/s/km ²)	6,2	5,0	4,9	26,0	43,6	10,2	10,4	10,6	11,7	13,7	13,2	9,7	13,8
Valunta q 1/100 märkä (l/s/km ²)	10,6	8,8	9,3	49,7	60,6	18,1	20,1	18,2	16,7	22,3	22,9	18,7	23,0
Valunta q 1/100 kuiva (l/s/km ²)	2,4	2,0	2,1	11,4	14,0	4,2	4,6	4,2	3,8	5,1	5,3	4,3	5,3

Kuva 1-6. Valunta-arvot eri toistuvuuksilla kuukausittain

1.4 Kalliojoen virtaama

Kalliojoen virtaamaa mitataan usean kerran joka kuukausi, jotta saadaan mahdollisimman hyvin selville eri vuoden aikaisvaihtelut. Mittausten keskiarvo aikavälillä 17.4.2013–14.6.2019 on 5 043 m³/h, suurin havaittu virtaama on 35 635 m³/h ja pienin havaittu virtaama on 192 m³/h.

Kuva 1-7. Kalliojoen mitatut virtaamat

2 Tulo- ja lähtövirtaama Kolmisoppeen

Kolmisoppeen kuukausittainen tulovirtaama laskettiin kuukausittain valunta-arvolla jokaiselle valuma-alueelle nykytilanteessa ja tuotannon laajennusvaihtoehdossa (Kuva 1-1, Kuva 1-2, Kuva 1-3 ja Kuva 1-4). Terrafamen alueelta tulevien vesien määrä on laskettu Kalliojoen mitatun virtaaman avulla; Kalliojoen mitatuista virtaamista on otettu kuukausikeskiarvot ja vähennetty Korentojoen, Kalliojärven ja Kuusijoen valuma-alueiden kuukausittaiset virtaamat. Heinäkuun laskennallinen virtaama oli negatiivinen, mutta kuivanakin aikana Terrafamen suunnalta tulee 10–20 m³/h (7 440 m³/kk). Tämä on huomioitu laskennassa.

Tuotannon laajennusvaiheessa Terrafamen tehdasalueelta Kolmisoppiin tulevien vesien määrä vähenee. Veden määrä on laskettu samassa suhteessa valuma-alueiden pientymisen kanssa.

Taulukoissa Taulukko 2-1, Taulukko 2-2, Taulukko 2-3 ja Taulukko 2-4 on esitetty nykytilassa ja laajennusvaiheissa Kolmisopen tulovirtaamasummat kuukausitasolla kaikissa laskennassa käytetyissä hydrologisissa olosuhteissa (keskiarvo, kerran 100 vuodessa toistuva märkä ja kerran 100 vuodessa toistuva kuiva vuosi). Lisäksi taulukkoon on koottu Kolmisopen lähtövirtaama minimissään; Kolmisopen lupaehtojen mukainen minimivirtaamavelvoite sekä Terrafamen tehdasalueen vedenotto. Terrafamen tehdasalueen vedenotto kasvaa nykyisestä n. 4,0 Mm³/a kulutuksesta n. 7,0 Mm³/a kulutukseen NiSu:n vedenoton alkaessa.

Taulukko 2-1. Nykyisillä valuma-alueilla laskettu tulovirtaama-arvio sekä lähtövirtaama minimissään

Kuukausi	Tulovirtaama (m3/kk)			Lähtövirtaama (m3/kk)	
	Nykytila, keskiarvo	Nykytila, 1/100 märkä	Nykytila, 1/100 kuiva	Padon kautta minimivirtaaman perusteella	Vedenotto, keskimäärin
Tammi	2 112 169	2 772 241	646 261	803 520	333 226
Helmi	1 500 792	2 076 780	486 002	725 760	333 226
Maalis	1 908 921	2 897 204	866 365	803 520	333 226
Huhti	10 130 305	15 382 088	4 613 044	777 600	333 226
Touko	13 512 719	18 876 181	5 646 110	1 874 880	333 226
Kesä	2 961 151	4 564 564	1 059 274	1 814 400	333 226
Heinä	2 722 129	5 235 848	1 213 961	1 874 880	333 226
Elo	2 776 177	4 759 463	1 104 186	1 874 880	333 226
Syys	3 417 983	4 816 350	1 434 427	1 814 400	333 226
Loka	4 111 447	6 044 780	1 781 747	803 520	333 226
Marras	5 161 072	7 625 825	2 302 577	777 600	333 226
Joulu	4 355 605	6 570 567	1 987 471	803 520	333 226
YHTEENSÄ	54 670 469	81 621 891	23 141 425	14 748 480	3 998 716

Taulukko 2-2. Tuotannon laajentuuessa laskettu tulovirtaama-arvio (YVA VE0+) sekä lähtövirtaama minimissään

Kuukausi	Tulovirtaama (m3/kk)			Lähtövirtaama (m3/kk)	
	Tuotannon laajennus, keskiarvo	Tuotannon laajennus, 1/100 märkä	Tuotannon laajennus, 1/100 kuiva	Padon kautta minimivirtaaman perusteella	Vedenotto, keskimäärin +nisu
Tammi	1 939 453	2 572 314	599 354	803 520	585 226
Helmi	1 379 228	1 927 008	450 653	725 760	585 226
Maalis	1 746 327	2 721 732	791 571	803 520	585 226
Huhti	9 256 194	14 477 660	4 210 953	777 600	585 226
Touko	12 452 161	17 735 955	5 158 253	1 874 880	585 226
Kesä	2 732 167	4 235 380	982 583	1 814 400	585 226
Heinä	2 525 304	4 858 253	1 126 114	1 874 880	585 226
Elo	2 575 667	4 416 223	1 024 255	1 874 880	585 226
Syys	3 152 453	4 512 691	1 312 283	1 814 400	585 226
Loka	3 793 357	5 625 663	1 635 426	803 520	585 226
Marras	4 714 950	7 209 462	2 097 360	777 600	585 226
Joulu	3 968 334	6 219 045	1 809 326	803 520	585 226
YHTEENSÄ	50 235 595	76 511 387	21 198 134	14 748 480	7 022 716

Taulukko 2-3. Tuotannon laajentuessa laskettu tulovirtaama-arvio (YVA VE1A 2028, VE2A 2028 ja VE2B 2028) sekä lähtövirtaama minimissään

Kuukausi	Tuotannon laajennus, keskiarvo	Tulovirtaama (m ³ /kk)		Lähtövirtaama (m ³ /kk)	
		Tuotannon laajennus, 1/100 märkä	Tuotannon laajennus, 1/100 kuiva	Padon kautta minimivirtaaman perusteella	Vedenotto, keskimäärin +nisu
Tammi	1 903 174	2 669 103	621 658	803 520	585 226
Helmi	1 352 800	1 999 516	467 362	725 760	585 226
Maalis	1 717 183	2 806 682	811 147	803 520	585 226
Huhti	9 107 841	14 915 515	4 311 850	777 600	585 226
Touko	12 195 156	18 287 965	5 285 456	1 874 880	585 226
Kesä	2 673 927	4 394 746	1 019 306	1 814 400	585 226
Heinä	2 464 095	5 041 055	1 168 238	1 874 880	585 226
Elo	2 513 118	4 582 393	1 062 547	1 874 880	585 226
Syys	3 085 912	4 659 700	1 346 159	1 814 400	585 226
Loka	3 712 579	5 828 567	1 682 182	803 520	585 226
Marras	4 639 812	7 411 033	2 143 809	777 600	585 226
Joulu	3 910 964	6 389 225	1 848 542	803 520	585 226
YHTEENSÄ	49 276 560	78 985 502	21 768 256	14 748 480	7 022 716

Taulukko 2-4. Tuotannon laajentuessa laskettu tulovirtaama-arvio (YVA VE2A 2045 ja VE2B 2045) sekä lähtövirtaama minimissään

Kuukausi	Tuotannon laajennus, keskiarvo	Tulovirtaama (m ³ /kk)		Lähtövirtaama (m ³ /kk)	
		Tuotannon laajennus, 1/100 märkä	Tuotannon laajennus, 1/100 kuiva	Padon kautta minimivirtaaman perusteella	Vedenotto, keskimäärin +nisu
Tammi	1 973 361	2 650 315	616 988	803 520	585 226
Helmi	1 403 662	1 985 441	463 778	725 760	585 226
Maalis	1 775 060	2 790 192	793 355	803 520	585 226
Huhti	9 405 365	14 830 519	4 213 392	777 600	585 226
Touko	12 682 155	18 180 811	5 169 092	1 874 880	585 226
Kesä	2 783 575	4 363 810	1 011 837	1 814 400	585 226
Heinä	2 576 587	5 005 570	1 159 721	1 874 880	585 226
Elo	2 628 033	4 550 137	1 054 773	1 874 880	585 226
Syys	3 211 433	4 631 163	1 318 338	1 814 400	585 226
Loka	3 864 689	5 789 180	1 652 849	803 520	585 226
Marras	4 790 715	7 371 904	2 090 294	777 600	585 226
Joulu	4 029 105	6 356 190	1 801 370	803 520	585 226
YHTEENSÄ	51 123 741	78 505 233	21 345 785	14 748 480	7 022 716

Tuhkajokeen juoksetettava minimivirtaama on vuositasolla 14,7 Mm³ (1 707 m³/h). Putkien kautta voidaan juoksettaa vuositasolla arviolta 56,2 Mm³ (6 500 m³/h) ja sen lisäksi ylisyoäksypadon kautta menee ylimääräinen vesi vedenkorkeuden perusteella.

Vedenotto nykytilanteessa on 460 m³/h ja NiSu:n vedenoton kanssa yhteensä 820 m³/h (460+350 m³/h).

2.1 Keskimääräinen hydrologinen vuosi

Nykytilassa Kolmisoppeen tulee keskimääräisenä hydrologisena vuonna 6 241 m³/h eli n. 54,7 Mm³/v. Kalliojoen virtaamamittausten perusteella keskimääräinen tulovirtaama on 4 770 m³/h ja siihen on lisättävä Tiaispuron kautta tulevat n. 1 740 m³/h, joten suuruusluokka lienee oikein.

Tuotannon laajentuessa YVA VE0+ Kolmisoppeen tulevat valuma-alueiden yhteenlaskettu koko pienenee noin 7 %. Valuma-alueiden pienentyessä tulovirtaama on arviolta noin 5 735 m³/h, eli n. 50,2 Mm³/v.

Tuotannon laajentuessa vuonna 2028 YVA VE1A, VE2A ja VE2B mukaan Kolmisoppeen tulevien valuma-alueiden yhteenlaskettu koko pienenee noin 9 %. Valuma-alueiden pienentyessä tulovirtaama on arviolta noin 5 625 m³/h, eli n. 49,3 Mm³/v.

Tuotannon laajentuessa vuonna 2045 YVA VE2A ja VE2B mukaan Kolmisoppeen tulevat valuma-alueiden yhteenlaskettu koko pienenee noin 5 %. Valuma-alueiden pienentyessä tulovirtaama on arviolta noin 5 836 m³/h, eli n. 51,1 Mm³/v.

2.2 1/100a märkä vuosi

Kerran 100 vuodessa toistuvan märän valunnan mukaan Kolmisoppeen tulee nykyisin n. 9 318 m³/h eli n. 81,6 Mm³/v.

Valuma-alueen pienentyessä YVA VE0+ mukaan tulovirtaama on 8 734 m³/h eli n. 76,5 Mm³/v.

Valuma-alueen pienentyessä vuonna 2028 YVA VE1A, VE2A ja VE2B mukaan tulovirtaama on 9 017 m³/h eli n. 79,0 Mm³/v.

Valuma-alueen pienentyessä vuonna 2045 YVA VE2A ja VE2B mukaan tulovirtaama on 8 962 m³/h eli n. 78,5 Mm³/v.

2.3 1/100a kuiva vuosi

Kerran 100 vuodessa toistuvan kuivan valunnan Kolmisoppeen tulee nykyisin n. 2 642 m³/h eli n. 23,1 Mm³/v.

Valuma-alueen pienentyessä YVA VE0+ mukaan tulovirtaama on 2 420 m³/h eli n. 21,2 Mm³/v.

Valuma-alueen pienentyessä vuonna 2028 YVA VE1A, VE2A ja VE2B mukaan tulovirtaama olisi 2 485 m³/h eli n. 21,8 Mm³/v.

Valuma-alueen pienentyessä vuonna 2045 YVA VE2A ja VE2B mukaan tulovirtaama olisi 2 437 m³/h eli n. 21,3 Mm³/v.

3 Säännöstely

3.1 Kolmisoppi

Kolmisopen nykyinen säännöstely tapahtuu välillä 175,7–179,7 m, jolloin säännöstelytilavuus on 7,91 Mm³. Kolmisopen kokonaistilavuus on 15,5 Mm³.

Vaihtoehdoissa 1A ja 2A Kolmisoppi pienenee siten, että yo. säännöstelyvälillä säännöstelytilavuus on 4,08 Mm³ ja vaihtoehdossa 2B säännöstelytilavuutta on enää 2,46 Mm³. (Taulukko 3-1)

Taulukko 3-1. Säännöstelytilavuudet eri vaihtoehdoilla.

Säännöstelytilavuus		
Vaihtoehto	Kolmisopin säännöstelytilavuus Mm ³	Kalliojärven säännöstelytilavuus Mm ³
nykytila	7,91	-
V0+ 2028	7,91	-
V1A 2028	4,08	1,93
V2A 2028	4,08	1,93
V2A 2045	4,08	1,93
V2B 2028	2,46	1,93
V2B 2045	2,46	1,93

Kolmisopen tulovirtaama on kuten kohdassa 2 on kuvattu. Kolmisopen lähtövirtaama koostuu kahdesta osasta; sieltä otetaan prosessiin vettä ja lisäksi vettä johdetaan Tuhkajokeen. Nykyisen luvan mukaan Kolmisopesta on juoksutettava Tuhkajokeen 1.10.–30.4. välisenä aikana vähintään 300 l/s ja 1.5.–30.9. välisenä aikana vähintään 700 l/s. Poikkeuksellisen kuivina kausina, kun Kalliojoen havaittu virtaama alittaa 200 l/s, minimivirtaama Tuhkajokeen on oltava vähintään 1,3-kertainen Kalliojoen virtaamaan verrattuna.

Tuhkajokeen johdetaan vettä kahden putken avulla, joiden maksimijuoksutus on n. 5 200 m³/h. Tuhkajokeen vähintään purettava vesimäärä on vähintään oltava 14,7 Mm³/a.

Kolmisopen säännöstely toimii ylärajalla siten, että kun vedenpinta saavuttaa tason 180 m (N60), vettä menee myös ylisyoöksypadon kautta Tuhkajokeen. Ylisyoöksypadon kautta menevä veden määrä on arvioitu ylisyoöksypadon kaavalla purkautumiskertoimen avulla.

3.2 Kalliojärvi

Etenkin vaihtoehdoissa A2020 ja B Kolmisopen säännöstelytilavuus ei riitä Tuhkajoen minimivirtaamiin. Tämän takia skenaarioihin on otettu mukaan Kalliojärven säännöstely.

Kalliojärvi on nykyisin peruskartan mukaan tasolla 186,0 m (N60). Ajatuksena on säännöstellä järveä siten, että vedenkorkeus nousee nykyisestä jopa 4 m. Säännöstelylaskelmat on tehty oletuksella, että säännöstelyn alaraja olisi 185 m, ja

yläraja 190 m. Tällä välillä säännöstelytilavuutta on arviolta 1,93 Mm³. (Taulukko 3-1)
 Kokonaistilavuus Kalliojärnessä ylärajalla on 2,19 Mm³.

3.3 Laskenta

3.3.1 Kolmisoppi

Kolmisopen säännöstely on arvioitu 6 eri skenaariossa 3 eri hydrologisessa tilanteessa; nykytilassa, NiSu:n vedenotolla sekä pienemmällä tulovirtaamalla säännöstelyvaihtoehdoilla VE0+, vuonna 2028 VE1A, VE2A ja VE2B, sekä vuonna 2045 VE2A ja VE2B keskimääräisenä vuonna, märkänä ja kuivana vuonna

Näiden lisäksi Kalliojärvi otettiin mukaan vaihtoehtoihin VE1A, VE2A ja VE2B jokaisessa hydrologisessa tilanteessa.

Säännöstely on tehty kuukausitasolla siten, että se huomioi järvien tilavuuskäyrät eri vedenkorkeuksilla. Kuukaudessa tapahtuva vedenpinnan muutos (dh) on laskettu kaavan (1) perusteella. Q_{sään} on arvioitu saman kuun vedenkorkeuden perusteella, seuraavan kuun vedenkorkeus on saatu lisäämällä siihen dh. Kolmisopen osalta on oletus, että vedenpinta tammikuussa olisi tasolla 179,0 m.

$$dh = \frac{Q_{in} - Q_{out}}{Q_{sään}} \quad (1)$$

Kolmisopen säännöstelyn lähtökohdat perustuvat nykyisin vallitsevaan tilanteeseen, eli ala- ja yläraja ovat samat ja lähtevä virtaama perustuu olemassa oleviin rakenteisiin ja lupaehtoihin. (Taulukko 3-2) Laskelmissa vedenpintaa pyritään pitämään ylärajan läheisyydessä ja talven alenema mahdollisimman pienenä. Vaihtoehdoissa A ja B tämä ei toteudu, vaan Kolmisopen säännöstelytilavuus pitää ottaa paremmin hyötykäyttöön.

Taulukko 3-2. Kolmisopen säännöstelylaskelmissa käytetyt reunaehdot

Säännöstelyn reunaehdot	m ³ /h	m (N60)
Juoksutus välillä 175,7...177,5	5 200	
Juoksutus välillä 177,5...179,99	10 400	
Juoksutus kun vedenpinta yli 180	0...58 320*	
Prosessiin otettava vesimäärä	813	
Vähintään Tuhkajokeen juoksettava vesimäärä,		
loka-huhti	1080	
touko-syys	2570	
Alaraja		175,7
Yläraja		179,7
Hätä-HW		180,7
*Ylisyöksypadon purkautumiskaavan mukaan		

3.3.2 Purkautumiskäyrä ohijuoksutuskanavasta

Ylisyöksypadon kautta purkautuvaa vesimäärää ei mitata, joten siitä purkautuva vesimäärä on arvioitu ylisyöksypadon kaavalla (2). Padon harjan leveytenä on käytetty

15 m ja purkautumiskertoimena 0,55. Yliyöksypadosta purkautuu vettä, kun Kolmisopen vedenpinta ylittää tason 180 m (N60) ja virtaama kasvaa mitä enemmän vettä padon päältä menee (Kuva 3-2). Yliyöksypato on kuvassa 3-1.

$$Q = \frac{2}{3} \mu b h^{3/2} \sqrt{2g} \quad (2)$$

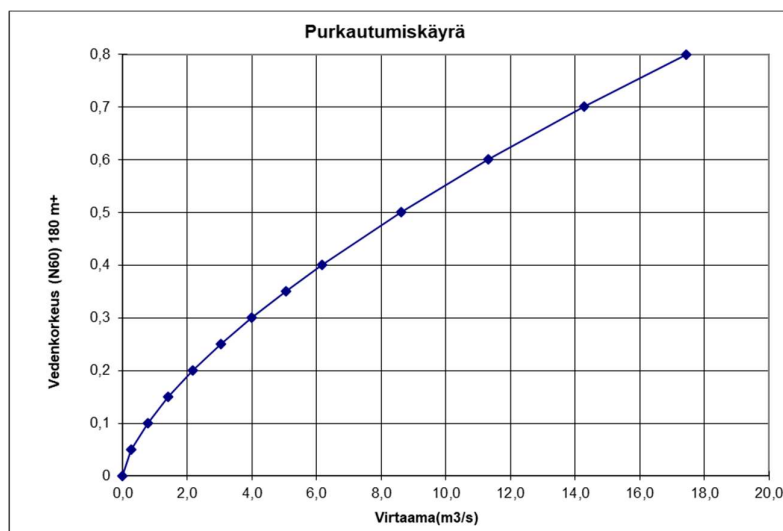
μ = purkautumiskerroin (0,55)

b = padon harjan pituus virtauksen poikkisuunnassa

h = yläveden korkeus padon harjan tasosta lukien

Kuva 3-1. Yliyöksypato 17.6.2019 © AFRY Finland Oy 2020

Kuva 3-2. Kolmisopen yliyöksyn purkautumiskäyrä

3.3.3 Kalliojärvi

Kalliojärven säännöstelyn oletus oli, että talven ja kevään aikana sitä täytetään ja kesän aikana tyhjennetään. Säännöstely on tehty kuukausitasolla siten, että se huomioi järvien tilavuuskäyrät eri vedenkorkeuksilla. Kuukaudessa tapahtuva vedenpinnan muutos (dh) on laskettu kaavan (1) perusteella. $Q_{sään}$ on arvioitu saman kuun vedenkorkeuden perusteella, seuraavan kuun vedenkorkeus on saatu lisäämällä siihen dh.

Kalliojärven osalta oletus on, että vedenpinta tammikuussa olisi tasolla 188,0 m (N60). Kalliojärven säännöstelyrakenteita ei ole suunniteltu, joten lähtövirtaamaa ei rajoita mikään tekijä laskelmissa.

4 Tulokset

Kuvaajissa on kuvattu kahden vuoden säännöstely keskimääräisissä hydrologisissa olosuhteissa ja yksi vuosi erikoisskenaarioissa.

Taulukossa 4-1 on kuvattu säännöstelytilavuudet sekä Kolmisopesta Tuhkajokeen juoksettavan veden määrä eri vaihtoehtoissa eri hydrologisina vuosina. Hydrologisena kuivana vuonna vaihtoehtoissa juoksetetaan vain Tuhkajokeen juoksettava minimimäärä.

Vaihtoehtoissa 2B kuivan vuoden aikana Kolmisopen alivedenraja alittuu, kun juoksetetaan nykyisen luvan mukainen minimijuoksutus Tuhkajokeen.

Taulukko 4-1. Eri säännöstelyvaihtoehtojen vaikutukset Tuhkajoen virtaamiin vuositasona

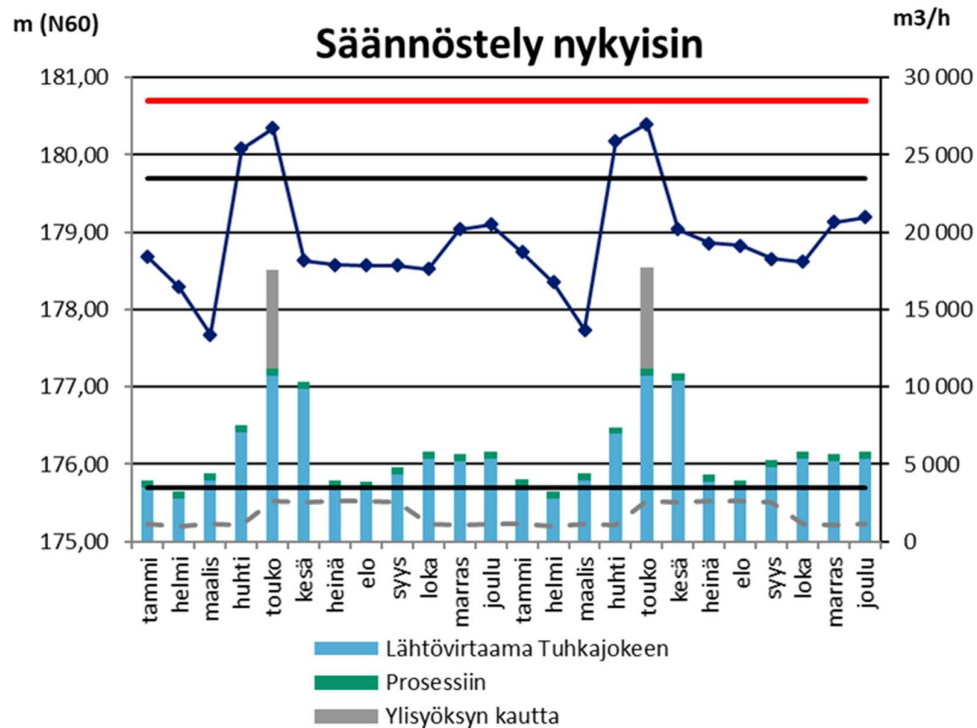
Vaihtoehto	Säännöstelytilavuus yhteensä Mm ³	Juoksetukset Tuhkajokeen Mm ³		
		Keskiarvo	minimi	maksimi
nykytila	7,91	51,5	19,1	76,6
V0+ 2028	7,91	45,0	17,3	69,0
V1A 2028	4,08+1,93	42,0	17,9	73,0
V2A 2028	4,08+1,93	42,0	17,9	73,0
V2A 2045	4,08+1,93	44,9	18,0	72,7
V2B 2028	2,46+1,93	43,6	17,4	72,3
V2B 2045	2,46+1,93	45,0	17,6	72,5

4.1 Lähtövirtaama nykytilassa

4.1.1 Keskimääräinen

Nykyisin säännöstely perustuu siihen, että vettä pidetään ylärajalla. Keväisin vettä menee ylisyoöskynnyksen kautta. Keskimääräisessä tilanteessa vedenkorkeus nousee aina yli HW-tason kevättulvan aikaan. (Kuva 4-1)

Tuhkajokeen juoksetetaan vuositason arviolta 51,5 Mm³ eli noin 5885 m³/h.

Kuva 4-1. Säännöstely nykyisin keskimääräisessä hydrologisissa olosuhteissa, katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksetettava minimivirtaama

4.1.2 Kerran 100 vuodessa toistuva märkä

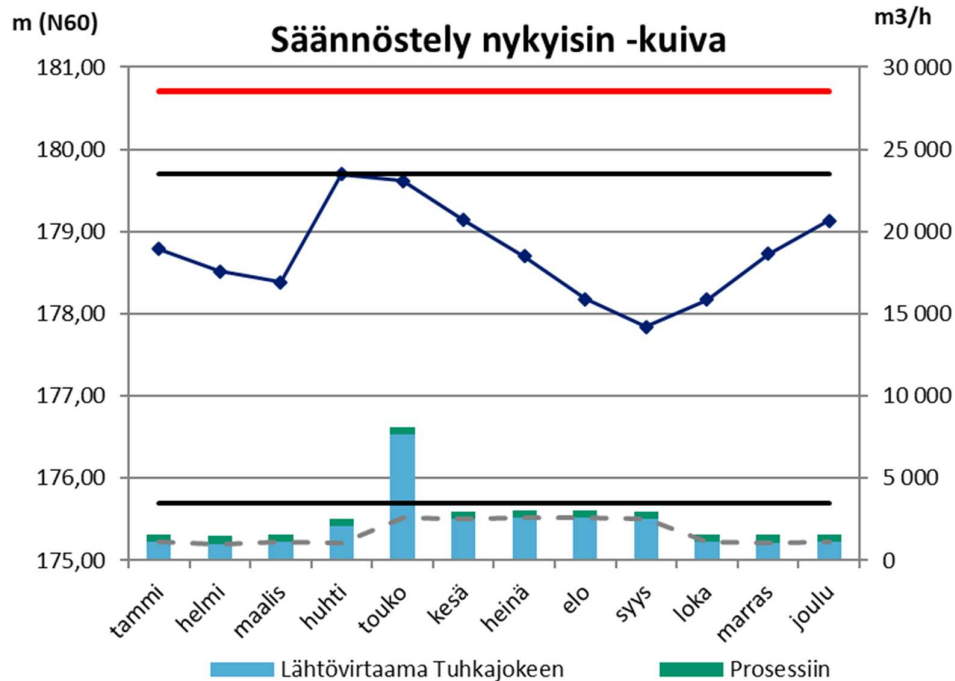
Laskelmien mukaan kerran 100 vuodessa toistuvalla märkänä vuotena juoksutukset Tuhkajokeen ovat huomattavasti suuremmat kuin keskimääräisessä tilanteessa. Vettä juoksutetaan Tuhkajokeen jopa 76,6 Mm³ (8749 m³/h). Vettä menee ylisyöksykynnyksen yli keväällä ja alkutalvesta. (Kuva 4-2)

Kuva 4-2. Säännöstely nykyisin kerran 100 vuodessa toistuvassa määrässä tilanteessa, katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama

4.1.3 Kerran 100 vuodessa toistuva kuiva

Kerran 100 vuodessa toistuvan kuivan vuoden laskelmien mukaan nykytilanteessa myös kesäaikana voidaan Tuhkajokeen juoksuttaa luvan mukainen minimivirtaama. Yhteensä Tuhkajokeen juoksutetaan 19,1 Mm³ (2 180 m³/h). Kuivana vuonna ei ylisyöksykynnyksen kautta mene vettä, vaan juoksutukset voidaan hoitaa putkien avulla. (Kuva 4-3)

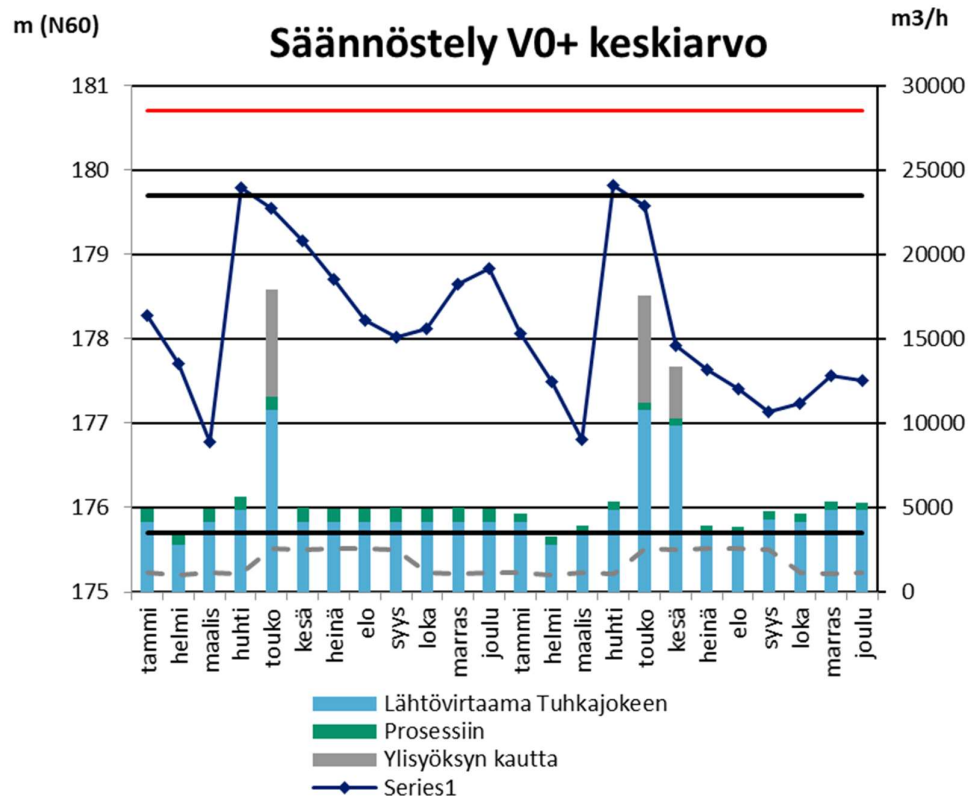

Kuva 4-3. Säännöstely nykyisin kerran 100 vuodessa toistuvassa kuivassa tilanteessa, katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama

4.2 Vaihtoehto 0+ 2028

4.2.1 Keskimääräinen

Vaihtoehtoon V0+ säännöstely tapahtuu hyvin paljon samalla tavalla kuin nykytilanteessa. Säännöstely perustuu siihen, että turvataan Tuhkajoen minimivirtaama ja keväisin vesi nousee ylärajalle. Keväisin vettä menee ylisyöksykynnyksen kautta. Keskimääräisessä tilanteessa vedenkorkeus nousee yli HW-tason kevättulvan aikaan. Tuhkajokeen juoksetetaan 45,0 Mm³ eli keskimäärin 5 137 m³/h.

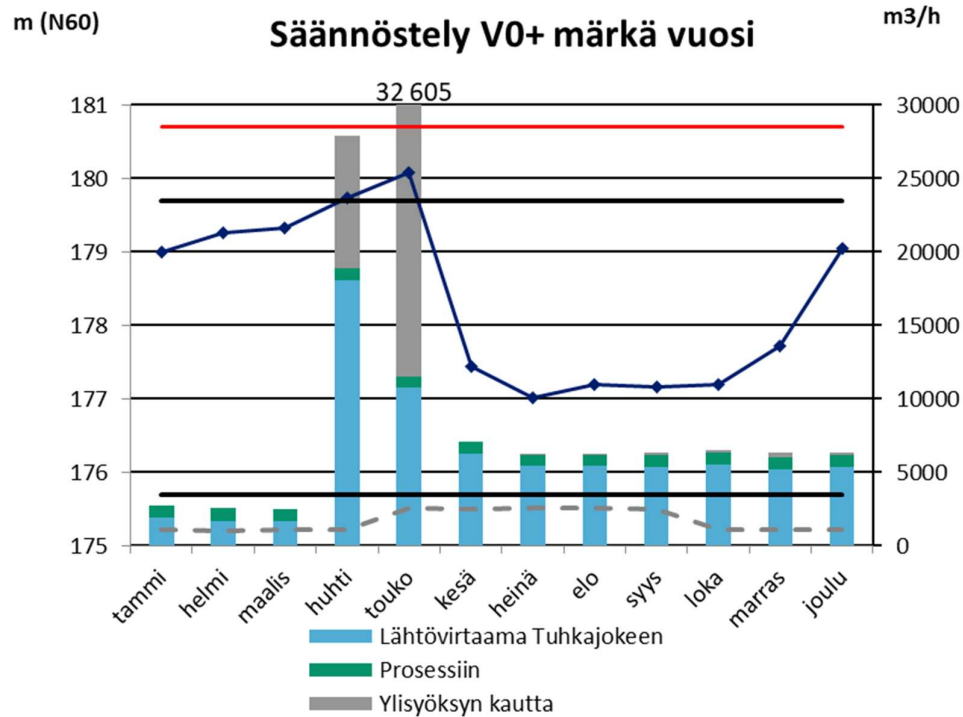

Kuva 4-4 Säännöstely VE0+ keskimääräisessä tilanteessa, katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksetettava minimivirtaama

4.2.2 Kerran 100 vuodessa toistuva märkä

Märän vuoden säännöstelyssä vettä juoksetetaan kevät- ja syystulvan aikaan ylijuoksetuskynnyksen läpi ja muuten juoksetus on melko tasaista. Tuhkajokeen juoksetetaan 69,0 Mm³ eli 7873 m³/h.

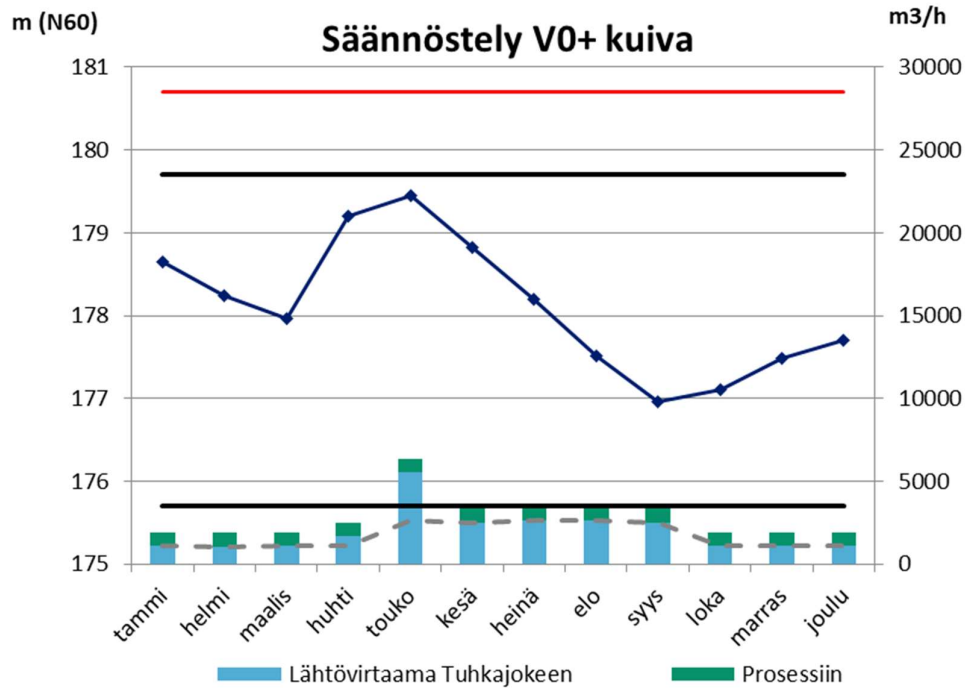

Kuva 4-5 Kolmisopen säännöstely kerran 100 vuodessa toistuvana märkänä vuonna YVA vaihtoehdossa 0+, katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksetettava minimivirtaama

4.2.3 Kerran 100 vuodessa toistuva kuiva

Kuivan vuoden säännöstelyssä vettä juoksetetaan Tuhkajokeen minimimäärä, kevättulvan aikaan toukokuussa putkien kautta. Tuhkajokeen juoksetetaan 17,3 Mm³ eli keskimäärin 1974 m³/h.

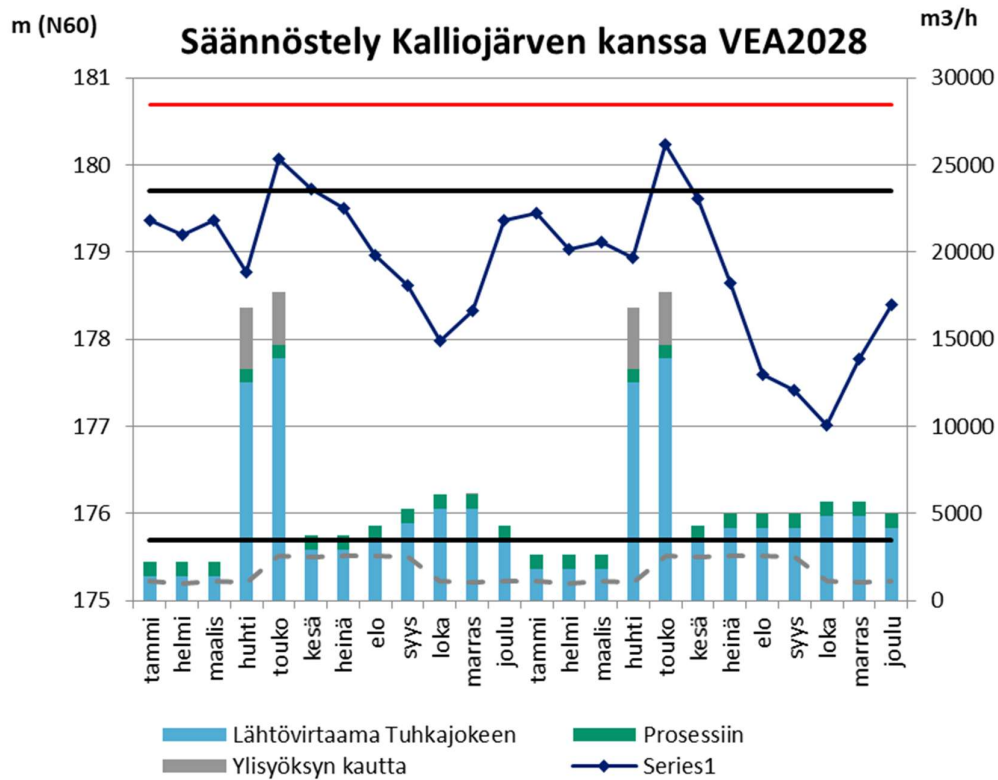

Kuva 4-6 Kolmisopen säännöstely kerran 100 vuodessa toistuvana kuivana vuonna YVA vaihtoehdossa 0+, katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama

4.3 YVA Vaihtoehto 1A ja 2A 2028 +Kalliojärvi

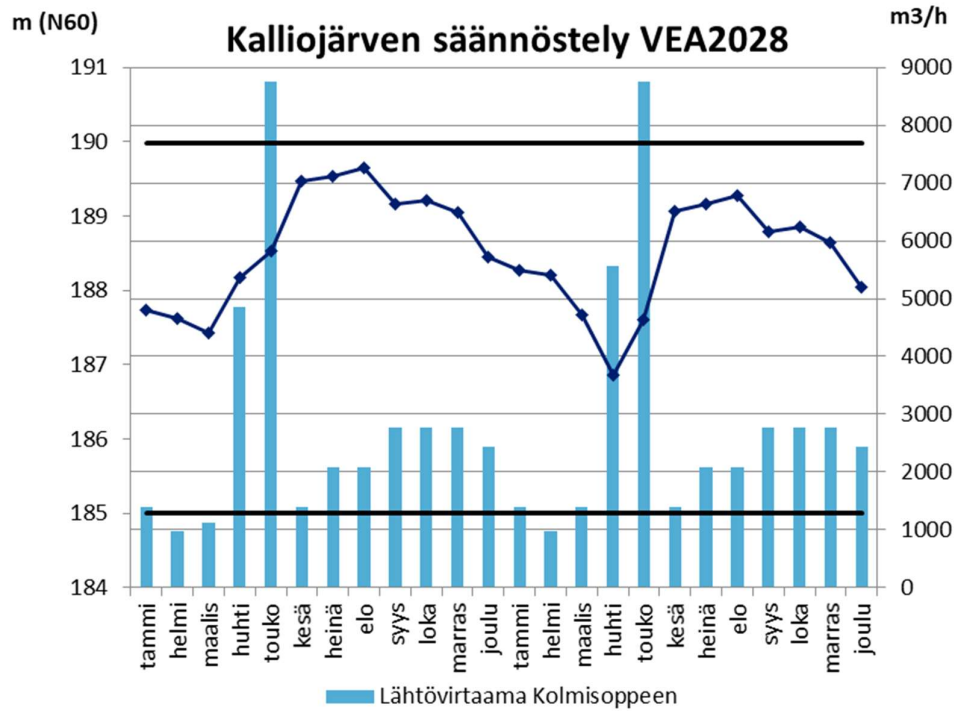
4.3.1 Keskimääräinen

Vaihtoehdossa Kolmisopen säännöstely on pyritty toteuttamaan niin että Tuhkajoen virtaama turvataan ja Kolmisopen vedenpinta pysyy säätelyrajoissa. Vaihtoehdoissa 1A ja 2A vuonna 2028 säännöstely ja vesimäärät ovat tismalleen samanlaiset. Tuhkajokeen voidaan juoksuttaa vuositasolla 42,0 Mm³ (4795 m³/h). (Kuva 4-7)

Kuva 4-7. Säännöstely YVA vaihtoehdoissa 1A ja 2A vuonna 2028 keskimääräisissä hydrologisissa olosuhteissa Kalliojärven kanssa, katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama

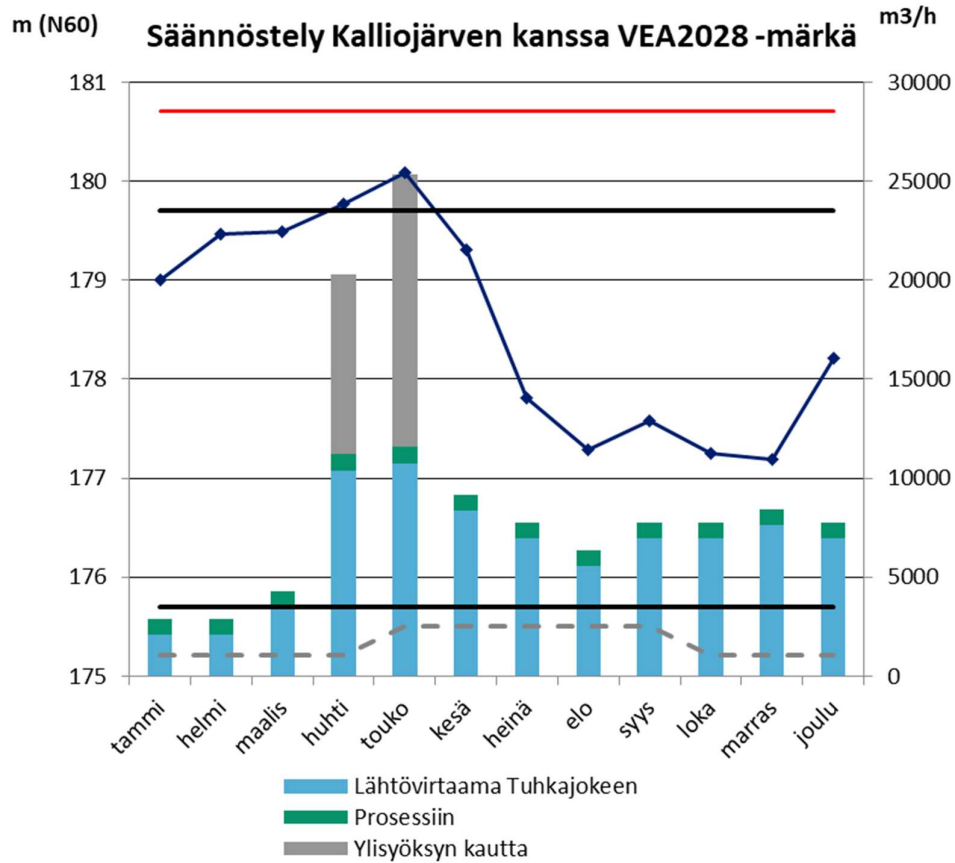
Kalliojärveä säännöstellään keskimääräisenä hydrologisena vuonna siten, että sinne varastoidaan kevään aikana vettä ja kesän ja syksyn aikana sitä tyhjennetään. (Kuva 4-8)

Kuva 4-8. Kalliojärven säännöstely YVA vaihtoehdossa 1A ja 2A vuonna 2028 keskimääräisissä hydrologisissa olosuhteissa

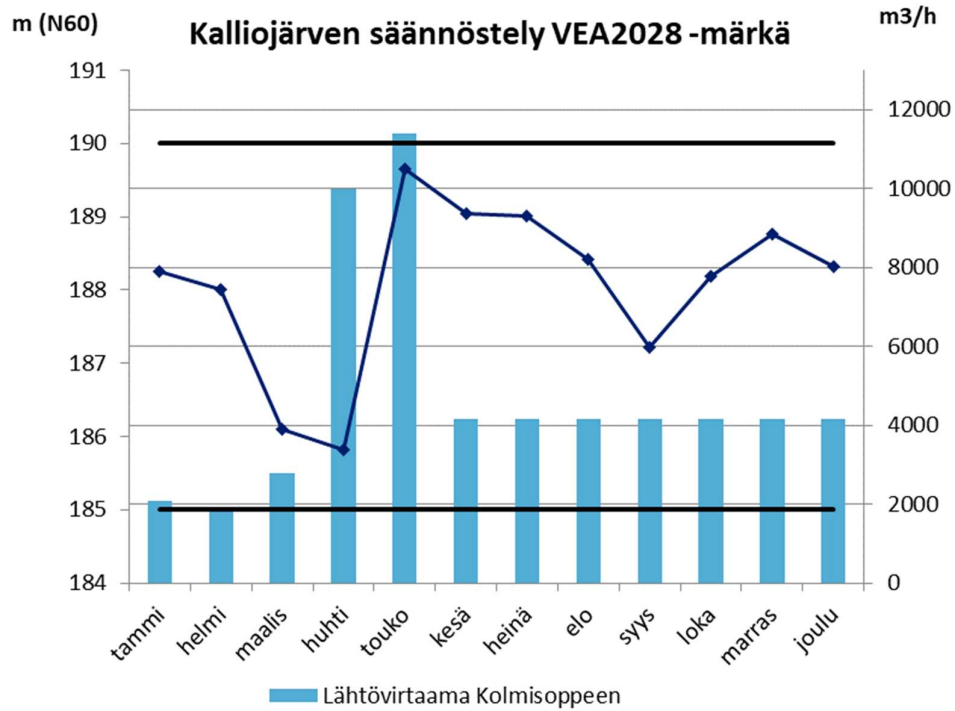
4.3.2 Kerran 100 vuodessa toistuva märkä

Kerran 100 vuodessa toistuvana märkänä vuonna Kalliojärven avulla voidaan hieman hillitä kevään tulvaa Kolmisopessa. Tuhkajokeen juoksetetaan 73,0 Mm³ (8333 m³/h). (Kuva 4-9)

Kuva 4-9. Kolmisopen säännöstely kerran 100 vuodessa toistuvana märkänä vuonna YVA vaihtoehtoissa 1A ja 2A vuonna 2028, katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksettava minimivirtaama

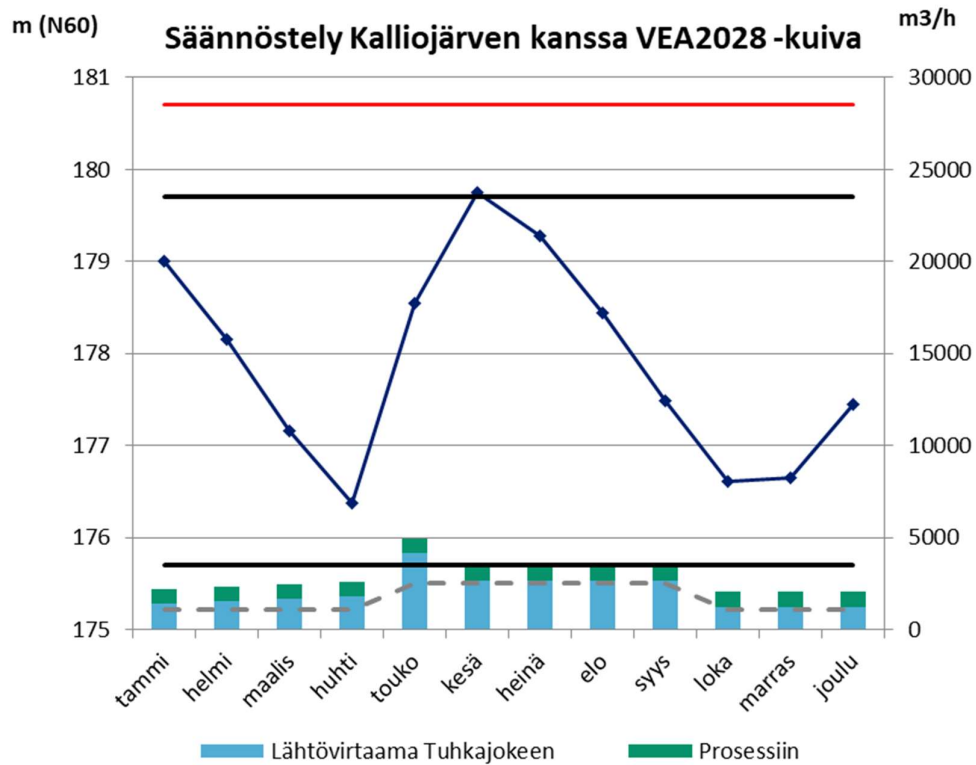
Kalliojärveen otetaan talvella ja keväällä vettä talteen, jotka juoksetetaan kesän aikana Kolmisoppeen. (Kuva 4-10) Talven ja seuraavan kevään aikana järvi voidaan järvi taas täyttää.

Kuva 4-10. Kalliojärven säännöstely kerran 100 vuodessa toistuvana märkänä vuonna YVA vaihtoehtoissa 1A ja 2A vuonna 2028

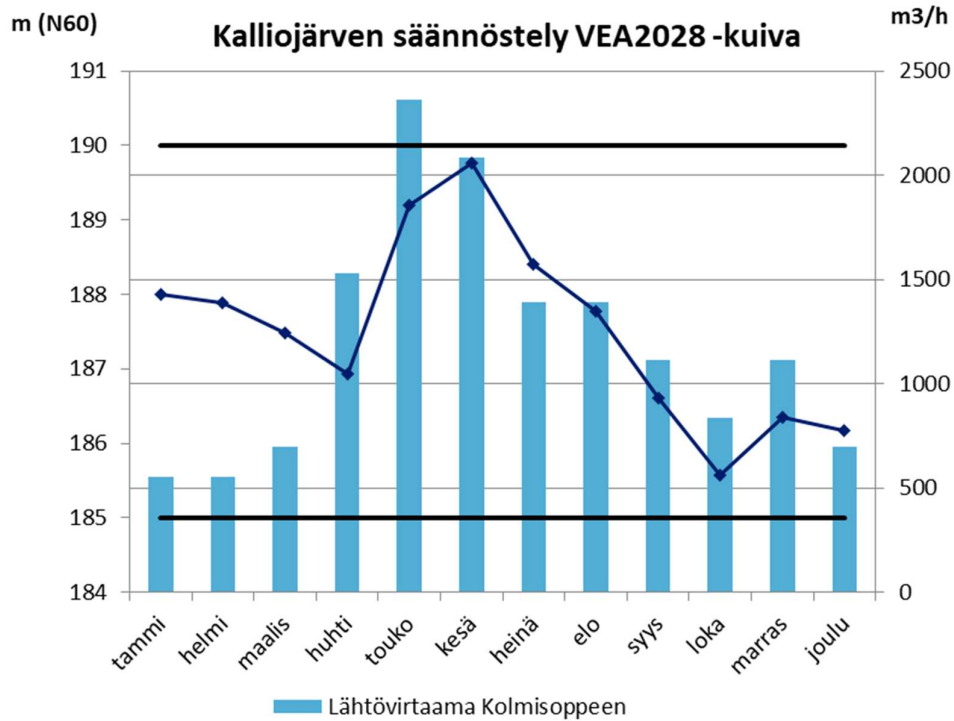
4.3.3 Kerran 100 vuodessa toistuva kuiva

Kerran 100 vuodessa toistuvana kuivana vuonna Kalliojärven avulla vedenpinta pysyy yli alarajan verrattuna vaihtoehtoon ilman Kalliojärveä. Tuhkajokeen juoksutettavan veden määrä koko vuoden aikana on 17,9 Mm³ (2043 m³/h). (Kuva 4-11)

Kuva 4-11. Kerran 100 vuodessa toistuvan kuivan vuoden Kolmisopen säännöstely YVA vaihtoehtoissa 1A ja 2A vuonna 2028, katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksettettava minimivirtaama

Kalliojärveä säännöstellään siten, että keväällä ja alkukesällä sinne säilötään vettä ja loppukesän ja syksyn aikana sitä juoksetetaan pois. (Kuva 4-12)

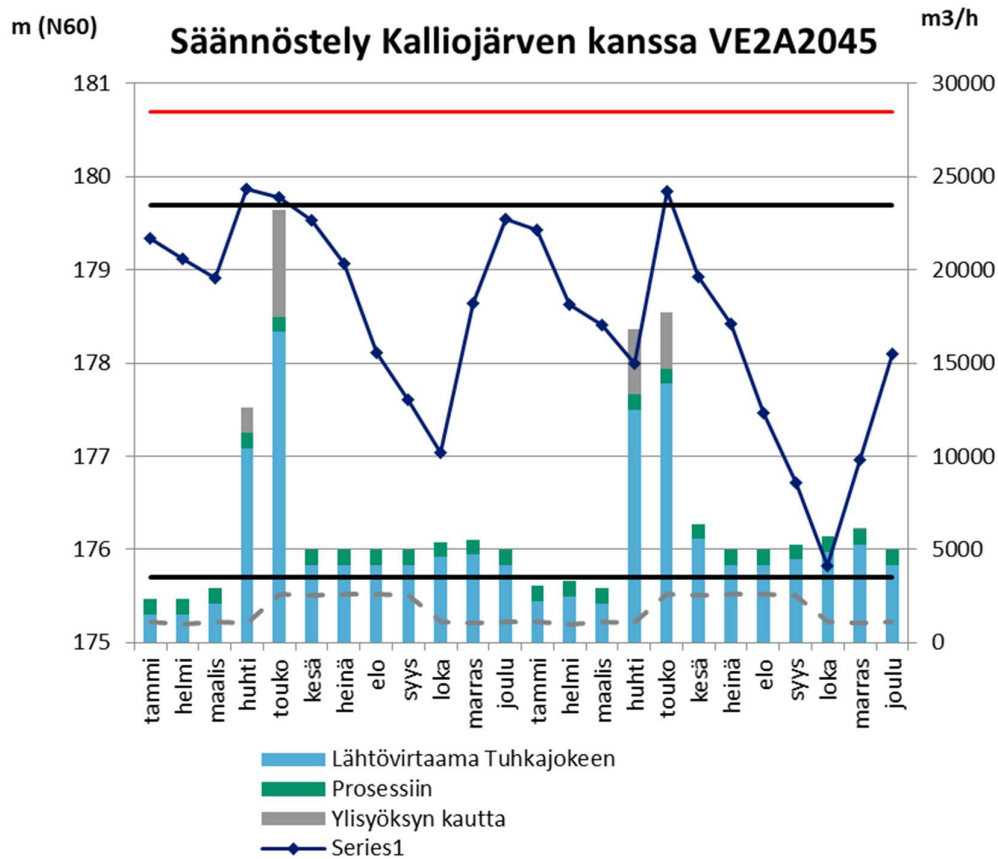
Kuva 4-12. Kerran 100 vuodessa toistuvan kuivan vuoden Kalliojärven säännöstely YVA vaihtoehtoissa 1A ja 2A vuonna 2028

4.4 Vaihtoehto 2A 2045 +Kalliojärvi

4.4.1 Keskimääräinen

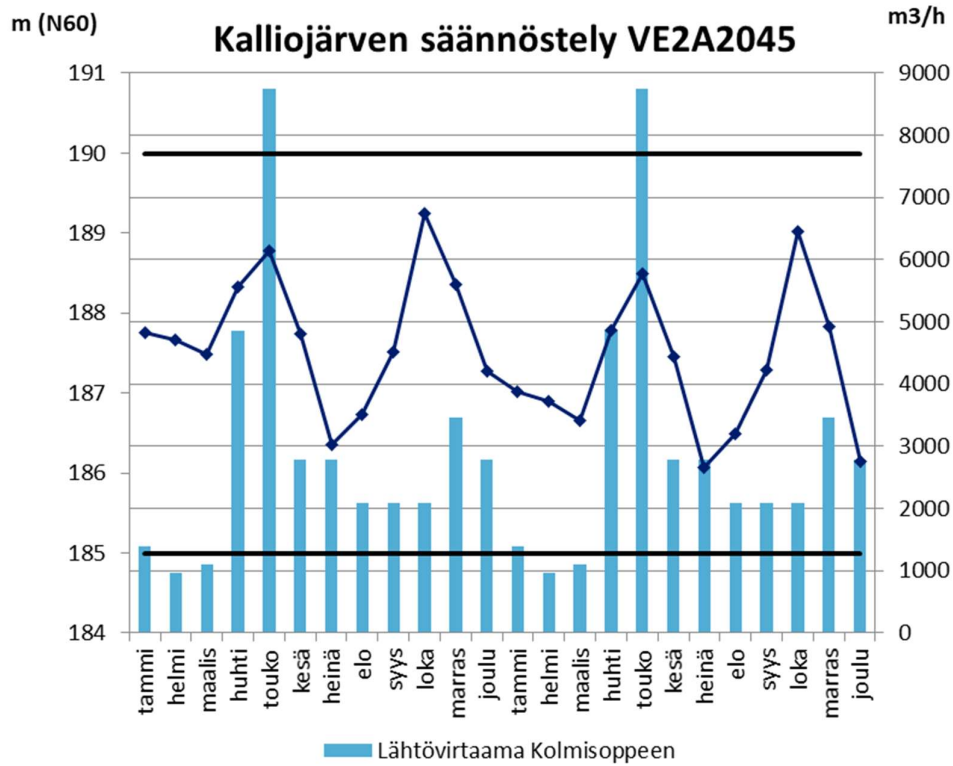
Vaihtoehdossa Kolmisopen säännöstelyssä vettä juoksetetaan kevättulvan aikaan ylivuotokynnyksen kautta. Tuhkajokeen voidaan juoksettaa vuositasolla 44,9 Mm³ (5126 m³/h) (Kuva 4-13)

Kuva 4-13. Säännöstely vaihtoehdossa 2A vuonna 2045 keskimääräisissä hydrologisissa olosuhteissa Kalliojärven kanssa, katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama

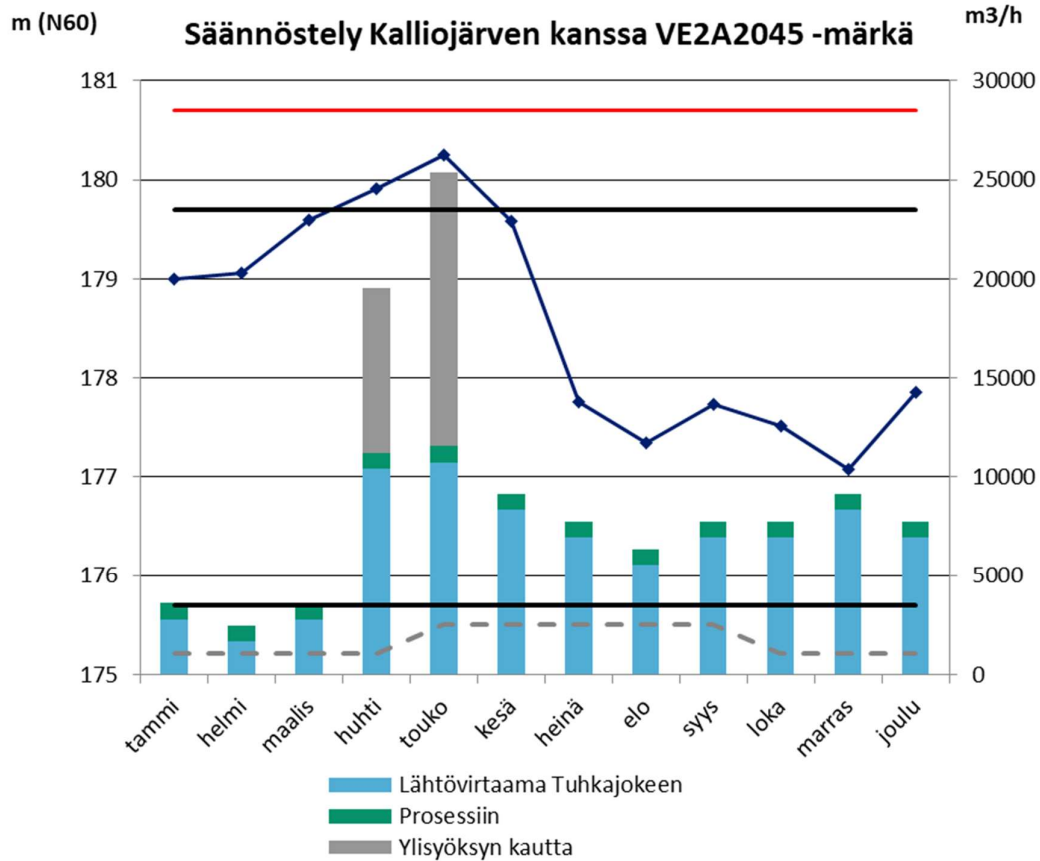
Kalliojärveä säännöstellään keskimääräisenä hydrologisena vuonna siten, että sinne varastoidaan talven ja kevään aikana vettä ja kesän ja syksyn aikana sitä tyhjennetään. (Kuva 4-14)

Kuva 4-14. Kalliojärven säännöstely vaihtoehdossa 2A vuonna 2045 keskimääräisissä hydrologisissa olosuhteissa

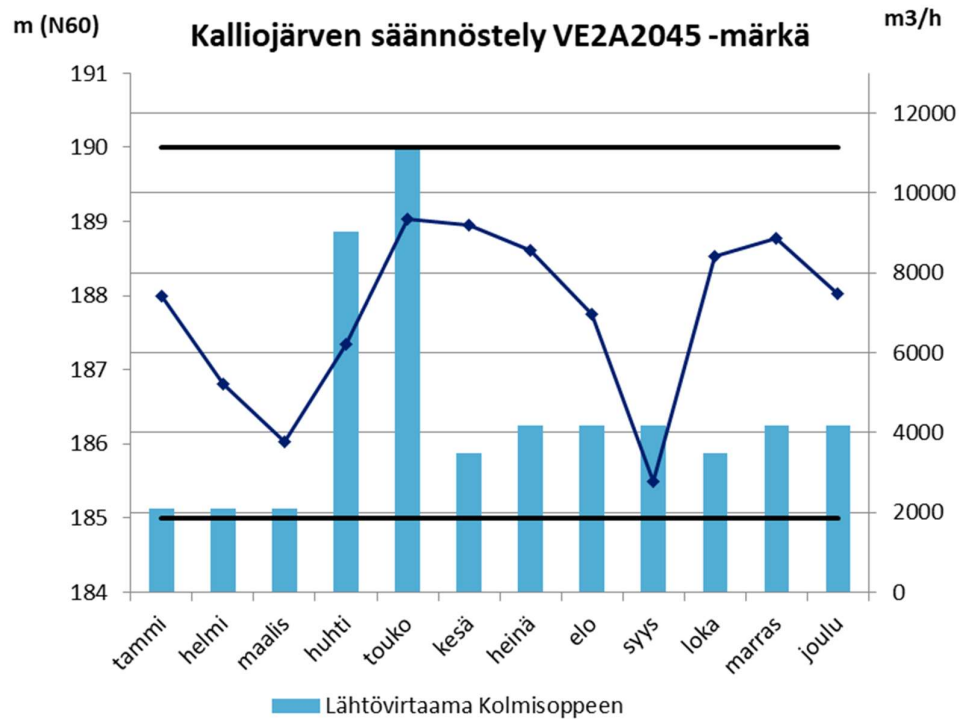
4.4.2 Kerran 100 vuodessa toistuva märkä

Kerran 100 vuodessa toistuvana märkänä vuonna Kalliojärven avulla voidaan hieman hillitä kevään tulvaa Kolmisopessa. Tuhkajokeen juoksetetaan 72,7 Mm³ (8299 m³/h) (Kuva 4-15).

Kuva 4-15. Kolmisopen säännöstely kerran 100 vuodessa toistuvana märkänä vuonna vaihtoehdossa 2A vuonna 2045, katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama

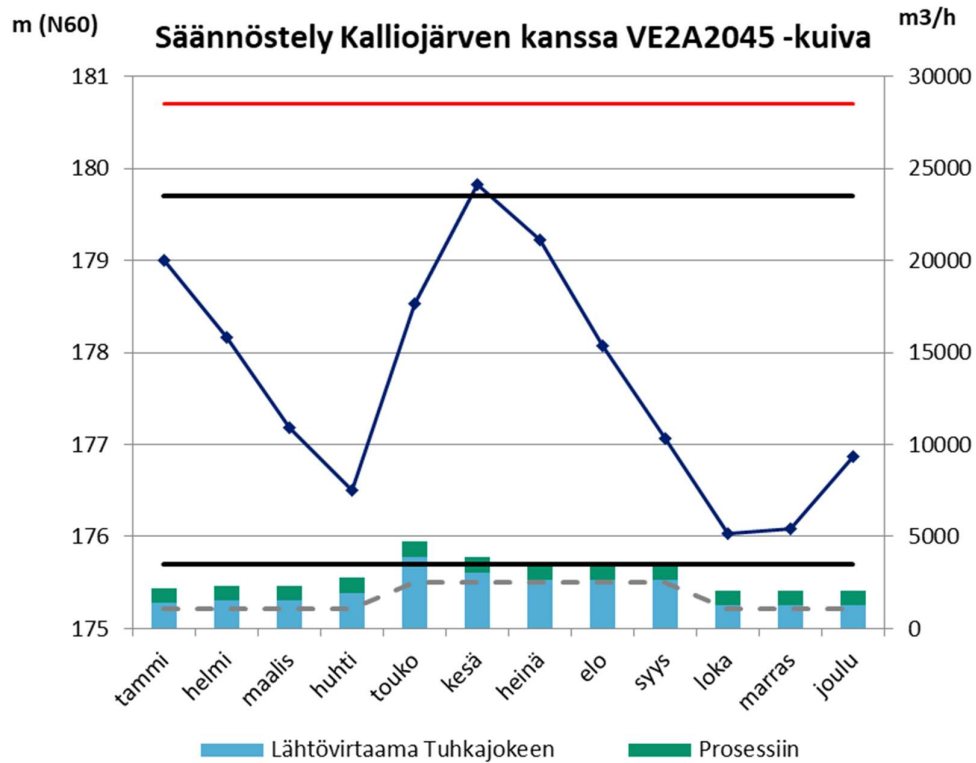
Kalliojärveen otetaan talvella ja keväällä vettä talteen, jotka juoksutetaan kesän aikana Kolmisoppeen. (Kuva 4-16) Talven ja seuraavan kevään aikana järvi voidaan järvi taas täyttää. Mikäli heti perään tulee märkä talvi, Kalliojärven vedenpinta voi nousta yli ylärajan ja Kolmisoppeen pitäisi juoksuttaa enemmän vettä.

Kuva 4-16. Kalliojärven säännöstely kerran 100 vuodessa toistuvana märkänä vuonna vaihtoehdossa 2A vuonna 2045

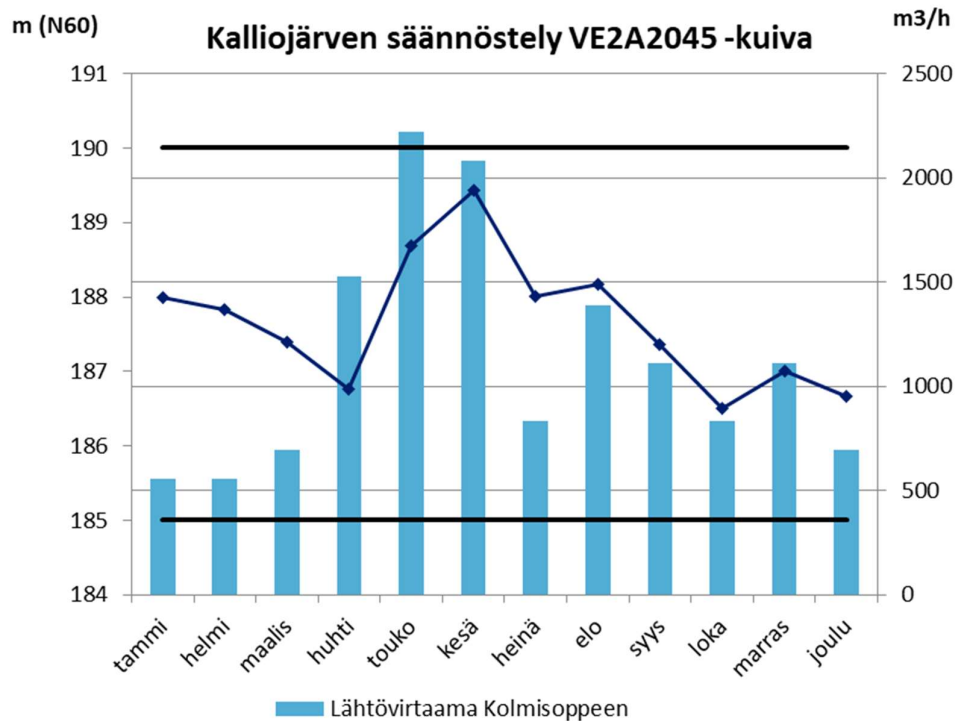
4.4.3 Kerran 100 vuodessa toistuva kuiva

Kerran 100 vuodessa toistuvana kuivana vuonna Kalliojärven avulla voidaan turvata Tuhkajokeen vähän yli minimivirtaaman verran vettä (18,0 Mm³ 2055 m³/h). (Kuva 4-17)

Kuva 4-17. Kerran 100 vuodessa toistuvan kuivan vuoden Kolmisopen säännöstely vaihtoehdossa 2A vuonna 2045, katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksetettava minimivirtaama

Kalliojärveä säännöstellään siten, että talvella ja keväällä sinne säilötään vettä ja kesän aikana sitä juoksetetaan pois. (Kuva 4-18) Mikäli toinen kuiva vuosi sattuu perään, niin Kalliojärvestä voi loppua vesi. Tällaisen skenaarion todennäköisyys on kuitenkin pieni.

Kuva 4-18. Kerran 100 vuodessa toistuvan kuivan vuoden Kalliojärven säännöstely vaihtoehdossa 2A vuonna 2045

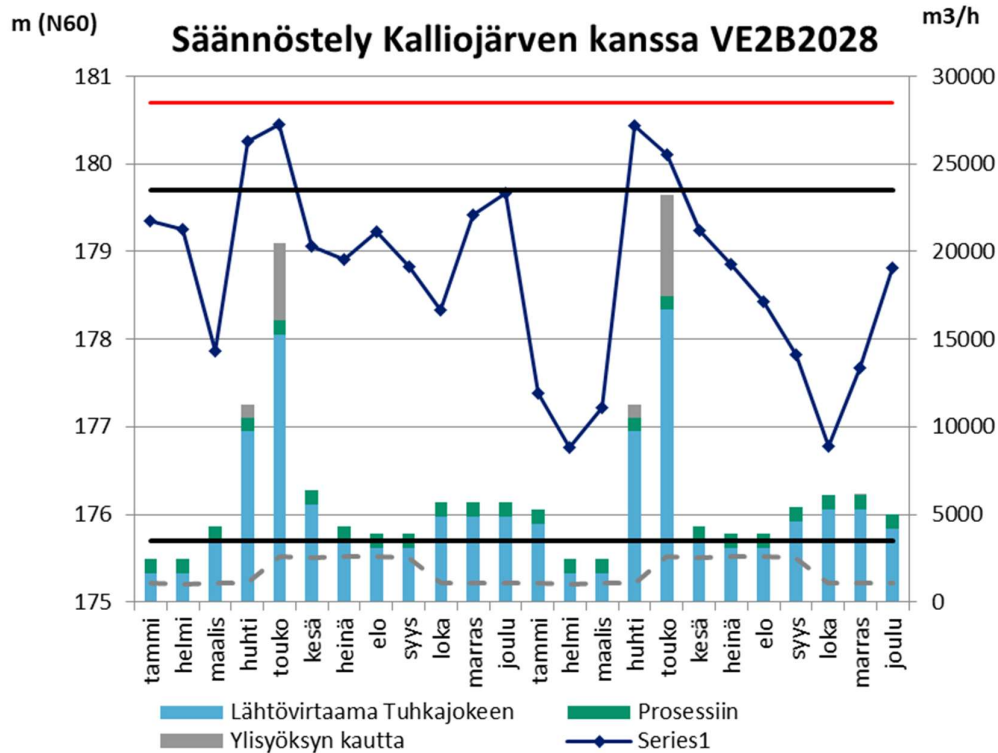
4.5 Vaihtoehto 2B 2028 +Kalliojärvi

4.5.1 Keskimääräinen

Kolmisopen säännöstelyn helpottamiseksi on suunniteltu, että Kalliojärveä säännöstellään. Tällä saadaan osittain takaisin Kolmisopesta häviävää säännöstelytilavuutta arviolta 1,93 Mm³. Kolmisopen ja Kalliojärven säännöstelyn lähtökohdaksi on laitettu virtaaman turvaaminen Tuhkajoessa erityisesti kesäaikana.

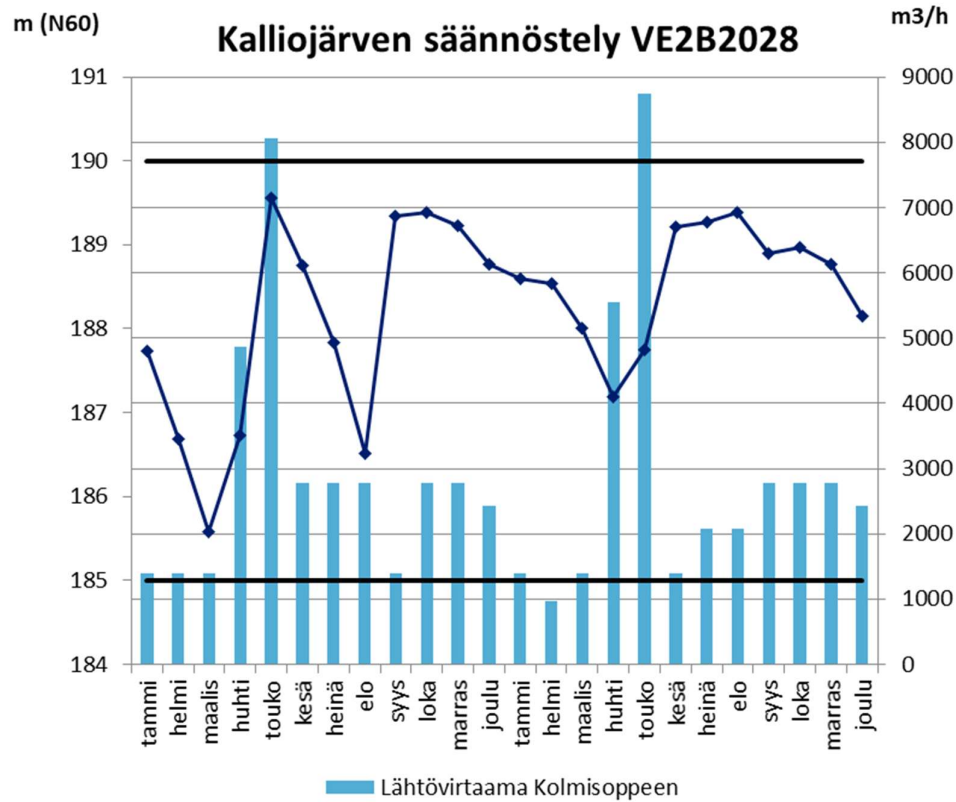
Verrattuna vaihtoehtoon B ilman Kalliojärveä vedenpinnan vaihtelut eivät ole niin ääreviä. Juoksutuksia voidaan ajoittaa esimerkiksi kesäaikaan, jolloin talviaikaan voidaan juoksuttaa vähemmän. Tuhkajokeen juoksutetaan kuitenkin myös talvella vettä, eli se ei kuivu. Säännöstely edellyttää edelleen, että Kolmisoppi ajetaan talven aikana mahdollisimman alas ja täytetään kevään sulamisvesillä.

Tässä esitetyssä keskimääräisessä säätelytilanteessa kokonaisjuoksutusmäärä Tuhkajokeen on 43,6 Mm³ (4977m³/h). (Kuva 4-19)

Kuva 4-19. Keskimääräisissä hydrologisissa olosuhteissa Kolmisopen säännöstely Kalliojärven kanssa YVA vaihtoehdolla 2B vuonna 2028. Katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksettettava minimivirtaama

Kalliojärveä säännöstellään vaihtoehdossa B keskimääräisenä hydrologisena vuonna siten, että sinne talven ja kevään aikana varastoidaan vettä ja kesän aikana sitä tyhjennetään. (Kuva 4-20)

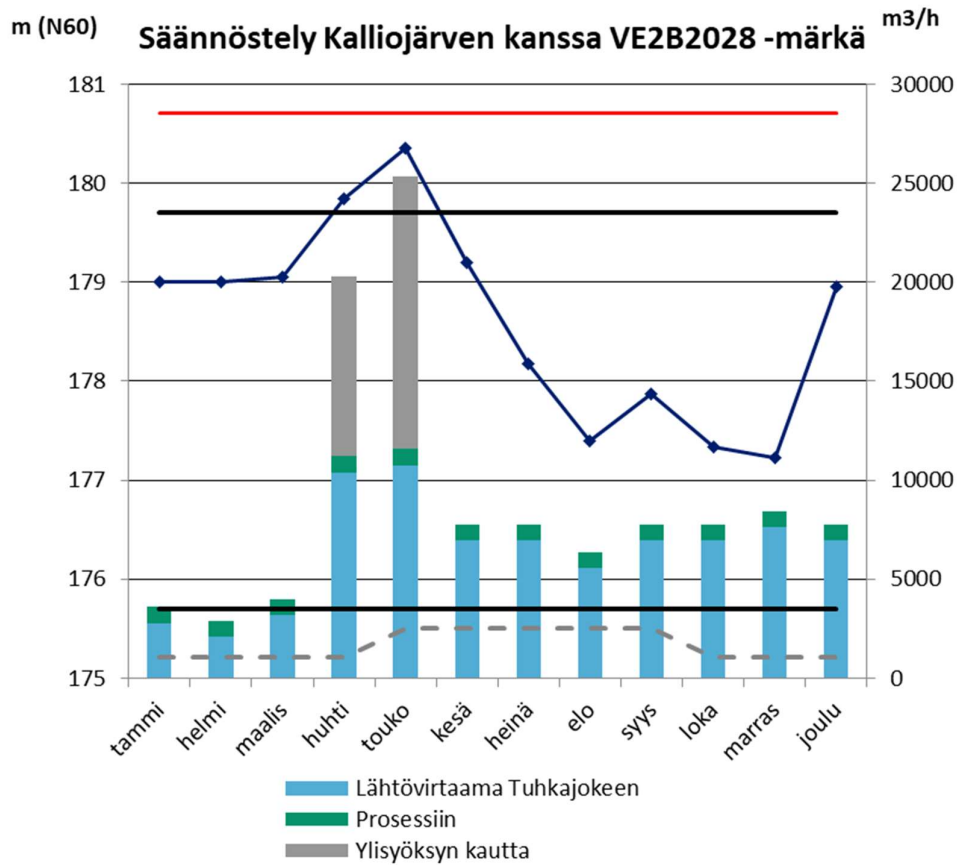

Kuva 4-20. Kalliojärven säännöstely keskimääräisissä hydrologisissa olosuhteissa YVA vaihtoehdolla 2B vuonna 2028.

4.5.2 Kerran 100 vuodessa toistuva märkä

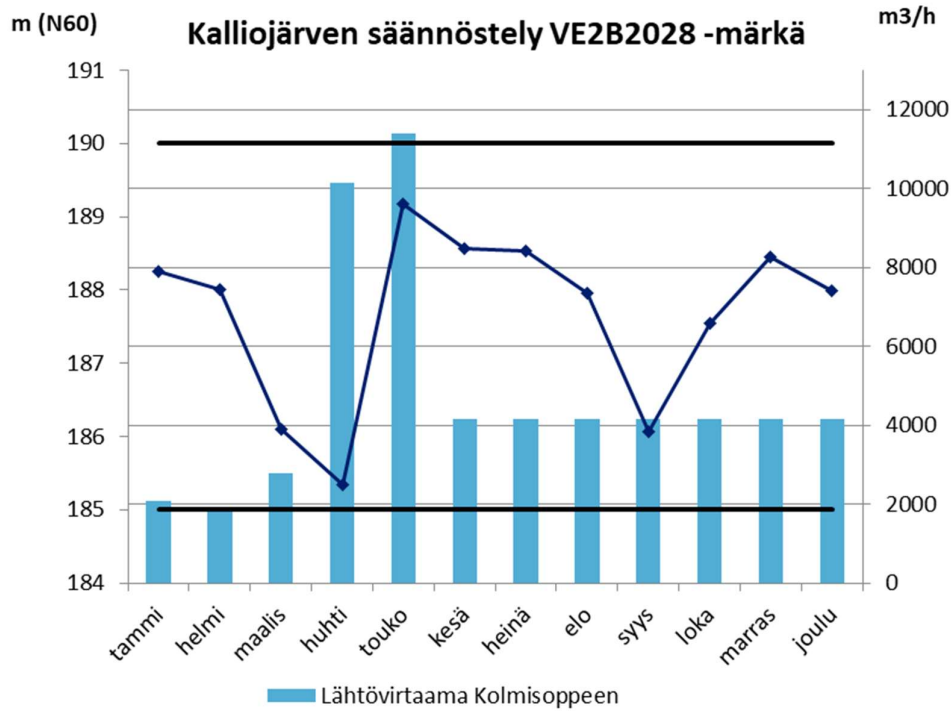
Kerran 100 vuodessa toistuvana märkänä vuonna Kalliojärven avulla voidaan hieman hillitä kevään tulvaa Kolmisopessa. Keväällä vettä poistetaan ylivuotokynnyksen kautta. Tuhkajokeen juoksetetaan 72,3 Mm³ (8253 m³/h) (Kuva 4-21)

Kuva 4-21. Kerran 100 vuodessa toistuvan märän vuoden Kolmisopen säännöstely YVA vaihtoehdolla 2B vuonna 2028. Katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama

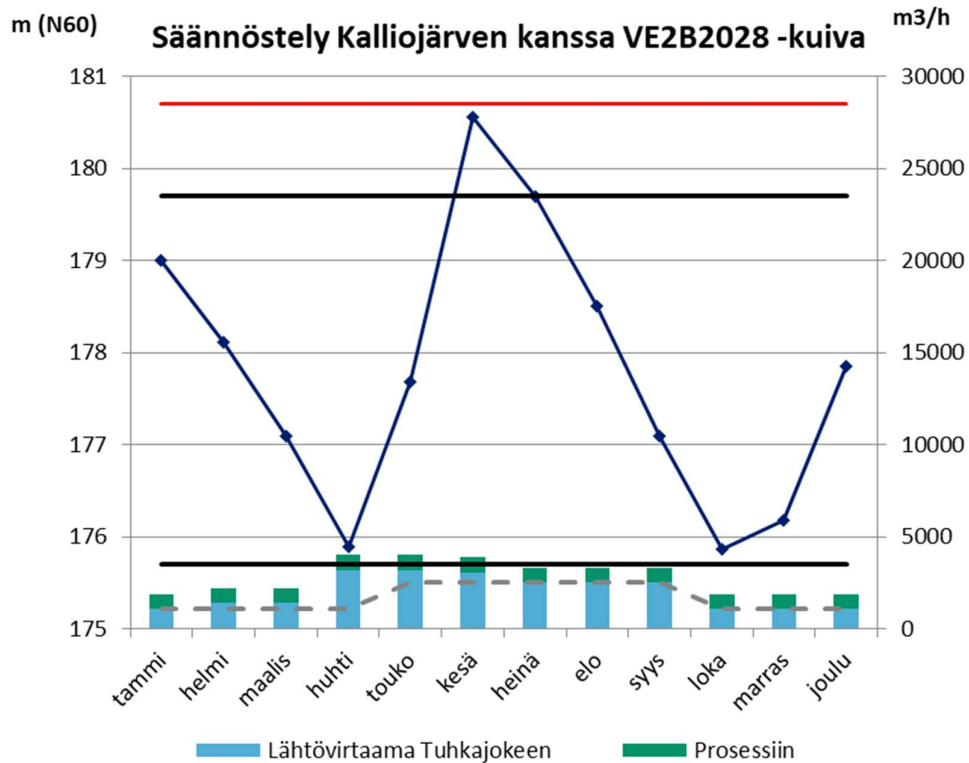
Kalliojärveen otetaan talvella ja keväällä vettä talteen, jotka juoksutetaan kesän aikana Kolmisoppeen. (Kuva 4-22) Talven ja seuraavan kevään aikana järvi voidaan järvi taas täyttää. Mikäli heti perään tulee märkä talvi, Kalliojärven vedenpinta voi nousta yli ylärajan ja Kolmisoppeen pitäisi juoksuttaa enemmän vettä.

Kuva 4-22. Kerran 100 vuodessa toistuvan määrän vuoden Kalliojärven säännöstely YVA vaihtoehdolla 2B vuonna 2028.

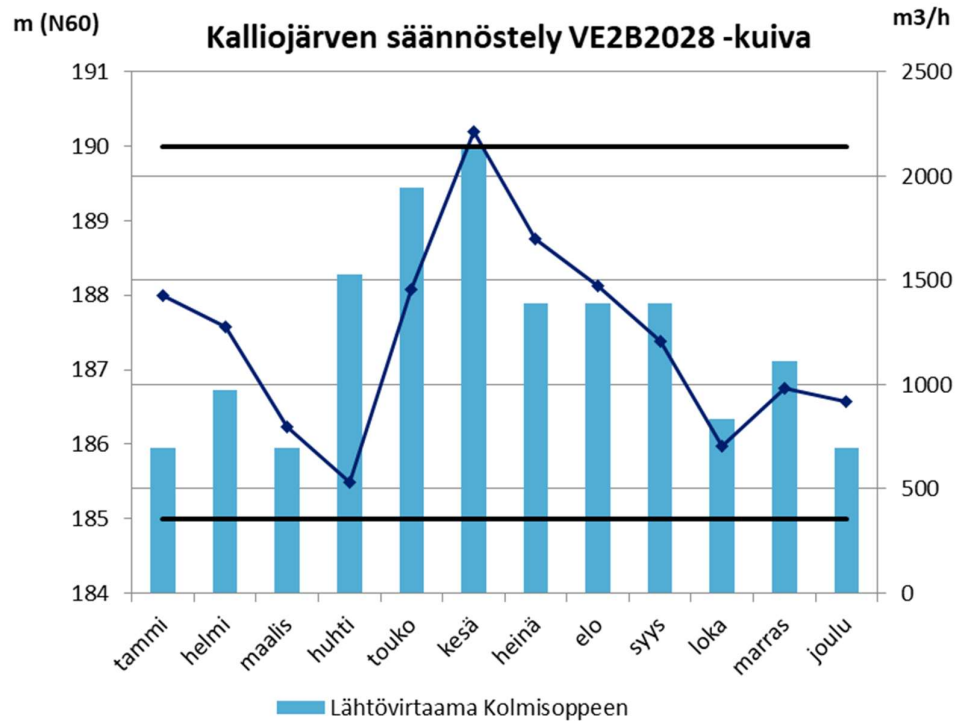
4.5.3 Kerran 100 vuodessa toistuva kuiva

Kerran 100 vuodessa toistuvana kuivana vuonna Kalliojärven avulla voidaan turvata Tuhkajokeen hieman enemmän kuin minimivirtaaman verran vettä (17,4 Mm³ 1981 m³/h). Paitsi nykyisillä rakenteilla ja lupaehtoilla tämä skenaario ei voi toteutua, koska kun Kolmisopen vedenpinta ylittää tason 180 m (N60), vettä purkautuu huomattavasti enemmän, kuin mitä laskennassa on arvioitu. Eli, jos vaihtoehto B toteutetaan, pitää Kolmisopen rakenteita ja lupaehtoja muuttaa siten, että Kolmisoppeen voi varastoida vettä HW-tason yläpuolelle. (Kuva 4-23)

Kuva 4-23. Kerran 100 vuodessa toistuvan kuivan vuoden Kolmisopen säännöstely YVA vaihtoehdolla 2B vuonna 2028. Katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksetettava minimivirtaama

Kalliojärveä säännöstellään siten, että talvella ja keväällä sinne säilötään vettä ja kesän aikana sitä juoksetetaan pois. (Kuva 4-24) Mikäli toinen kuiva vuosi sattuu perään, niin Kalliojärvestä voi loppua vesi. Tällaisen skenaarion todennäköisyys on kuitenkin pieni.

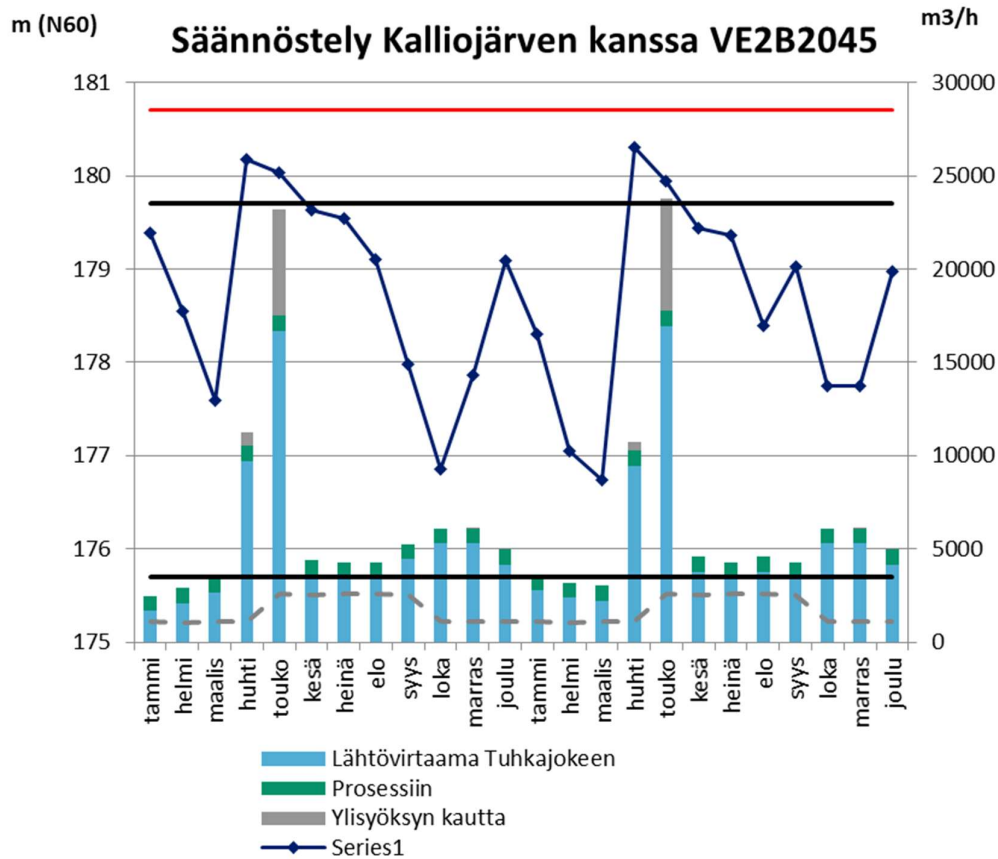
Kuva 4-24. Kerran 100 vuodessa toistuvan kuivan vuoden Kalliojärven säännöstely YVA vaihtoehdolla 2B vuonna 2028.

4.6 Vaihtoehto 2B 2045 +Kalliojärvi

4.6.1 Keskimääräinen

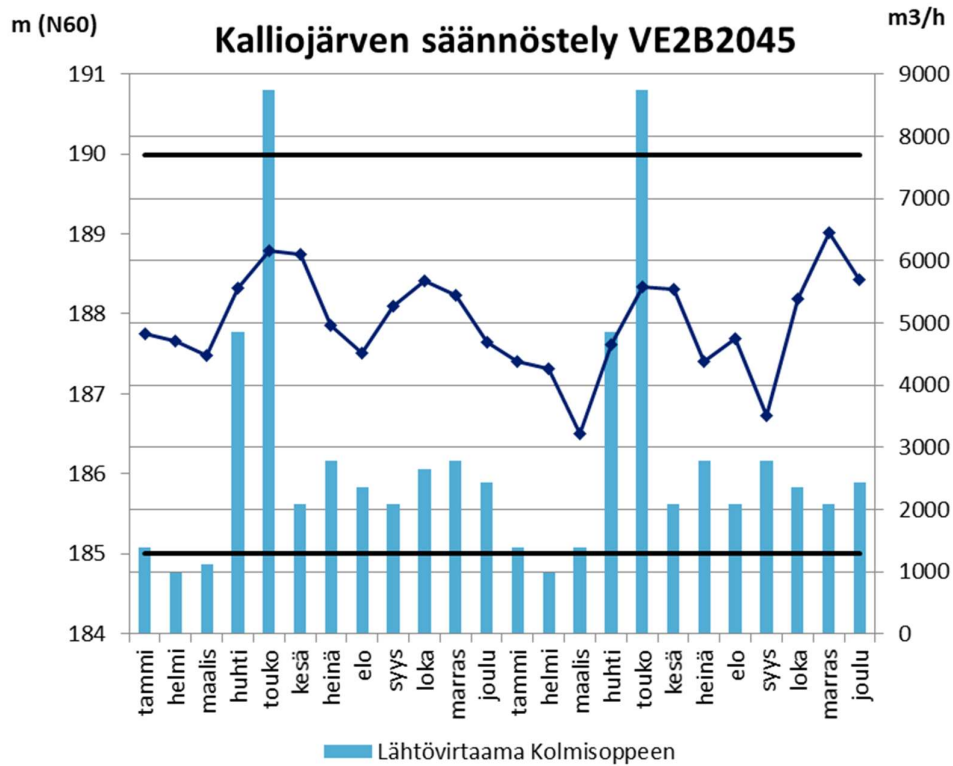
Säännöstely edellyttää edelleen, että Kolmisoppi ajetaan talven aikana mahdollisimman alas ja täytetään kevään sulamisvesillä.

Tässä esitettyssä kokonaisjuoksumäärä Tuhkajokeen on 45,0 Mm³ (5137 m³/h). (Kuva 4-19)

Kuva 4-25. Keskimääräisissä hydrologisissa olosuhteissa Kolmisopen säännöstely Kalliojärven kanssa YVA vaihtoehdolla 2B vuonna 2045. Katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama

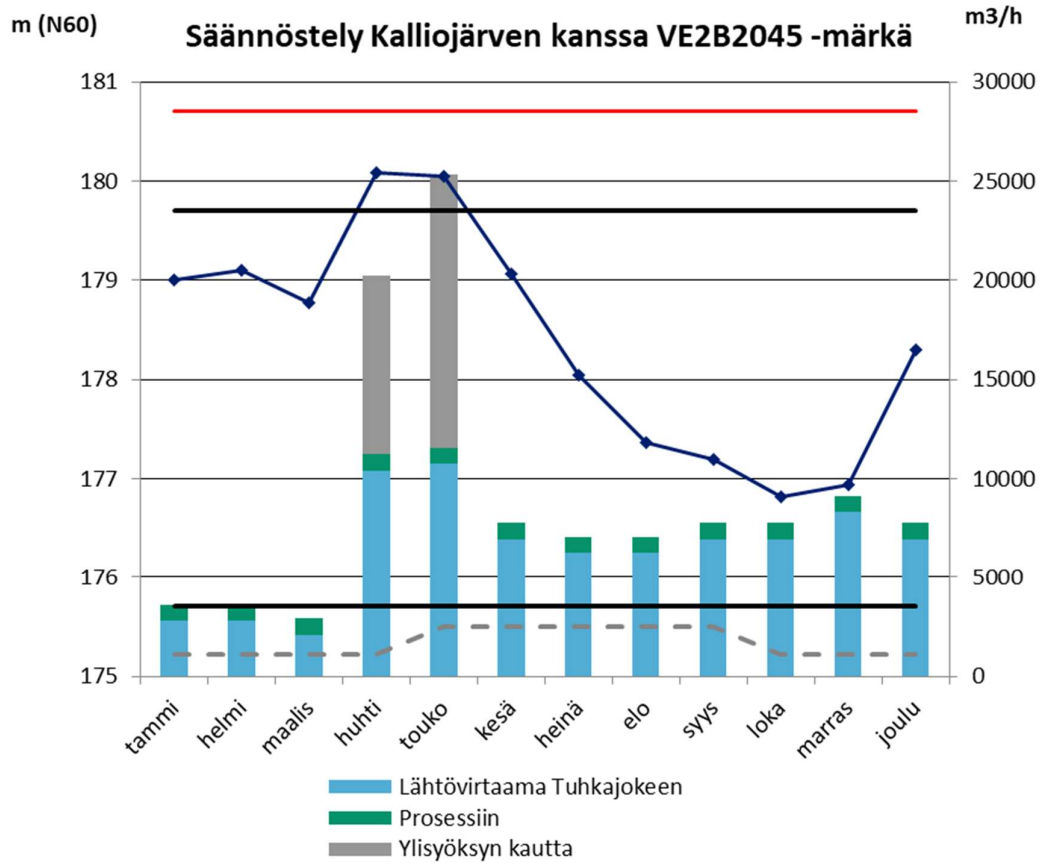
Kalliojärveä säännöstellään vaihtoehdossa B keskimääräisenä hydrologisena vuonna siten, että sinne talven ja kevään aikana varastoidaan vettä ja kesän aikana sitä tyhjennetään. (Kuva 4-20)

Kuva 4-26. Kalliojärven säännöstely keskimääräisissä hydrologisissa olosuhteissa YVA vaihtoehdolla 2B vuonna 2045.

4.6.2 Kerran 100 vuodessa toistuva märkä

Kerran 100 vuodessa toistuvana märkänä vuonna Kalliojärven avulla voidaan hieman hillitä kevään tulvaa Kolmisopessa. Tuhkajokeen juoksetetaan 72,5 Mm³ (8276 m³/h) (Kuva 4-21)

Kuva 4-27. Kerran 100 vuodessa toistuvan märän vuoden Kolmisopen säännöstely YVA vaihtoehdolla 2B vuonna 2045. Katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama

Kalliojärven otetaan talvella ja keväällä vettä talteen, jotka juoksutetaan kesän aikana Kolmisoppeen. (Kuva 4-22) Talven ja seuraavan kevään aikana järvi voidaan järvi taas täyttää. Mikäli heti perään tulee märkä talvi, Kalliojärven vedenpinta voi nousta yli ylärajan ja Kolmisoppeen pitäisi juoksuttaa enemmän vettä.

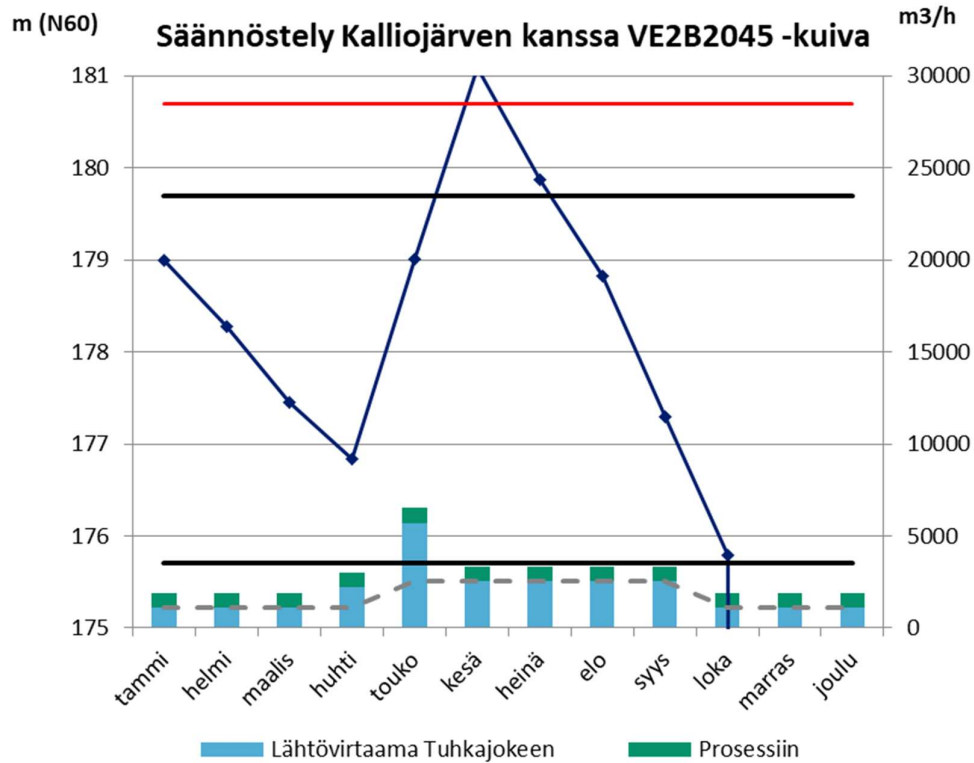

Kuva 4-28. Kerran 100 vuodessa toistuvan määrän vuoden Kalliojärven säännöstely YVA vaihtoehdolla 2B vuonna 2045.

4.6.3 Kerran 100 vuodessa toistuva kuiva

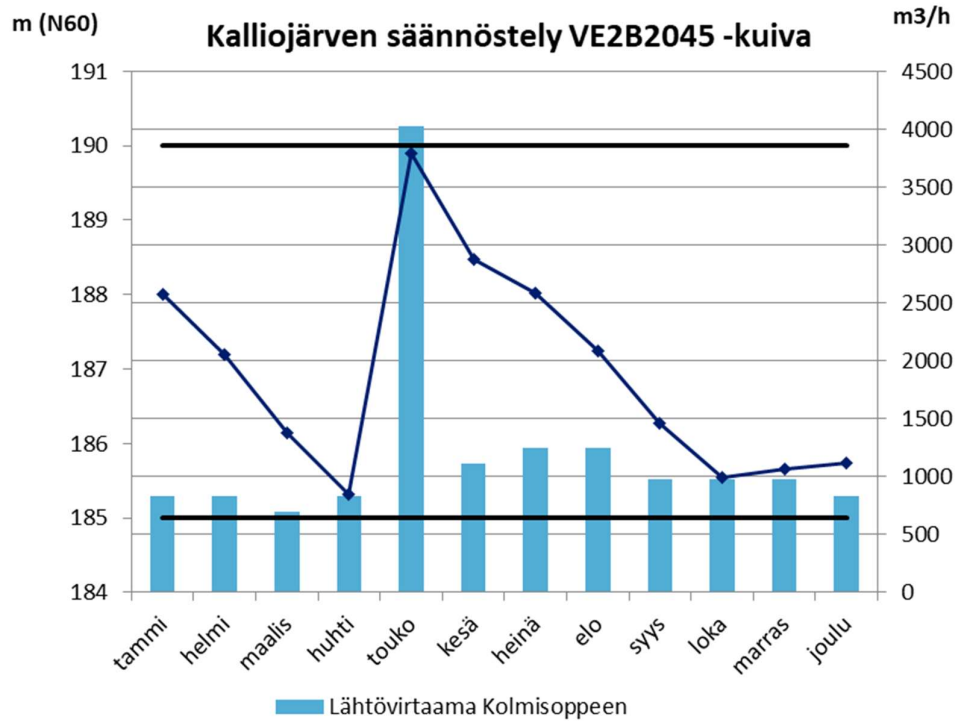
Kerran 100 vuodessa toistuvana kuivana vuonna Kalliojärven avulla voidaan turvata Tuhkajokeen hieman enemmän kuin minimivirtaaman verran vettä (17,6 Mm³ 2012 m³/h). Paitsi nykyisillä rakenteilla ja lupaehtoilla tämä skenaario ei voi toteutua, koska kun Kolmisopen vedenpinta ylittää tason 180 m (N60), vettä purkautuu huomattavasti enemmän, kuin mitä laskennassa on arvioitu. Eli, jos vaihtoehto B toteutetaan, pitää Kolmisopen rakenteita ja lupaehtoja muuttaa siten, että Kolmisoppeen voi varastoida vettä HW-tason yläpuolelle. (Kuva 4-23)

Kuva 4-29. Kerran 100 vuodessa toistuvan kuivan vuoden Kolmisopen säännöstely YVA vaihtoehdolla 2B vuonna 2045. Katkoviivalla kuvattu Tuhkajokeen juoksutettava minimivirtaama

Kalliojärveä säännöstellään siten, että talvella ja keväällä sinne säilötään vettä ja kesän aikana sitä juoksutetaan pois. (Kuva 4-24) Mikäli toinen kuiva vuosi sattuu perään, niin Kalliojärvestä voi loppua vesi. Tällaisen skenaarion todennäköisyys on kuitenkin pieni.

Kuva 4-30. Kerran 100 vuodessa toistuvan kuivan vuoden Kalliojärven säännöstely YVA vaihtoehdolla 2B vuonna 2045.

5 Epävarmuudet

Tähän on koottu laskennan oletukset ja niihin liittyvät epävarmuudet

- Säännöstelytilavuudet eri vedenkorkeuksilla perustuu syvyysluotaukseen kummankin järven osalta
- Kolmisopen lähtövirtaama on oletettu tapahtuvan taulukon 3-2 mukaisilla reunaehdoilla
- Ylisyöskynnyksen virtaama on arvioitu ylisyöksypadon kaavan (1) avulla
- Kolmisopen vedenpinta on oletettu olevan tammikuussa tasolla 179,0 m (N60)
- Kalliojärven vedenpinta on oletettu olevan tammikuussa tasolla 188,0 m (N60)
- Kalliojärven säännöstely on oletettu tapahtuvan välillä 185,00-190,00 m (N60)
- Kalliojärven patorakenteita ei ole suunniteltu, joten lähtövirtaamaa ei rajoita mikään
- Toteutetut säännöstelylaskelmat kuvaavat vain yhtä tilannetta tuhansista vaihtoehdoista
- Kuukausitason laskelmat yksinkertaistavat todellista tilannetta huomattavasti
- Säännöstelyssä ei ole huomioitu Tuhkajoen vetokykyä

6 Yhteenveto

Kaivoksen laajentuessa Kolmisopen merkitys tulee muuttumaan. Aluksi sieltä otetaan enemmän vettä prosessiin (NiSu) ja sen jälkeen sen valuma-alue pienenee, jolloin sinne tulee vähemmän vettä. Myös Kolmisopen oma pinta-ala ja sitä kautta tilavuus pienenee Kolmisopen louhoksen käyttöönoton myötä, joten laskentoihin otettiin mukaan lisäksi Kalliojärven säännöstely.

Kolmisopen säännöstelytilavuus tällä hetkellä on n. 7,91 Mm³ ja se pienenee eri skenaarioissa eri verran. Kalliojärven säännöstelytilavuutta laskettiin mukaan 1,93 Mm³. Kolmisopen säännöstelytilavuus muuttuu seuraavien skenaarioiden mukaisesti:

Vaihtoehto	Kolmisopin säännöstelytilavuus Mm ³	Kalliojärven säännöstelytilavuus Mm ³
nykytila	7,91	-
V0+ 2028	7,91	-
V1A 2028	4,08	1,93
V2A 2028	4,08	1,93
V2A 2045	4,08	1,93
V2B 2028	2,46	1,93
V2B 2045	2,46	1,93

Tässä raportissa oletettu valuma-alueen pieneneminen on tehty kevään 2021 aikaisilla tuotantosuosittelulla. Valuma-alueen pieneneminen YVA VE0+ :ssa aiheuttaa vuositasolla tulovirtaamaan n. 4 Mm³ eli n. 506 m³/h pienenemisen keskimääräisissä olosuhteissa.

Valuma-alueen pieneneminen YVA VE1A, VE2A ja VE2B:ssä vuonna 2028 aiheuttaa vuositasolla tulovirtaamaan n. 5 Mm³ eli n. 616 m³/h pienenemisen keskimääräisissä olosuhteissa.

Valuma-alueen pieneneminen YVA VE2A, VE2B:ssä vuonna 2045 aiheuttaa vuositasolla tulovirtaamaan n. 4 Mm³ eli n. 405 m³/h pienenemisen keskimääräisissä olosuhteissa.

Kolmisopesta otetaan nykyisin tuotannon käyttöön n. 460 m³/h vettä ja NiSu:n käyttöönoton jälkeen Kolmisopesta otettava vesimäärä kasvaa 350 m³/h, ollen yhteensä 820 m³/h (7,0 Mm³/a).

Tämän työn tarkoituksena oli tarkastella voidaanko kaivoksen laajentumisen suunnitelmilla taata Tuhkajokeen vähintään lupaehdoissa olevat juoksutukset ja samalla pitää Kolmisopen pinta luparajojen sisällä.

Nykyisen luvan mukaan Kolmisopesta on juoksutettava Tuhkajokeen 1.10.–30.4. välisenä aikana vähintään 300 l/s ja 1.5.–30.9. välisenä aikana vähintään 700 l/s. Poikkeuksellisen kuivina kausina, kun Kalliojoen havaittu virtaama alittaa 200 l/s, minimivirtaama Tuhkajokeen on oltava vähintään 1,3-kertainen Kalliojoen virtaamaan verrattuna. Kolmisopen säännöstelyväli on 175,7–179,7 m (N60), hätä-HW on tasolla 180,7 m (N60). Kalliojärven säännöstely on tehty oletuksella, että säännöstely tapahtuisi välillä 185–190 m (N60).

Tässä työssä tehty Kolmisopelle vesitase perustuu sen tilavuuteen eri vedenkorkeuksilla eri skenaarioissa. Säännöstely on tehty kuukausiperusteisesti yleistäen. Säännöstely on laskettu kolmessa eri hydrologisessa skenaariossa, keskimääräinen, kerran 100 vuodessa toistuva märkä eli "märkä" ja kerran 100 vuodessa toistuva kuiva eli "kuiva" vuosi.

Tuhkajokeen on luvan mukaan juoksutettava vuositasolla vähintään 14,7 Mm³, joka tarkoittaa arviolta 1 707 m³/h. Nykyisin Tuhkajokeen juoksutetaan arviolta 51,5 Mm³ eli noin 5885 m³/h.

Vaihtoehdossa V0+ Kolmisopen säännöstelytilavuus on sama kuin nykytilanteessa, eli 7,91 Mm³. Säännöstely perustuu Kolmisopen säännöstelyyn ja on hyvin samankaltaista, kuin nykytilanteessa. Vettä pidetään melko lähellä ylärajaa, juoksutetaan melko tasaisesti hieman yli vaadittu minimimäärä Tuhkajokeen ja kevät- ja syystulvien aikana vettä juoksutetaan reilummin ylivuotokynnyksen kautta. Säännöstely onnistuu nykyisillä rakenteilla ja lupaehdoilla.

Vaihtoehdossa V1A 2028 Kolmisopen säännöstelytilavuus on 4,08 Mm³ ja Kalliojärven 1,93 Mm³. Keskimääräisen ja märän vuoden säännöstely perustuu kevättulvan aikana ylijuoituskyynnyksen kautta juoksutukseen. Kuivan vuoden säännöstely on haastavaa; Kolmisoppi juoksutetaan ennen kevättulvaa melkein tyhjäksi ja kevättulvan aikaan se pitää pitää tarkalleen ylärajalla, kuitenkin niin, ettei ylivuotokynnyksen yli pääse purkautumaan vettä. Säännöstely onnistuu nykyisillä rakenteilla ja lupaehdoilla Kalliojärven kanssa.

Vaihtoehdossa V2A 2028 Kolmisopen säännöstelytilavuus on 4,08 Mm³ ja Kalliojärven 1,93 Mm³. Keskimääräisen ja märän vuoden säännöstely perustuu kevättulvan aikana ylijuoituskyynnyksen kautta juoksutukseen. Kuivan vuoden säännöstely on haastavaa; Kolmisoppi juoksutetaan ennen kevättulvaa melkein tyhjäksi ja kevättulvan aikaan se pitää pitää tarkalleen ylärajalla, kuitenkin niin, ettei ylivuotokynnyksen yli pääse purkautumaan vettä. Säännöstely onnistuu nykyisillä rakenteilla ja lupaehdoilla Kalliojärven kanssa.

Vaihtoehdossa V2A 2045 Kolmisopen säännöstelytilavuus on 4,08 Mm³ ja Kalliojärven 1,93 Mm³. Keskimääräisen ja märän vuoden säännöstely perustuu kevättulvan aikana ylijuoituskyynnyksen kautta juoksutukseen. Kuivan vuoden säännöstely on haastavaa; Kolmisoppi juoksutetaan ennen kevättulvaa melkein tyhjäksi ja kevättulvan aikaan se pitää pitää tarkalleen ylärajalla, kuitenkin niin, ettei ylivuotokynnyksen yli pääse purkautumaan vettä. Säännöstely onnistuu nykyisillä rakenteilla ja lupaehdoilla Kalliojärven kanssa.

Vaihtoehdossa V2B 2028 Kolmisopen säännöstelytilavuus on 2,46 Mm³ ja Kalliojärven 1,93 Mm³. Keskimääräisen ja märän vuoden säännöstely perustuu kevättulvan aikana ylijuoituskyynnyksen kautta juoksutukseen. Kuivan vuoden säännöstely ei käytännössä onnistu; Kolmisoppi juoksutetaan ennen kevättulvaa melkein tyhjäksi ja kevättulvan aikaan vesi nousee yli ylärajan jolloin ylivuotokynnyksen yli pääsee purkautumaan vettä liian nopeasti. Säännöstely ei onnistu nykyisillä rakenteilla ja lupaehdoilla Kalliojärven kanssa.

Vaihtoehdossa V2B 2045 Kolmisopen säännöstelytilavuus on 2,46 Mm³ ja Kalliojärven 1,93 Mm³. Keskimääräisen ja märän vuoden säännöstely perustuu kevättulvan aikana ylijuoituskyynnyksen kautta juoksutukseen. Kuivan vuoden säännöstely ei käytännössä onnistu; Kolmisoppi juoksutetaan ennen kevättulvaa melkein tyhjäksi ja

kevättulvan aikaan vesi nousee yli hätäylärajan jolloin ylivuotokynnyksen yli pääsee purkautumaan vettä liian nopeasti ja vesi loppuu lokakuussa. Säännöstely ei onnistu nykyisillä rakenteilla ja lupaehtoilla Kalliojärven kanssa.

Säännöstelyraportin Liite 1 - Tulokset

1 Nykyinen lähtövirtaama Tuhkajokeen

Yhteenveto	Nykytila		
	Lähtövirtaama Tuhkajokeen	Keskiarvo	Kuiva
	m3/h		
tammi	3 542	1 116	3 984
helmi	2 778	1 008	3 464
maalis	3 984	1 116	4 346
huhti	6 986	2 083	18 444
touko	17 215	7 639	32 632
kesä	10 122	2 520	5 956
heinä	3 681	2 604	5 373
elo	3 438	2 604	5 373
syys	4 544	2 520	5 200
loka	5 373	1 116	5 373
marras	5 200	1 080	14 922
joulu	5 373	1 116	8 062

2 Lähtövirtaama vaihtoehdossa V0+

Yhteenveto	Tuotannon laajennus		
	VE0+		
Lähtövirtaama Tuhkajokeen	Keskiarvo	Kuiva	Märkä
	m3/h		
tammi	4 167	1 116	2 083
helmi	3 472	1 008	2 083
maalis	4 861	1 116	2 083
huhti	6 250	2 083	18 056
touko	10 747	7 639	10 747
kesä	9 844	2 520	5 956
heinä	3 472	2 604	5 000
elo	3 403	2 604	5 373
syys	4 306	2 520	5 200
loka	4 167	1 116	5 000
marras	4 861	1 080	5 200
joulu	4 861	1 116	5 373

3 Lähtövirtaama vaihtoehdossa VE1A 2028 & V2A 2028

Yhteenveto	Tuotannon laajennus		
	VE1A2028 & V2A 2028		
Lähtövirtaama Tuhkajokeen	Keskiarvo	Kuiva	Märkä
	m3/h		
tammi	1 389	1 389	2 083
helmi	1 389	1 528	2 083
maalis	1 389	1 667	3 472
huhti	16 000	1 806	10 400
touko	16 930	4 167	10 747
kesä	2 917	2 639	8 333
heinä	2 917	2 639	6 944
elo	3 472	2 639	5 556
syys	4 444	2 639	6 944
loka	5 278	1 250	6 944
marras	5 356	1 250	7 639
joulu	3 472	1 250	6 944

Lähtövirtaama Kalliojärvestä Kolmisoppeen:

	V1A & V2A 2028		
kk	ka	kuiva	märkä
tammi	1 389	556	2 083
helmi	972	556	1 806
maalis	1 111	694	2 778
huhti	4 861	1 528	10 000
touko	8 750	2 361	11 389
kesä	1 389	2 083	4 167
heinä	2 083	1 389	4 167
elo	2 083	1 389	4 167
syys	2 778	1 111	4 167
loka	2 778	833	4 167
marras	2 778	1 111	4 167
joulu	2 431	694	4 167

4 Lähtövirtaama vaihtoehdossa VE2A 2045

Yhteenveto	Tuotannon laajennus		
	VE2A 2045		
Lähtövirtaama Tuhkajokeen	Keskiarvo	Kuiva	Märkä
	m3/h		
tammi	1 389	1 389	2 778
helmi	972	1 528	1 667
maalis	1 111	1 528	2 778
huhti	4 861	1 944	18 750
touko	8 750	3 889	24 540
kesä	2 778	3 056	8 333
heinä	2 778	2 639	6 944
elo	2 083	2 639	5 556
syys	2 083	2 639	6 944
loka	2 083	1 250	6 944
marras	3 472	1 250	8 333
joulu	2 778	1 250	6 944

Lähtövirtaama Kalliojärvestä Kolmisoppeen:

	VE2A 2045		
kk	ka	kuiva	märkä
tammi	1 389	556	2 083
helmi	972	556	2 083
maalis	1 111	694	2 083
huhti	4 861	1 528	9 028
touko	8 750	2 222	11 111
kesä	2 778	2 083	3 472
heinä	2 778	833	4 167
elo	2 083	1 389	4 167
syys	2 083	1 111	4 167
loka	2 083	833	3 472
marras	3 472	1 111	4 167
joulu	2 778	694	4 167

5 Lähtövirtaama vaihtoehdossa VE2B 2028

Yhteenveto	Tuotannon laajennus		
	VE2B 2028		
Lähtövirtaama Tuhkajokeen	Keskiarvo	Kuiva	Märkä
	m3/h		
tammi	3 056	1 080	2 778
helmi	1 667	1 389	2 083
maalisk	2 569	1 389	3 194
huhti	10 444	3 194	19 444
touko	21 029	3 194	24 540
kesä	4 167	3 056	6 944
heinä	3 125	2 520	6 944
elo	2 917	2 520	5 556
syys	4 028	2 520	6 944
loka	4 514	1 080	6 944
marras	5 039	1 080	7 639
joulu	4 444	1 080	6 944

Lähtövirtaama Kalliojärvestä Kolmisoppeen:

	V2B 2028		
kk	ka	kuiva	märkä
tammi	1 389	694	2 083
helmi	1 389	972	1 806
maalisk	1 389	694	2 778
huhti	4 861	1 528	10 139
touko	8 056	1 944	11 389
kesä	2 778	2 153	4 167
heinä	2 778	1 389	4 167
elo	2 778	1 389	4 167
syys	1 389	1 389	4 167
loka	2 778	833	4 167
marras	2 778	1 111	4 167
joulu	2 431	694	4 167

6 Lähtövirtaama vaihtoehdossa VE2B 2045

Yhteenveto	Tuotannon laajennus		
	VE2B 2045		
Lähtövirtaama Tuhkajokeen	Keskiarvo	Kuiva	Märkä
	m3/h		
tammi	2 222	1 080	2 778
helmi	2 222	1 080	2 778
maalis	2 431	1 080	2 083
huhti	10 167	2 222	10 400
touko	22 669	5 694	10 747
kesä	3 681	2 520	6 944
heinä	3 472	2 520	6 250
elo	3 611	2 520	6 250
syys	3 958	2 520	6 944
loka	5 278	1 080	6 944
marras	5 356	1 080*	8 333
joulu	4 167	1 080*	6 944

*Vedenpinta Kolmisopessa laskee Tuhkajoen minimivirtaamalla säännöstelyn alarajan alapuolelle eikä Tuhkajoen minimivirtaamaa pystytä varmistamaan.

Lähtövirtaama Kalliojärvestä Kolmisoppeen:

	V2B 2045		
kk	ka	kuiva	märkä
tammi	1 389	833	2 083
helmi	972	833	2 083
maalis	1 111	694	2 083
huhti	4 861	833	9 028
touko	8 750	4 028	11 111
kesä	2 083	1 111	4 167
heinä	2 778	1 250	3 472
elo	2 361	1 250	4 167
syys	2 083	972	4 167
loka	2 639	972	4 167
marras	2 778	972	4 167
joulu	2 431	833	4 167